

Motion till riksdagen 2024/25:2962

av **Muharrem Demirok m.fl. (C)**

Ny kraft för Sverige – Centerpartiets budgetmotion för 2025

Sammanfattning

Kortfattat om Centerpartiets budgetmotion för 2025

En jobbpolitik för att möta arbetslöshetskrisen

Sedan Sverige fått EU:s tredje högsta arbetslöshet, med följd effekter för integration och kriminalitet, krävs en kraftfull satsning på jobbskapande i växande företag för att bryta utvecklingen. Målet ska vara att åtminstone 130 000 fler arbetslösa får jobb, så att arbetslösheten faller till EU:s genomsnitt.

- De tio först anställda i ett företag blir skattefria (utan arbetsgivaravgift) i två år.
- Arbetsgivaravgiften sänks permanent med totalt 5 miljarder kronor för ingångslöner.
- Det nya jobbskatteavdraget förstärks och inriktas på de med lägre inkomster.
- Integrationspolitiken startas om med ett ”nystartsår”, med tuffa krav på att delta i intensiv svenska (sfi) och praktik för alla som inte kommit in i arbete och språk.
- Arbetsmarknadspolitiken styrs om till effektiva matchningstjänster mot företag.
- Det verkningslösa och extremt dyra återvändningsbidraget införs inte.
- Arbetslinjen värnas genom att höjningarna av a-kassan trappas av snabbare.

En krisplan för att rädda klimatomställningen och elektrifieringen

Efter två år med den nya regeringen befinner sig klimatomställningen och elektrifieringen i kris. Klimatutsläppen har höjts dramatiskt medan elbilsförsäljningen viker och ny vindkraftsel till havs och på land har blockerats.

Centerpartiets krisplan för klimatomställning, elektrifiering och grön el:

- 100 000 fler laddbara bilar ska säljas för att vända utvecklingen och rädda hemmamarknaden för elbilar och batterier. Det ska ske genom att 100 000 hushåll ska få en kraftfull folkbonus på 50 000–100 000 kronor för köp, leasing eller lån av miljöbilar.

- Det gröna avdraget för laddboxar och solceller förstärks och breddas till energi-besparande åtgärder med en klimatkredit till låg ränta.
- Skatten ska inte vara dyrare på grön el än fossil diesel; uppindexering av elskatten slopas.
- Kablarna ska dras så att de stora vindkraftsparkerna till havs byggs. Kablarna finansieras via Svenska kraftnät eller direkt i budgeten.
- Fastighetsskatten på vindkraft på land ska gå direkt till berörda kommuner och de som bor nära vindkraft ska få kraftfull återbäring så att vindkraftsprojekt inte stoppas.
- Tiden för tillståndsprocesser för ny vindkraft halveras från åtta till fyra år.
- Den nya solskatten på egenproducerad el från villaägares solpaneler införs inte.

Skolan ska stå stark och utslagningen minska

I ett läge då svensk skola borde stå stark för att möta fallande resultat, utslagning av elever och ungdomskriminalitet så sägs tusentals lärare och skolpersonal upp till följd av den ekonomiska krisen i kommunerna och regeringens prioriteringar.

Centerpartiet satsar 5 miljarder mer än regeringen på skolan, främst genom ett sektorsbidrag för att stoppa nedskärningsvågen och rädda kvar behöriga lärare.

Den höga utslagningen inför gymnasiet, med var sjätte elev som går ut utan fullständiga betyg, ska halveras genom fler lärare och satsning på attraktiva yrkesprogram.

Kompetenslyft om neuropsykiatriska diagnoser bland rektorer och lärare.

Bredda kampen mot kriminaliteten, värna barn och unga

Fler poliser måste vara närvarande i vardagen och fler vuxna ska vara närvarande i utsatta områden och erbjuda ungdomar fritidsaktiviteter och feriejobb.

- Polisens närvaro på gator och torg prioriteras med fokus på fler poliser i yttre tjänst.
- Socialtjänsten måste få större resurser för att möta unga och familjer i kris.
- Avhopparprogrammet för kriminella fördubblas enligt kommunernas önskan.
- Ökad uppsökandeverksamhet riktad mot unga i utsatta områden.

Hela Sverige måste funka

Tåg som står stilla, vägar som förfaller och samhällsservice och lokal vård på undantag har skapat en situation där mycket i Sverige inte längre tycks fungera. Vi vill se ett nationellt lyft för infrastrukturen och samhällsservicen i hela landet.

- Centerpartiet kräver en kriskommission för infrastrukturen. Vid övergången från överskottsmål till balansmål i statsfinanserna måste medel reserveras för att rusta upp transportinfrastrukturen.
- En infrastrukturmiljard för akuta insatser, inklusive räddade nattåg, mobiltäckning på vägar och tåg och en garanti för snabbt åtgärdande av potthål på allmänna och enskilda vägar.
- Regionala flygplatser i kris räddas kvar med ett särskilt stöd.
- Regionerna får ett förstärkt sektorsbidrag för vården.
- Gotland får ett särskilt öbidrag inriktat på den akuta kostnadskrisen för regionen.

- Lantbrukare i alla delar av landet får ökad konkurrenskraft genom höjt kompensationsbidrag.
- De dramatiska nedskärningar som hotar studieförbunden runt om i landet stoppas och återställs.

Sammanfattning av förslag inom jobb, klimat och skola

Möta arbetslöshetskrisen med en kraftfull jobbpolitik

Sverige har idag en arbetslöshet på över 8 procent, EU:s tredje högsta. Den svenska arbetslösheten ökar medan genomsnittet i EU faller. Regeringen har mött arbetslöshetskrisen med höjda arbetsgivaravgifter, nya pålagor och minskad matchning medan stora resurser lagts på helt ineffektiva återvändningsbidrag.

Centerpartiet vill i stället se en kraftfull jobbpolitik med jobbskapande i växande småföretag. Målet ska vara att 130 000 svenskar ska gå från arbetslöshet till jobb. Sverige måste åtminstone nå snittet för arbetslöshet i EU.

Ska arbetslösheten ner måste kostnaderna för att anställa ner. Arbetsgivaravgifterna för de första tio anställda bör tas bort och arbetsgivaravgifterna sänkas kraftigt för att anställa personer med ingångslöner.

Samtidigt måste Sverige återigen få en integrationspolitik värd namnet. I budgetmotionen föreslås mycket mer intensiva insatser för alla som ännu inte kommit in i svenska samhället och jobb, med ett nystartsår med tuffa krav men också mycket mer intensiv svenskutbildning och praktik.

Stödet till de arbetslösa måste bli effektivt och gå till riktig matchning till jobb, inte nya byråkratiska insatser. Arbetslösa måste i högre grad flytta dit jobben finns, vare sig det är i norra Sverige eller andra delar av landet.

Om arbetslinjen ska kunna värnas kan inte skatten på att anställa höjas för att finansiera en höjd a-kassa. A-kassan ska vara stark i början men sedan trappas av. Småföretagens sjuklönekostnader måste minska.

En krisplan för klimatomställningen och elektrifieringen

Sverige var länge ett klimatföredöme för världen, med stark tillväxt samtidigt som utsläppen minskade kraftigt. På bara två år har Tidöregeringen skapat en självförvällad kris för klimatomställningen och elektrifieringen i Sverige. De viktigaste styrmedlen för att minska klimatutsläppen har tagits bort utan att ersättas med något annat, samtidigt som tiotals miljarder lagts på fossila bränslen. Utsläppen ökar kraftigt och inget av klimatmålen kommer att nås.

Elektrifieringen, som skulle rädda regeringens klimatstrategi, befinner sig också i en återvändsgränd. Regeringen har medvetet gjort elbilar dyrare genom att ta bort klimatbonusen. Mätningar visar att svenskarna inte längre har råd att byta till miljöbil. Resultatet har inte låtit vänta på sig; andelen elbilar minskar nu efter många års uppgång, medan andelen fossilbilar ökar. Den svenska hemmamarknaden för Northvolts batterier krisar och Volvo Cars har tvingats överge sitt mål om bara laddbara bilar 2030. Med en kraftigt höjd elskatt och sänkt dieselskatt är det dessutom högre skatt på grön el än på fossil diesel (43,9 öre/kWh mot 43,7 öre/kWh). Sverige släpar efter i EU istället för att leda.

Samtidigt kommer ingen ny grön el till svenska konsumenter och gröna industrier. Detta sedan regeringen stoppat kablarna till havsbaserad vindkraft. I närtid har Vattenfall

stoppat vindkraftsparken Kriegers flak som redan 2026 skulle ha givit en halv miljon sydsvenska hushåll el. Regeringen har också fördröjt ersättningen till kommuner och närboende för att bygga ny vindkraft, vilket lett till att de stora vindkraftsprojekten hamnat i vänteläge.

Men situationen går fortfarande att vända. Centerpartiets budgetmotion föreslår därför en kraftfull krisplan för att rädda klimatomställningen och elektrifieringen. Målet för krisplanen är att 100 000 fler laddbara bilar ska säljas, varje år, så att den svenska hemmamarknaden kommer i kapp. För att uppnå detta skapas en kraftfull ”folkbonus” för miljöbilar på 50 000–100 000 kronor som ska ge 100 000 hushåll per år möjligheten att köpa, leasa eller låna en miljöbil, ny eller begagnad. På sikt ska alla hushåll ha rätt att byta till en klimatvänlig bil eller bränsle i en bred folkrörelse för klimatet.

Det gröna avdraget för laddboxar och solceller bör utökas med 50 000 kronor och samtidigt breddas till energibesparande åtgärder. Elskatten bör inte höjas; upp-indexeringen stoppas, så att grön el blir billigare än fossil diesel.

För att öka tillgången på grön el här och nu måste kablarna till havsvindkraften byggas och finansieras av staten via Svenska kraftnät eller vid behov via budgeten. Samtidigt måste regeringen fullt ut föra över fastighetsskatten på vindkraftsel till kommunerna och utan dröjsmål genomföra förslaget om ersättning till de som bor nära vindkraft. Närboende och landsbygdskommuner måste, till slut, få samma starka återbäring för mer grön vindkraftsel som i Finland och Norge. Den nya solskatt som regeringen vill införa på egenproducerad el från villaägares solpaneler tänker Centerpartiet stoppa.

I stället för att höja reduktionsplikten litegrann igen bör Sverige upphandla en beredskapsreserv av förnybart bränsle från skogsråvara så billigt som möjligt, med målet att få fram höginblandade drivmedel kring 15 kronor per liter vid pump. Svenska bilister ska kunna ”tanka svenskt”, både med billig svensk grön el och billigt biodrivmedel från den svenska skogen.

Skolan måste stå stark, inte försvagas

Nu om någonsin måste skolan stå stark och prioriteras. Resultaten faller återigen i skolan. Var sjätte högstadieelev får inte fullständiga betyg och slås ut före gymnasiet. Ungdomsarbetslösheten stiger och samtidigt utsätts tusentals elever idag för rekryteringsförsök från kriminella. Polis och sociala myndigheter ber om ökade resurser till skolan för att klara kampen mot kriminaliteten, som annars blir halv och haltande.

I stället försvagas skolan. Inflationen har både ökat kostnaderna för skolan och lett till pensionskostnader för kommunerna som trängt ut skolbudgeten. Detta har lett till att tusentals behöriga lärare, kuratorer och elevassistenter sagts upp under det gångna året. I många mindre landsbygdskommuner har mindre skolor tvingats lägga ned.

Centerpartiet föreslår därför i denna budgetmotion en hård prioritering av skolan, med satsningar på 5 miljarder kronor mer än vad regeringen föreslår, främst genom ett sektorsbidrag för att stoppa uppsägningarna av behöriga lärare och viktig stödpersonal samt ge kommuner möjlighet att rädda fler mindre skolor på landsbygden.

Denna satsning ska också ha som mål att halvera den höga utslagningen på vägen till gymnasiet genom att skärpa arbetet med att förbereda elever och uppvärdera yrkeslinjerna på gymnasiet, som väljs bort trots att de ofta leder till efterfrågade, välbetalda jobb.

Tabell 1 Reformtabell

Reformer	2025	2026	2027
Jobben, jobben, jobben			
Sänkt arbetsgivaravgift för ingångslöner	5 000	5 000	5 000
Tio skattefria anställda	310	458	620
Högekostnads skydd för sjuklönekostnader i småföretag		1 230	2 638
Förstärkt jobbskatteavdrag för ingångslöner	800	800	800
Nystartsår för intensiv integration	1 000	2 000	2 000
Effektiva arbetsmarknadsinsatser, särskilt matchningstjänster	400	600	800
Flytta till jobben	150	150	150
Etableringsjobb utan kollektivavtal	50	50	50
Vinnova – säkrade ekosystem för startups/scaleups	25	50	50
Krisplan för klimatomställningen och elektrifieringen			
Folkbonus för att 100 000 fler ska kunna välja miljöbil, ny eller begagnad	5 000	5 000	5 000
Återföring av vindkraftsskatten till kommunerna, fullt ut och permanent	350	540	570
Bygg kabellarna – teknikneutral ersättning för anslutning av ny elproduktion	900	1 600	1 900
Slopad indexering av elskatten	910	1 060	1 600
Inför inte den nya solskatten		680	680
Utökat grönt avdrag och gröna krediter	500	500	500
Klimatanpassning på svensk landsbygd	50	100	100
Halverade tillståndprocesser	45	45	45
Fungerande skötsel av värdefull natur och friluftsliv samt skydd av natur	175	175	175
Skolan och högre utbildning			
Rädda kvar skolans personal – tillskott som sektorsbidrag	4 000	4 000	4 000
Halverad utslagning av elever före gymnasiet inkl. fler platser på yrkesprogram	1 000	1 000	1 000
Kompetenslyft om NPF bland rektorer och lärare, nationell NPF-statistik	22	22	22
Stärkt lärarutbildning, fler lärarbehöriga från andra yrken (inkl. Teach for Sweden)	50	100	100
Yrkehögskolan – förstärkning och följa efterfrågan	100	150	150
Fungerande handläggning av omställningsstudiestödet	50	50	50
Infrastrukturmiljard för att Sverige ska funka			
Kriskommission för svensk infrastruktur	50	50	50
Akuta järnvägssatsningar inklusive räddade nattåg	300	300	300
Potthålsgaranti och satsning på enskilda vägar	500	500	500
Säkra finansieringen av regionala flygplatser	200	200	200
Hela Sverige måste funka			
Rädda Region Gotland	200	200	200
Rättssäkra och snabba fastighetsbildningsprocesser	10	10	10
Höjd konkurrenskraft för lantbrukare i hela landet	250	250	250

Reformer	2025	2026	2027
Jordbruksavdrag för beredskap och omställning		840	840
Åtgärda veterinärbristen och förbättrad rovdjursförvaltning	25	25	25
Levande landsbygd – lokalt företagsklimat, lanthandlar m.m.	55	90	120
Förstärkt differentiering av alkoholskatt för mikrobryggerier	10	10	10
Utrikes och säkerhetspolitik			
Biståndet tillbaka till 1 %	1 696	9 923	14 747
Kvotflyktingar, mottagande av 5 000 per år	610	1 860	2 540
Fixa glappet i ersättningar till ukrainska flyktingar	50	50	50
Snabbare uppbyggnad av militära försvaret	250	250	250
Civila försvaret (beredskapslager och robust elförsörjning m.m.)	200	200	200
Välfärd som fungerar i hela landet			
Fungerande sjukvård i hela landet	1 050		
Jämförelsetjänst för kortare väntetider, tillgänglighet och kvalitet i vården	50	50	50
Nollad schablon för föräldraavdraget	100	100	100
Äldreboendegaranti 85+	100	250	500
Barnombud på Sis	3	3	3
Förstärkning av socialtjänsten här och nu i alla kommuner	350	350	350
Barn och ungas psykiska ohälsa	50	50	50
Trygghet för alla			
Fler vuxna på gator och torg i utsatta områden	250	250	250
Polisens förmåga att genomföra grunduppdraget	500	500	500
Avhopparverksamhet (fördubblat anslag)	75	75	75
Stärkt arbete mot cyberbrottslighet	20	25	25
Lämnaprogram inkl. lämnapeng för våldsutsatta i nära relation	100	100	100
Exitprogram för unga kvinnor i prostitution	10	15	20
Permanent stödlinje för unga relationer	10	10	10
Värna och stärk civilsamhället			
Idrottsrörelsen – anläggningar, stärkt närvaro i utsatta områden	200	200	200
Stöd för jämlik idrott och parasporten	50	75	75
Rädda studieförbunden	350	500	500
Fri och tillgänglig kultur i hela landet	100	50	50
Livskraftiga bygdegårdar och samlingslokaler	50	50	50
Sänkt skatt på hästsporten	200	200	200
Övrigt	87	57	57

Finansiering	2025	2026	2027
Stärkt arbetslinje			
Stärkt arbetslinje i a-kassan	6 500	6 400	4 700
Avskaffad skattereduktion för medlemskap i a-kassa	1 600	1 700	1 700
Borttagna dagar på lägstanivå i föräldraförsäkringen	200	125	300
Skarpare tidsgränser i sjukförsäkringen	200	200	200
Omprioritering från ineffektiv till effektiv arbetsmarknadspolitik	4 500	4 500	4 500
Avskaffat tvåbarnstillägg	1 300	1 300	1 300
Avvisade eller avskaffade fossila subventioner			
Borttaget skatteundantag för fossil gas	200	200	200
Landsbygdsfokuserat reseavdrag	800	800	800
Begränsning av ränteavdragen på fossila billån	1 500	1 500	1 500
Fossila plastpåsar	650	650	650
Avvisning av sänkta bränsleskatten i BP25	3 170	5 490	5 650
Flygskatt	870	1 820	1 880
Övriga omprioriteringar			
Flaskhalsintäkter går in i teknikneutral ersättning för elanslutning	(900)	(1 600)	(1 900)
Miljöbilsbonus på riktigt	260	800	800
Integration i stället för verkningslöst återvandringsbidrag	105	1 425	920
Stärk civilsamhället direkt i stället för fritidskort	792	792	792
Spelskatten differentieras	200	200	200
Energieffektivisering fokuseras till det gröna avdraget	400		
Avvisad expansion av Regeringskansliet för att ”fullfölja reformagendan”	650	650	650
Omprioritering av anslag som motsvaras av egna satsningar	947	897	897
Riktade statsbidrag till skolväsendet, går in i sektorsbidrag	12 522	11 042	9 457
Övrig finansiering	2 879	2 379	2 304
Finansiellt sparande jämfört med regeringen	70	-6 510	-12 451

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Kortfattat om Centerpartiets budgetmotion för 2025	1
Sammanfattning av förslag inom jobb, klimat och skola	3
Tabell 1 Reformtabell	5
Förslag till riksdagsbeslut.....	10
Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken.....	11
Konjunkturbedömning: Tillväxt utan jobb	11
Tre kriser som drabbar Sverige inför 2025	13
Jobben mitt i arbetslöshetskrisen	13
Skolan försvagas – i ett läge där den måste kunna stå stark.....	20
Prioritering av skolan så att färre elever slås ut.....	21
Klimatet – krisplan för omställningen och elektrifieringen i Sverige	22
Tryggheten måste återupprättas för alla	27
Hela Sverige måste funka	28
Ett Sverige som tar sitt ansvar	31
Sunda statsfinanser och det finanspolitiska ramverket.....	34
Det gröna liberala alternativet i svensk ekonomisk politik	34
Inkomster och skatter	35
Skatt på förvärvsinkomster – förvärvsinkomstbeskattning	35
Skatt på förvärvsinkomster – socialavgifter m.m.	37
Skatt på konsumtion m.m.	38
Övriga inkomstfrågor.....	40
Inkomstberäkning	42
Utgifter	45
Utgiftsområde 1 Rikets styrelse.....	47
Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	47
Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	48
Utgiftsområde 4 Rättsväsendet	50
Utgiftsområde 5 Internationell samverkan	54
Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap	56
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	60
Utgiftsområde 8 Migration	62
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	64
Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	69
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	71
Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	72

Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet	73
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	78
Utgiftsområde 15 Studiestöd	80
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	81
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	86
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	89
Utgiftsområde 19 Regional utveckling	94
Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.....	95
Utgiftsområde 21 Energi.....	99
Utgiftsområde 22 Kommunikationer	102
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	106
Utgiftsområde 24 Näringsliv	109
Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	113
Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.	114
Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen.....	115
Offentliga finanser.....	116
Utgiftstak	116
Kommunsektorn	116
Staten	116
Den offentliga sektorns finanser	117

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2025–2027 enligt förslaget i tabell 35 i motionen.
3. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2025 enligt förslaget i tabell 4 i motionen och ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2026 och 2027 enligt förslaget i tabell 5 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
5. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden och övriga utgifter för 2025 enligt förslaget i tabell 6 i motionen.
6. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2026 och 2027 enligt förslaget i tabell 7 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken

Konjunkturbedömning: Tillväxt utan jobb

Den aktuella konjunkturen är fortsatt dämpad. I det andra kvartalet var BNP i Sverige oförändrad jämfört med kvartalet innan. Ett ljusare läge kan skönjas för svensk ekonomi, men risker kvarstår. De senaste två åren har präglats av hög inflation som skapat pris- och kostnadspress för hushåll och företag. Tack vare framgångsrik inflationsbekämpning från Riksbanken i kombination med att tillfälliga externa chocker för energipriser och ansträngda leveranskedjor har avtagit.

Inflationen har i Sverige kommit ner till målnivån och Riksbanken har inlett en sänkingscykel som innebär en väntad styrränta på 2,57 % mot slutet av detta år och 1,67 % mot slutet av 2025 enligt marknadens prissättning.¹ Utanför Sverige ser vi inte en lika entydig nedgång i inflationstakten utan särskilt i USA har tjänsteinflationen bitit sig fast och det finns liknande signaler även i euroområdet. Icke desto mindre ställs penningpolitiken om för att vara mindre åtstramande än tidigare även i många andra valutaområden utanför Sverige.

Enligt regeringens bedömning uppgår svensk BNP-tillväxt i år till 0,8 procent och spås nästa år öka till 2,5 procent. Det är troligt att vi kommer att få se en svag ökning av BNP tack vare både en återhämtning i hushållens konsumtion och fortsatt stark export. Investeringstakten i privat sektor är dock låg och särskilt bostadsinvesteringarna är fortsatt svaga även om utvecklingen har börjat stabiliseras.

Det är värt att notera att hushållens konfidensindikator enligt Konjunkturbarometern fortsatt ligger under normalläge² och det är fortsatt en stor majoritet som väljer att spara, snarare än att öka sin belåning. Detta vägs upp av att hushållen ser mer positivt på framtiden för både sin egen ekonomi och den svenska ekonomin än på nuläget. Hushållens konsumtion förväntas därför initialt förbli dämpad men kommer att vara en viktig drivkraft för tillväxt kommande år i takt med att räntesänkningar slår igenom på hushållens finansieringsförutsättningar och disponibla inkomster. Med tanke på hur långa beslutsprocesser det handlar om inom bostadssektorn lär dock återhämtningen i byggbranschen dröja, med risk för fler konkurser och varsel.

Världsekonomin påverkas av en något svagare konjunkturrell utveckling i USA, dock från hög nivå, en strukturell försvagning av Kinas BNP-tillväxt och en blandad men överlag något svagare situation inom euroområdet. Mot slutet av nästa år kan USA:s ekonomi, under antaganden om en svagare arbetsmarknad och mindre expansiv finanspolitik, ligga i takt med potentiell BNP-utveckling och därmed lämna högkonjunkturen. I euroområdet liknar tillväxtbilden den vi ser i Sverige med konsumtionsdriven återhämtning i och med mindre restriktiv penningpolitik även om det finns risker i form av bland annat en svagare utveckling än väntat inom till exempel tysk tillverkningsindustri.³ Enligt Finansdepartementets bedömning stiger tillväxten hos Sveriges handelspartners (enligt KIX-vägd BNP) något under 2025. Nettoexporten har det senaste året varit ett viktigt bidrag till svensk tillväxt och då särskilt från tjänstesektorn.

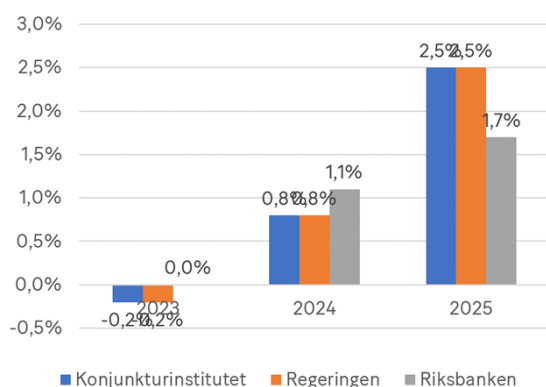
¹ SEB (2024). Market pricing, <https://research.sebgroup.com/macro-ficc/reports/53130>. Hämtad 2024-09-19.

² Konjunkturinstitutet (2024). Uppdatering av konjunktur bilden augusti 2024, Stockholm.

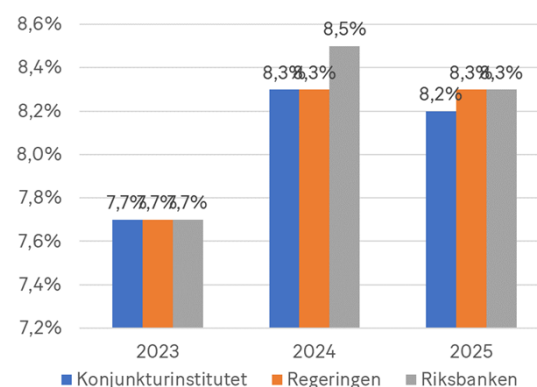
³ International Monetary Fund (2024). World Economic Outlook Update July 2024, Washington, D.C.

Det finns sammanfattningsvis goda skäl att se ljusare på framtiden och prognosticera en vändning för svensk ekonomi framöver men samtidigt ett antal risker för denna bedömning, främst relaterade till utvecklingen i omvärlden och eventuella bakslag i inflationsbekämpningen. Såväl Riksbanken⁴ som enskilda andra bedömningar är inte lika optimistiska kring återhämtningen och har en mycket mer modest prognos för 2025 än regeringen på 1,6–1,7 procent.

BNP, prognos



Arbetslöshet, prognos



Sedan förra året har arbetslösheten ökat med 0,6 procentenheter, och den beräknas sluta året på samma höga nivå för att fastna där även nästa år. Företagens anställningsplaner är fortsatt försiktiga, vilket syns i det minskade antalet lediga jobb. Detta tyder på en trög återhämtning av sysselsättningen under 2025. Räntesänkningarna från Riksbanken förväntas ge viss stimulans till ekonomin, som beskrivet ovan, men effekterna på arbetsmarknaden kommer sannolikt att dröja.

Särskilt utsatta grupper är unga och utrikes födda, som drabbas hårdast av den ökande arbetslösheten. Långtidsarbetslösheten riskerar att stiga ytterligare, vilket kan leda till bestående effekter på arbetsmarknaden. Samtidigt präglas svensk arbetsmarknad av en tudelning där personer med arbetslivserfarenhet har lättare att hitta nya jobb, medan de som står längre från arbetsmarknaden möter större utmaningar. Som Konjunkturinstitutet konstaterade i sin prognos⁵ från i juni i år: ”Den kraftiga ökningen i sysselsättningsgraden bland utrikes födda som har observerats sedan pandemin har upphört.”

Arbetslösheten bedöms öka men också den så kallade jämviktsarbetslösheten har ökat något och uppgår nu till 7,5 %. Det betyder att vi både ser en konjunkturrellt hög arbetslöshet och strukturella utmaningar på arbetsmarknaden. Enligt senast tillgängliga jämförbara siffror (för juli 2024) har Sverige EU:s tredje högsta arbetslöshet efter Grekland och Spanien. Särskilt stort är problemet för grupper med svag anknytning till arbetsmarknaden och kort utbildning, vilket blir tydligt om vi ser på gruppen som saknar gymnasieutbildning där Sverige har 19,5 % arbetslöshet – EU:s näst högsta efter Slovakien.⁶

Vi ser alltså tecken på ljusning över horisonten för svensk ekonomi. Samtidigt finns det orosmoln och inte minst en oroande arbetslöshet som inte ger vika i samma takt som

⁴ Sveriges riksbank (2024). Penningpolitisk uppdatering augusti 2024, Stockholm.

⁵ Konjunkturinstitutet (2024). Konjunkturläget juni 2024, Stockholm.

⁶ Eurostat (2024). LFS series - Unemployment rates of the population aged 25-64 by educational attainment level, <https://doi.org/10.2908/TPS00066>.

tillväxtprognosen. För att råda bot på utveckling krävs såväl en välriktad jobbpolitik som strukturella reformer.

Tre kriser som drabbar Sverige inför 2025

Sverige är i behov av en stark vision för en ekonomi som kan växa igen, där växande företag kan anställa fler. Där skolan och vidareutbildningen är så stark att den lyfter barn och ungdomar ur utanförskap och gör att deras kompetens kan bygga Sverige. Där klimatomställningen kan omfatta alla, på schyssta villkor, och är en konkurrensfördel för innovativa gröna företag som får grön el. Där grundläggande samhällsservice och infrastruktur fungerar i hela landet. Ett Sverige som funkar.

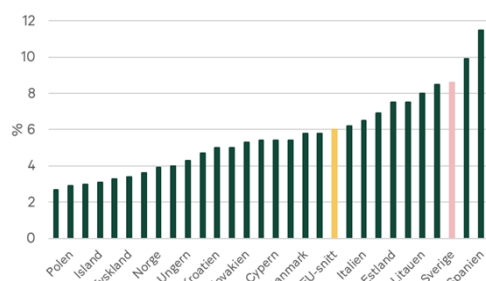
I stället står svensk ekonomi inför 2025 med tre allvarliga kriser: den första, arbetslöshetskrisen, är resultatet av passivitet och kontraproduktiv politik. Den andra, krisen för klimatomställningen och elektrifieringen, har regeringen på två år skapat helt själv genom undermålig politik. Den tredje krisen, den samhällsfarliga kriminaliteten – i synnerhet bland unga, fortsätter oförminskat trots ihärdiga löften om att lösa den, eftersom politiken är halv och haltande.

Jobben mitt i arbetslöshetskrisen

2025 spås Sverige få EU:s tredje högsta arbetslöshet. Medan arbetslösheten fallit i EU i genomsnitt de senaste två åren har den vänt upp i Sverige och väntas inte falla tillbaka nämnvärt 2026. Arbetslösheten i många europeiska länder är nu avsevärt lägre än i Sverige, i flera fall hälften så hög.

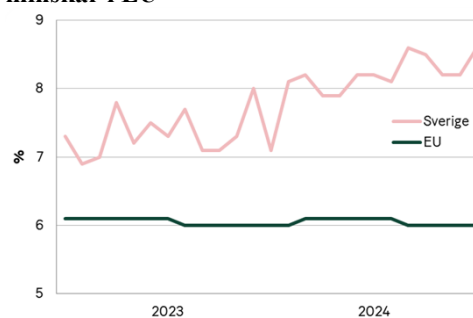
Särskilt allvarligt är att den strukturella arbetslösheten, som inte beror på konjunktursvängningarna, nu stigit till 7,5 procent. Arbetslösheten är alltså inte i huvudsak en följd av den senaste inflationskrisen, vilken inte heller i andra länder skapat stigande arbetslöshet. Istället betecknas den svenska arbetsmarknaden av en växande tudelning och ett djupare utanförskap för en växande del av de arbetslösa som är borta från arbetsmarknaden länge eller med korta intervaller av arbete. Dessutom pågår arbetslöshetskrisen parallellt med en stor kompetensbrist i olika delar av landet. Det är bristande matchning mellan de arbetslösa och de kompetenser som finns.

Sverige har den tredje högsta arbetslösheten i EU



Säsongsjusterad arbetslöshet, juli 2024.
Källa: Eurostat.

Arbetslösheten ökar i Sverige och minskar i EU



Säsongsjusterad arbetslöshet.
Källa: Eurostat.

Arbetslöshetskrisen påverkar allvarligt både integration och kriminalitet, och den är samtidigt en del av en ekonomisk stagnation där tillväxttalen i Sverige fallit tillbaka.

Ställd inför den stigande arbetslösheten har den sittande regeringen visat en slående passivitet och inte sällan förvärrat utvecklingen med kontraproduktiva förändringar, inte minst höjningar av skatter och pålagor. I sina tre första budgetar har regeringen höjt arbetsgivaravgifterna för unga med motsvarande 12 miljarder kronor per år. Detta i ett läge då ungdomsarbetslösheten är hög och många unga har svårt att komma in på arbetsmarknaden, och där alltför många unga i förlängningen riskerar att dras in i kriminalitet. Därtill har regeringen valt att låta höjda pålagor för småföretagen finansiera sina utgifter, såsom sjuklöneansvaret som utökats för småföretag, vilket slår mot möjligheterna till arbete för personer med en sjukdomshistoria, som tillhör de mest utsatta på arbetsmarknaden.

De inkomstskattesänkningar som regeringen gjort, inklusive att marginalsatserna sänkts igen efter att först ha höjts, leder till ökat utbud av arbetskraft och fler arbetade timmar. Men de bör riktas ännu tydligare mot de personer som ska gå från bidrag till arbete. Effekten på arbetslösheten och de minsta företagens möjligheter att växa är begränsad utan motsvarande insatser för att öka efterfrågan på arbete i växande företag, inte minst efterfrågan på att anställa till de ingångslöner där många arbetslösa och inte minst långtidsarbetslösa kan komma tillbaka in i arbete.

Regeringen har tyvärr inte heller prioriterat den andra avgörande delen av kampen för jobb och mot utslagning, att skolan och vidareutbildningen står stark. Kommunerna har inte kompenserats för inflationskostnader. I stället för att leda till fler behöriga lärare i klasser av mer hanterbar storlek, har kommunerna de senaste två åren tvingats säga upp tusentals lärare, kuratorer och elevassistenter och större klasser. Detta i ett läge där en ungdomsgeneration hotas av svaga resultat och till och med, i alltför många fall, ungdomskriminalitet. Vikande resultat drabbar många skolor på den svenska landsbygden, där många mindre skolor också tvingas stänga ned. Samtidigt har vidareutbildningar inte hållit jämn takt med efterfrågan. Den nya möjligheten att vidareutbilda sig mitt i livet, omställningsstudiestödet – som har tiotusentals sökande och hade kunnat möta kompetensbristen i svensk ekonomi, har fastnat i byråkrati till följd av den nya regeringens passivitet.

Samtidigt har arbetsmarknadspolitiken under den nya regeringen paradoxalt nog gått tillbaka till den ineffektiva byråkratiska ansats med många insatser in-house på Arbetsförmedlingen som Socialdemokraterna drev under föregående decennier och som då med rätta dömdes ut av de nuvarande regeringspartierna som ineffektiv och misslyckad. Samtidigt har man kraftigt minskat de nyare och mer resultatorienterade arbetsmarknadsåtgärderna som matchningstjänsterna, som trots att de bara hunnit införas i begränsad skala visat sig ge betydligt bättre resultat, med över hälften av de arbetslösa i varaktigt arbete. De effektiva små lokala arbetsförmedlingskontoren läggs ned. Idag får bara var femte eller var sjätte arbetslös dessa effektiva matchningsinsatser medan mångfald mer går in i en byråkrati med litet eller inget resultat.

Samtidigt har regeringen i praktiken övergett integrationspolitiken, där få eller inga nya förslag lagts, samtidigt som det planerade projektet för intensiv resultatbaserad integration direkt för nyanlända, intensivåret, lagts ned. I stället används stora resurser till ett ”återvändningsbidrag” på 350 000 per person, som regeringens egen utredare av detta återvändningsbidrag dömt ut som slöseri och verkningslöst – ”en godisbit till SD”.

Den stigande arbetslösheten har också slagit hårt mot integrationen. Fram till och med 2022 fanns en tydlig trend där utlandsföddas sysselsättning ökade och inträdet på arbetsmarknaden påskyndades, men de senaste två åren har den utvecklingen försämrats igen i takt med att arbetslösheten stigit. I brist på en integrationspolitik, och med en

stigande arbetslöshet, riskerar integrationen att försämrats ytterligare och segregationen att öka, vilket i sin tur försvårar kampen mot kriminaliteten.

En riktig, liberal tillväxtpolitik med fokus på jobbskapande i växande företag

Sverige behöver en kraftfull jobb- och tillväxtpolitik, som kan besegra arbetslösheten och pressa tillbaka den med hjälp av jobbskapande i växande småföretag.

Målet måste vara att minst 130 000 personer kommer långsiktigt in i arbete under mandatperioden och att den svenska arbetslösheten därmed faller ner till genomsnittet i EU igen. Det är ett realistiskt mål.

Småföretagen som står för 4 av 5 nya jobb måste få kraftigt lägre skatter och kostnader för att kunna vara den motor i ekonomin som de förtjänar.

De resurser som staten lägger på att hjälpa arbetslösa och skapa integration får inte återigen förlösas på byråkrati och parkering av människor i åtgärder utan ska gå till intensiva resultatbaserade insatser och effektiv matchning.

Endast en företags- och jobbvänlig politik kan få upp tillväxten och få ned arbetslösheten och utanförskapet samt stödja kampen för integration och mot segregation och kriminalitet.

Ska arbetslösheten ner måste kostnaderna för att anställa ner

Sverige har bland världens högsta kostnader för att anställa, arbetsgivaravgifter, med en växande del som är ren skatt. Skattekillen påverkar i synnerhet möjligheten att anställa personer som aldrig eller inte på länge varit i arbete till ingångslöner, som arbetslösa och ungdomar, där inkomstskatten sänkts men arbetsgivaravgifterna i stället höjts och fortsatt är lika höga för låginkomsttagare som för höginkomsttagare.

Centerpartiet fick tidigare som en kompromiss igenom sänkta arbetsgivaravgifter för unga och sommarjobb, vilket enligt ny forskning bidrog till att ungdomsarbetslösheten föll och att småföretag kunde växa snabbare. Tidöregeringen höjde dock omgående denna skatt med 12 miljarder kronor, i ett läge då unga var särskilt utsatta på arbetsmarknaden. En annan skattesänkning för de minsta företagen, kallad tillväxstödet, med borttagen arbetsgivaravgift för de två först anställda i två år, som Centerpartiet drev igenom tog Tidöregeringen först bort men återinförs nu efter två år.

Centerpartiet menar att det är nödvändigt att sänka kostnaderna för att anställa om vi ska kunna vända arbetslöshetskrisen. Vi vill nu sänka kostnaderna så fokuserat och så effektivt som möjligt.

Därför föreslår Centerpartiets budgetmotion en mycket kraftfull sänkning av arbetsgivaravgifterna på ingångslöner, det vill säga upp till 27 000 kronor. Sänkningen är permanent och på så sätt når vi dels unga som har svårt att komma in på arbetsmarknaden, dels personer som kommer in från arbetslöshet och utanförskap. Direkt kan det skapa minst 13 000 nya jobb för det utrymme som sänkningen innebär för företagen. På sikt vill vi sänka arbetsgivaravgifterna generellt, eftersom de skapar en orimligt hög skattekill på arbete. Men till en början måste vi sänka de arbetsgivaravgifter som har udden riktad mot just dem som kämpar för att komma in i varaktiga jobb.

Tabell 2 Sänkt årlig kostnad för företag i olika storlekar

Månadslön netto	1 anställd	5 anställda	10 anställda	25 anställda	50 anställda	100 anställda
25 000	10 773 kr	53 863 kr	107 726 kr	269 314 kr	538 629 kr	1 077 257 kr

Samtidigt tyngs många små företags jobbskapande av de höga fasta kostnaderna för de första anställda. När väl företagen börjar anställa är de samtidigt en överlägsen jobb-, tillväxt- och integrationsmotor. Fyra av fem nya jobb i Sverige har de senaste årtiondena skapats av företag med mindre än 50 anställda. Bland dessa små växande företag återfinns många av de entreprenörer som i liten och stor skala förnyar svenskt näringsliv.

Därför vill Centerpartiet i denna budgetmotion kraftfullt sänka skatten för de minsta företagen som ett effektivt sätt att öka tillväxten och bryta den höga arbetslösheten och öka jobbtillväxten. Vi föreslår tio skattefria anställda, att företag slipper arbetsgivaravgiften för de tio först anställda under två år.

För små företag är också sjukskrivningar av anställda en stor risk, både för att det är svårt för ett litet företag att ersätta en sjukskriven anställd tillfälligt och i den mån man måste betala sjuklönen. Risken är uppenbar att ett litet småföretag inte vågar anställa personer med en sjukdomshistoria, trots att det är just den typ av personer som kan få chans att komma tillbaka i arbete och utvecklas i småföretag. Därför är det avgörande hur stort ansvar för sjuklönen som ett företag måste ta. Efter en lång debatt införde Alliansen ett tak för sjuklöneansvaret för små företag, ett högkostnadsskydd, som hade positiva effekter för småföretagen. Men efter sitt tillträde tog Tidöregeringen bort högkostnadsskyddet, för att använda miljarderna från detta till finansiering.

Centerpartiet menar att det är mycket olyckligt att Tidöregeringen inte lärt sig av erfarenheterna med sjuklönen för småföretags möjligheter att anställa personer med en sjukdomshistoria. Högkostnadsskyddet ska inte avskaffas utan återinföras.

Ingångslöner som öppnar för fler

Ska fler in i arbete spelar skatter och kostnader en avgörande roll, men det gör också avsaknaden i Sverige av en kategori ingångsjobb utan utbildningskrav till lägre kostnad för dem som aldrig, eller inte på mycket länge, kommit in på arbetsmarknaden. Flera försök har gjorts att skapa sådana inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen, där Centerpartiet inte uteslutit särskild lagstiftning om ingångsjobb på helt eller deltid, så som i Tyskland, där det bidragit till en låg arbetslöshet. Det senaste försöket, uppbackat av arbetsmarknadens parter, är dock de så kallade etableringsjobben, där de anställda får låg ingångslön men där staten bidrar kraftigt till att sänka kostnaden ytterligare. Avgörande är dock att dessa jobb når de små företagen som ofta saknar kollektivavtal. I den form som Tidöregeringen nu genomför är företag utan kollektivavtal exkluderade.

Centerpartiet vill att dessa ska inkluderas och bli en del av etableringsjobben. Hittills har etableringsjobben blivit kraftigt försenade och nått mycket få personer. Om den utvecklingen fortsätter kommer det åter att bli aktuellt att diskutera lagstiftning för att bryta bristen på ingångsjobb utan utbildningskrav.

Inkomstskattesänkningar för jobb

Centerpartiet har också länge förordat inkomstskattesänkningar för att stimulera fler att gå från bidrag till jobb och för att fler ska ha incitament att jobba fler timmar och fylla den akuta kompetensbrist som fortfarande finns inom stora delar av svensk ekonomi. I förra budgetpropositionen höjde regeringen marginals-katten kraftigt genom att inte justera upp brytpunkten för statlig inkomstskatt, till en kostnad av arbetade timmar motsvarande 11 000 heltidstjänster enligt regeringens egna beräkningar. Det är välkommet att marginalskatterna nu ska sänkas igen genom att avtrappningen av jobbskatteavdraget tas bort. Vi delar bedömningen att en sådan sänkning från höga nivåer kommer att vara självfinansierande och kompensera för den kompetensbrist som den förra marginalskattehöjningen skapade.

Däremot kräver arbetslöshetskrisen att det nya jobbskatteavdraget tydligare riktar in sig på vägen från bidrag till jobb och inte bara på att öka den svenska medelklassens köpkraft. Centerpartiet förordar här en mer omfattande skattereform som både minskar skattekilarna mellan bidrag och arbete, vid övergången in i arbete, och sänker marginalskatterna som i andra änden av skattesystemet minskar tillväxten och ökar kompetensbristen, vilket i sin tur bidrar till arbetslösheten.

I Centerpartiets budgetmotion föreslås därför ett ytterligare steg mot att sänka skatten på övergången från bidrag till arbete. För de allra lägsta lönerna, som kan tjäna som ett insteg till arbetsmarknaden på hel- eller deltid, är Centerpartiets skattesänkning mer än 10 gånger så stor som regeringens. Effekterna för olika inkomstnivåer redovisas i tabell 3.

Tabell 3 Effekter av Centerpartiets jobbskatteavdrag

Årslön	Månadslön	Centerpartiets skattesänkning	Regeringens förslag	Centerpartiet jämfört med regeringen
200 000	16 667	1 304	107	+1 197
300 000	25 000	1 983	1 243	+740
400 000	33 333	2 662	2 379	+283
420 000	35 000 (medianlön)	2 798	2 606	+192
478 800	39 900	2 848	3 234	-386
500 000	41 667	2 848	3 234	-386

Arbetslinjen

I arbetslöshetskrisen måste bidragen vara så utformade och på en sådan nivå att personer inte väntar för länge med att aktivt söka och gå in i ett nytt arbete. Centerpartiet har därför länge förordat en arbetslöshetsförsäkring enligt arbetslinjen och en "flexicurity"-modell från Danmark, med en rejäl a-kassa i början som snabbt trappas ned så att incitament finns att snabbt skaffa ett nytt jobb.⁷ I synnerhet gäller det dagens tudelade arbetsmarknad där de som just förlorat jobbet har goda chanser att finna ett nytt jobb om de inte väntar för länge, medan de som utgör huvuddelen av arbetslösheten är personer som varit borta länge från arbetsmarknaden och har det mycket svårare.

⁷ I Centerpartiets revidering av modellen för befintlig arbetslöshetsförsäkring påbörjas nedtrappningen dag 0 från 80 % av maximal dagpenning på 1 090 kronor och planar ut efter dag 300 till 60 % av maximalt 820 kronor, fram till dag 800. I Centerpartiets förslag till förändring av den nya arbetslöshetsförsäkringen som träder i kraft i oktober 2026 föreslås ett takbelopp på 32 000 kronor och en snabbare avtrappning.

En sådan reform förbereddes under januariavtalet och ska nu genomföras av regeringen. Men mycket motsägelsefullt behålls samtidigt de tillfälligt höjda taken från pandemitiden även framöver – vilket redan kan ha bidragit till höjd arbetslöshet då de minskat incitamenten att snabbt söka jobb.⁸ Resultatet blir en modell där många miljarder från höjda arbetsgivaravgifter i praktiken används till att höja a-kassan, motsatsen till den arbetslinje som regeringen säger sig driva.

Centerpartiet har dessutom länge förordat att förstärka, och göra automatisk, den befintliga jobbprenie eller jobbstimulans som idag finns för personer som lämnar försörjningsstöd för arbete. Den som utnyttjas av få, eftersom få känner till den och ansvaret är otydligt när det gäller att använda den som verktyg för att övertyga personer att lämna bidragsberoende.

En integrationspolitik värd namnet

Under sina två år vid makten har den nya regeringen låtit integrationen stå tillbaka för en inriktning på stopp för invandring och nettoemigration som ett positivt mål, där mångdubbelt mer resurser läggs på att få invandrare att lämna landet med återvandringsbidrag än på att få samma personer in i arbete och bidra. Kraven höjs för elever i sfi, vilket är bra, men utan att resurser skjuts till eller undervisningsformen reformeras så att den levererar resultat. Efter att sysselsättningen bland utlandsfödda och flyktinginvandrare under många år ökat har den från 2023 åter börjat försämrats. Stigande arbetslöshet och växande utanförskap har mycket negativa konsekvenser för polisens och socialtjänstens arbete med att bekämpa kriminalitet bland barn till föräldrar som inte går till arbetet och inte blir en del av det svenska samhället. Den passivitet som präglar nuvarande regering kan inte fortsätta.

Centerpartiet föreslår i stället i vår budgetmotion en intensiv jobborienterad integration under ett år, det vi kallar ett nystartsår. Personer som ännu inte kommit in i arbete eller svenska språket, inte sällan kvinnor som emigrerat som flyktingar till Sverige med sina familjer, erbjuds ett års mycket intensiv svenska och praktik, men med krav på att delta fullt ut för att inte förlora delar av bidrag och sociala förmåner. Du förväntas delta och studera under långa dagar med stor ansträngning för att efter ett år vara redo att ta ett jobb och kunna grundläggande svenska eller gå vidare till kompletterande studier som ger ett jobb. Ingen skillnad ska göras på om du kommit som nyanländ till Sverige eller fastnat i utanförskap utan arbetslivserfarenhet eller språk efter många år i landet. I gengäld kommer svenska staten att satsa fullt ut på att en förändring ska ske, och du kommer tilldelas en mentor som själv gjort denna resa från utanförskap till arbete och språk som kommer att följa upp din resa. Förebilden ska vara de intensiva integrationsprogram som framgångsrikt genomförts i Tyskland och i Sverige med bland annat Etableringslyftet i Stockholmsregionen.

Effektivare matchning till jobb

Med mycket hög arbetslöshet är det viktigt att alla resurser för att hjälpa arbetslösa används effektivt och med varaktiga jobb som mål. Att matcha arbetslösa mot rätt arbetsgivare och att arbetsgivare matchas mot sökande de är beredda att anställa är en

⁸ De senaste fem åren har inkomsten för den som uppstår a-kassa ökat med 27 %, jämfört med 21 % för en medelinkomsttagare med medianlön.

avgörande del av statens stöd till arbetslösa. Men tyvärr används fortfarande mellan 20 och 30 miljarder kronor i stöd till Sveriges arbetslösa mycket ineffektivt.

Hur mycket bättre hjälpen för att få kompletterande kunskaper och att matchas mot rätt arbetsgivare skulle kunna vara visas av den hjälp som de som redan har jobb får när de blir arbetslösa. De får hjälp genom omställningsorganisationer ägda av arbetsmarknadens parter, en hjälp som utförs av externa och resultatbaserade företag och som förstärks genom den stora överenskommelse om arbetsrätten och om omställning som slöts mellan arbetsmarknadens parter och med regeringen under förra mandatperioden.

De flesta arbetslösa får dock hjälp genom Arbetsförmedlingen och där är stödet idag mycket ojämnt. En del av hjälpen kommer via kommunerna, som ofta i små kommuner samarbetar med ett lokalt arbetsförmedlingskontor med lokala kontakter. Men en stor del går via hjälp genom Arbetsförmedlingen som inte ger tillräckliga resultat per investerad krona. Centerpartiet har därför försökt genomföra att Arbetsförmedlingen, likt i framgångsrika länder, ska anlita externa jobbförmedlare som får betalt efter hur väl de lyckas få personer varaktigt i jobb och efter hur lite utbildning och jobberfarenhet personen har. Dessa så kallade matchningstjänster har inte utvecklats färdigt hos Arbetsförmedlingen och ger till exempel fortfarande inte tillräcklig ersättning för att få långtidsarbetslösa i jobb. Trots detta har matchningstjänsterna haft oväntad framgång, med över hälften som nås av dem som kommer i arbete sedan försöken påbörjades 2021. Men i stället för att utöka matchningstjänsterna så att de når fler har regeringen låtit Arbetsförmedlingen bromsa dem och låtit myndigheten återigen satsa på egna program som inte är resultatbaserade och som ofta resulterar i förvaring istället för att människor hamnar i arbete. Centerpartiet föreslår i vår budgetmotion att resurser nu tydligt styrs över från Arbetsförmedlingens byråkrati till matchningstjänster, i synnerhet riktade till långtidsarbetslösa, samt att Arbetsförmedlingen slutar att lägga ned de små effektiva kontoren på den svenska landsbygden som samarbetar väl med kommunerna.

Före tillträdet delade Tidöpartierna Centerpartiets kritik mot Samhall, som ska skapa skyddade arbetsplatser för personer med funktionshinder men som ofta väljer bort funktionshindrade till förmån för personer som hade kunnat komma in på arbetsmarknaden och som använder de mycket höga subventionerna för att slå ut konkurrenter på de marknader där de agerar. Tidöregeringen har dock inte reformerat Samhall vid makten utan tillfört nya medel och likt föregående tolererat att Samhall använder de stora miljardsubventionerna för att få bort personer från arbetslöshetsstatistiken i stället för att hjälpa de personer som mest behöver dess stöd. Det vill vi ändra på i vår budgetmotion.

Kompetensbristen i Sverige – vidareutbildning och flytt till jobben

Parallellt med den höga och stigande arbetslösheten finns det en stor kompetensbrist allmänt i Sverige och i synnerhet inom vissa sektorer i vissa delar av landet. Antalet lediga jobb, nyanmälda platser, har visserligen rasat sedan toppen efter pandemin då det fanns över 200 000 nyanmälda platser men det ligger fortfarande över 90 000 säsongsrensade hösten 2024. Trots en våg av konkurser och varslen på exempelvis Northvolt hösten 2024 finns en mycket stor arbetskraftsbrist i de delar av landet som genomgår den gröna nya industrialiseringen.

En del av dessa lediga jobb kräver kvalifikationer som de flesta arbetslösa inte har, vilket understryker vikten av att alla som kan flyttar upp i kompetens för att fylla luckorna. Personer som idag har jobb men kan vidareutbilda sig till bättre betalda

bristyrken måste kunna göra det, så att personer som idag är arbetslösa kan ta deras jobb, i en kedja där Sverige hela tiden flyttar upp i kompetensnivå.

Här har regeringen varit senfärdig med att bygga ut de mycket framgångsrika vägar till vidareutbildning som Sverige faktiskt har. Yrkeshögskolan byggs ut i god takt men har inte kompenserats fullt ut för inflationskostnaderna. Centerpartiet föreslår i vår budgetmotion att resurserna utökas ytterligare så att yrkeshögskolan kan möta den efterfrågan som finns i flera kommuner och kan införa flertalet permanenta program för bristyrken.

Ett unikt stöd för att kunna studera mitt i livet under minst ett år och fylla på sin kompetens för att komma in i ett bristyrke. Detta kom till som en följd av att fack och arbetsgivare enades om en friare arbetsrätt och gavs det omständliga namnet omställningsstudiestöd. Tiotusentals personer har sökt sig till denna vidareutbildningschans som hade kunnat svara mot den stora kompetensbristen i landet. Men istället har Tidöregeringens valhända och ogina hantering av omställningsstudiestödet lett till att många fastnat i byråkrati hos CSN och fått besked för sent för att kunna gå de utbildningarna de sökt. Fortfarande har bara en bråkdel av de som ansökt kunnat vidareutbilda sig. Här kräver Centerpartiet i vår budgetmotion att resurserna utökas och att krav ställs på CSN på att ansökningarna blir klara.

Men kompetenskrisen handlar också om att flytta till jobben, i ett läge där industrierna i bland annat norra Sverige blivit beroende av (ofta manlig) arbetskraft som flyger in och sedan flyger hem efter kortare arbetsperioder. Även i fråga om mindre kvalificerade yrken finns det stor lokal arbetskraftsbrist trots att arbetslösa som flyttar till exempelvis industriregionerna i norra Sverige faktiskt kommer i arbete.

Regeringen har upprepat att man vill skärpa kraven för att arbetslösa flyttar dit jobben finns, men det praktiska resultatet efter två år är klen. Här vill Centerpartiet föreslå ett nytt program som bättre knyter samman kraven och insatserna för att familjer som blivit bidragsberoende ska kunna flytta till regioner och platser där de kan börja ett nytt liv utan arbetslöshet. Ett program med fokus på att rörligheten ökar inte bara från den svenska landsbygden till centralorter och städer, utan från arbetslöshetsfickor kring svenska städer och centralorter till arbetstillfällena i andra regioner och på landsbygden.

Skolan försvagas – i ett läge där den måste kunna stå stark

Svenska lärare levererar varje dag möjligheter till svenska elever att göra livsresor och genom kunskap och bildning nå nya mål. Trots detta utsätts skolan just nu för utmaningar från flera håll. Efter några år av förbättringar har resultaten försämrats enligt de standardiserade Pisamätningarna.

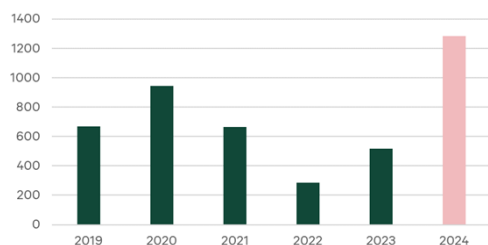
Sverige har också i ett europeiskt perspektiv en exceptionellt stor utslagning mellan högstadiet och gymnasiet, där nästan var sjätte elev, nästan 20 000 elever per år, går ut skolan utan fullständiga betyg. För de ungdomar som inte går vidare till gymnasiet väntar utanförskap och hög ungdomsarbetslöshet.

Samtidigt finns en liten, men alltför stor, andel av elever i skolan som utsätts för rekryteringsförsök till kriminella gäng, som ofta har karaktären av tvång, vilket skapar en akut otrygghet för många.

Inför dessa utmaningar behöver skolan stå mycket stark och skola och utbildning prioriteras av svensk utbildningspolitik. I stället har skolans huvudmän, kommunerna, pressats av plötsliga stigande pensionskostnader i samband med inflationskrisen år

2022–2023 som inte kompenseras av regeringen. Det direkta resultatet har varit uppsägning av tusentals behöriga lärare. Under första halvåret i år har fler sagts upp i välfärden än under ett helt år de senaste åren och de tre yrkesgrupperna med flest uppsägningar jobbar alla inom skolan. Klasser med mycket stök och elever med stora behov får inte det stöd från skolan som de behöver.

Rekordstora uppsägningar inom välfärden



Källa: Omställningsbarometern.

Skolans personal i topp över uppsägningarna

1. Barnskötare
2. Elevassistenter
3. Lärare

Från listan över de yrkesgrupper med flest uppsägningar under andra kvartalet i år.

Källa: Omställningsbarometern.

Samtidigt har elevkullarna, inte minst på högstadiet och gymnasiet, minskat kraftigt på många ställen. Det hade kunnat leda till minskade klasser och mer tid för eleverna, men pressade av inflationskrisen har många kommuner i stället tvingats stänga mindre skolor och säga upp personal. Ett ytterligare problem är att en mycket stor andel, långt över 10 miljarder kronor, av de statliga bidragen till kommunerna för skolan är riktade, vilket innebär att de kommer med omfattande byråkrati och är svåra att söka, i synnerhet för små kommuner. Det är också orimligt att kostnader för olika bidrag, transfereringar, är avsevärt högre i statens budget än satsningarna på utbildning.

Sammantaget har den svenska skolan försvagats i ett läge då den borde stå stark. Utslagningen inför gymnasiet är fortsatt hög. Regeringen har inte kompenserat för kostnadsökningarna, lärare och skolpersonal sägs upp.

Prioritering av skolan så att färre elever slås ut

Centerpartiet föreslår därför i denna budgetmotion en hård prioritering av skolan, med ett kraftfullt sektorsbidrag på sammanlagt 17 miljarder kronor för nästa år. Totalt satsar Centerpartiet 5 miljarder mer på skolan än regeringen.

Sektorsbidraget har flera syften. Dels är det dimensionerat för att stoppa uppsägningarna av behöriga lärare och annan viktig stödpersonal, där vårt tillskott räcker till minst 7 000 fler tjänster i skolan. Det ska också ge möjlighet för fler mindre kommuner att rädda mindre skolor och deras personal på landsbygden.

Dels ska sektorsbidraget svara mot det nya mål som Centerpartiet vill sätta upp om att halvera den höga utslagningen på vägen till gymnasiet, där var sjätte elev, eller nästan 20 000 tonåringar, varje år lämnar grundskolan utan fullständiga betyg och utan möjlighet att gå vidare till gymnasiet. Antalet elever som slås ut bör halveras, till högst var tionde elev, så att det kommer ner på nivå med jämförbara länder i västvärlden.

För detta krävs fler, inte färre, behöriga lärare som hjälper eleverna att klara kunskapsmålen. Det krävs personal i elevhälsan som kan stötta elever i allt vid sidan av själva undervisningen. Det krävs också fler och mer erfarna studievägledare som kan peka ut yrkeslinjer som ett alternativ att sträva efter, en väg som ofta leder till välbetalda jobb. Slutligen behöver kvaliteten och attraktiviteten på dessa yrkeslinjer stärkas genom

mindre klasser, högre lärartäthet och bättre kontakter med näringsliv och offentlig verksamhet som leder till bättre praktik. Med en halverad utslagning krävs också fler platser på dessa yrkeslinjer och vi finansierar det med en särskild satsning på gymnasieskolan med 10 000 ytterligare platser redan från nästa år.

Centralt för att få in fler högpresterande lärare i yrket är också att förbättra lärarutbildningen. I Centerpartiets budgetmotion vill vi därför rikta särskilda medel för att höja kvaliteten på lärarutbildningen, stärka den verksamhetsförlagda utbildningen samt skala upp det fortfarande mycket blygsamma programmet Teach for Sweden för att locka många fler unga professionella inom andra yrkesgrupper att pröva på och byta till läraryrket.

Slutligen vill Centerpartiet inom ramen för en starkare integrationspolitik erbjuda intensiv svenska med ökade studietimmar i veckan, intensivundervisning och särskilda satsningar för elever som behöver komma i kapp och förbi i svenska språket.

Med denna kraftfulla satsning kan skolan också stå stark och mobilisera många vuxna för att mota den förödande vågen i Sverige av rekrytering, även tvångsrekrytering, av skolbarn och ungdomar in i grov kriminalitet. Skolan måste på alla plan svara mot polisens och socialtjänstens vädjan om att skolan ska kunna nå fler ungdomar som befinner sig på glid och som ofta även hanterar hårda uppväxtförhållanden och/eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Utöver detta vill vi att de många riktade statsbidragen till skolan som används för att detaljstyra skolan slås ihop i ett stort sektorsbidrag till skolan på totalt 17 miljarder kronor, så att Sveriges skolor, utifrån de ramar staten och Skolverket sätter, kan tillåtas göra sitt jobb med adekvata resurser.

På sikt måste det finnas ett mål för att större resurser ska gå till utbildning, inklusive högre utbildning och forskning, än till bidrag i statens budget. För detta krävs en kraftfull jobbpolitik som minskar bidragsutgifterna och hårda prioriteringar, där utbildning förstärks med uppåt 100 miljarder kronor, eller över 1 procent av BNP, över tid.

Klimatet – krisplan för omställningen och elektrifieringen i Sverige

Klimatomställningen och elektrifieringen i kris

Under många årtionden har Sverige varit ett ekonomisk-politiskt föredöme för andra länder vad gäller klimatomställningen. Från 1990-talet och framåt mer än fördubblades vår BNP samtidigt som klimatutsläppen mer än halverades.

Vår svenska industri har också på 2020-talet valt att tro på och, fullt ut, gå in i klimatomställningen. Hundratals miljarder kronor privat kapital investeras i en ny, grön industrialisering från Kiruna till Trelleborg som kan spela en nyckelroll för den globala omställningen och förnya den svenska industrins ledarskap. En central del av detta har varit en växande tillgång till förnybar grön el.

Men just nu är klimatomställningen och elektrifieringen på väg att haverera sedan regeringen lagt om politiken radikalt, med plötsliga avskaffanden av viktiga styrmedel som skulle göra det möjligt för vanliga hushåll att ställa om. Dessa har inte ersatts med några nya förslag. I stället har resurserna använts till att maximalt sänka priset på fossila drivmedel. Satsningarna från regeringen har varit fyra–fem gånger högre på fossilt än på förnybart.

Resultatet har blivit ökande utsläpp och att Sverige helt tappat sin utveckling mot de utsläppsmål man enats om i EU, där gapet nu är närmare 20 miljoner ton. Enligt den utvärdering som regeringen är skyldig att göra i budgeten uppnås inga av de uppsatta utsläppsmålen.

För att klara målen hoppas regeringen på en snabb elektrifiering av både transporter och industri, men elektrifieringen har även den hamnat i djup kris från två håll. Dels har elektrifieringen av bilarna tvärbromsat och andelen elbilar vänt från en snabb ökning till att vända nedåt, till följd av man tagit bort klimatbonusen och i stället satsat på sänkta priser på fossilt. Samtidigt har tillgången till ny grön el rasat sedan vindkraftsprojekt stoppats i brist på ersättning till närboende och kommuner och på kablar till havsvindprojekt.

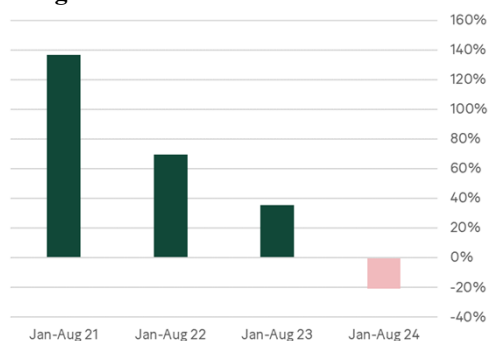
Svenskar har inte längre råd med elbilar – hemmamarknaden i kris

Krisen för batteritillverkaren Northvolt har påmint oss om hur regeringen dramatiskt försvagat den svenska hemmamarknaden för elektriska fordon, där Sverige helt nyligen ledde utvecklingen.

Den nya regeringen har tagit bort det styrmedel, miljöbilsbonusen, som skulle ge vanliga svenskar chansen att byta till miljöbil och inte ersatt det med något annat än en minimal skrotningspremie så dålig att den på två år bara använts av 28 personer. I stället har man satsat tiotals miljarder på att göra fossilt så billigt som möjligt. Bara i den senaste budgeten läggs fyra gånger mer på fossilt än förnybart. Det är nu högre skatt på grön el, 43,9 öre per kWh, än på fossil diesel, 43,7 öre per kWh.

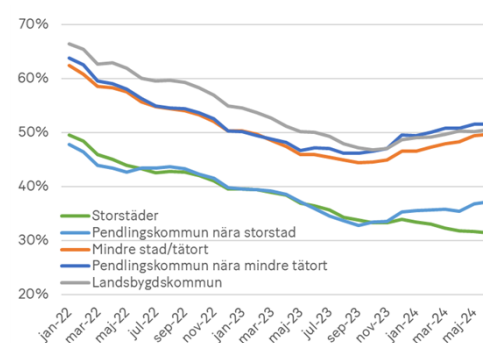
Resultatet har inte låtit vänta på sig. Den svenska hemmamarknaden för laddbara fordon har upplevt en dramatisk omsvängning: Elbilsförsäljningen som ökade brant för två år sedan har nu vänt ner, och i stället har försäljningen av nya fossilbilar ökat. Svenskarna har, enligt en mätning från Infostat, inte längre råd att byta till miljöbil. Eftersom regeringen avskaffat eller försämrat andra styrmedel för att minska utsläppen är den nu helt beroende av elektrifieringen av bilarna, som tvärt stannat av. I Europa saknas samtidigt Sveriges ledarskap. Elbilsförsäljningen i Europa, den största marknaden för batterier, viker nu samtidigt som elbilsförsäljningen fortsätter att öka i USA och Kina. Det är inte bara Northvolt som drabbats av utvecklingen. Volvo Cars tvingades tidigare i år skrota målet om att bara producera laddbara bilar från 2030 och Volvo Lastvagnar har beslutat att senarelägga sin batterifabrik.

Elbilsförsäljningen faller med 21 % i Sverige



Försäljningsökning mellan åren.
Källa: Mobility Sweden.

Varannan bil på landsbygden är åter fossil



Rullande 12-månadersförsäljning. Bensin och diesel som andel av alla.
Källa: Mobility Sweden.

Kris för försörjningen av el

Simultant förvärras krisen för försörjningen av grön el. Den stora tillförsel av el som finns tillgänglig kommande år är vindkraft och solel, men på grund av regeringens senfärdighet och ovilja har i stort sett hela den tillförseln blockerats.

Vindkraft på land har blockerats i väntan på den utlovade ersättning till närboende som föreslogs i regeringens utredning Värde av vinden, och återföring av fastighets-skatten på vindkraft till kommunerna. Utredningens förslag ska efter ett års fördröjning genomföras men överföringen av fastighetsskatten kommer endast att ske till del och i form av ett tillfälligt bidrag och inte en permanent ersättning.

Följden är att inga av de 11 ansökningarna om vindkraftsparker första halvåret 2024, med el motsvarande två kärnkraftverk kommande år, har fått tillstånd.

Samtidigt har planerade vindkraftsparker långt ut till havs, som ska fördubbla den svenska elproduktionen, blockerats av regeringens nya förbud mot att finansiera anslutningar till havsvinden. Detta trots att det finns juridisk möjlighet att använda Svenska kraftnäts flaskhalsintäkter, som just ska användas till att bygga överföring och anslutningar som minskar regionala flaskhalsar. Som en följd av stoppet för kablarna meddelade Vattenfall att man inte bygger Kriegers flak, en vindkraftspark som hade givit el till en halv miljon sydsvenska hushåll. Nu väntar högre elpriser, och tusentals jobb hotas enligt Sydsvenska handelskammaren.

Inte heller den enorma mängd solel som väntar på beslut välkomnas av regeringen trots att den motsvarar mer el än två kärnkraftverk. Otydliga regler och långa handläggningstider hos länsstyrelserna gör att kön bara växer.

Regeringens enda svar på krisen i fråga om tillförsel av el är ny kärnkraft. Men den kommer enligt regeringens utredare inte att stå färdig förrän tidigast 2035–2040, och den kommer enligt utredaren att tvinga staten att öka statsskulden med mer än 100 miljarder kronor per reaktor. Enligt utredaren krävs dessutom en rekorddyr kärnkraftsskatt även på all el från vattenkraft, vindkraft och sol när de nya kärnkraftverken tagits i drift. Skatten blir högre ju billigare grön el är jämfört med kärnkraftsel och tvingar därmed upp elpriset kraftigt i genomsnitt.

Regeringens ovilja mot förnybar el får också sitt uttryck genom att regeringen trots 60 miljarder i reformutrymme aviserat att man vill dra in 680 miljoner på en ny ”solskatt” där man avskaffar möjligheten för villaägare som satt upp solpaneler och vill bidra till sin egen elförsörjning att mata in obeskattad solel för 60 öre per kWh.

En krisplan för att rädda klimatomställningen och elektrifieringen

I det krisläge som svensk klimatomställning hamnat i efter bara två år med Tidö-regeringen krävs nu en krisplan för att vända utvecklingen. Centerpartiet föreslår i vår budgetmotion en sådan krisplan på 8 miljarder per år, som följande år stiger till 10 miljarder kronor. Krisplanen ska vända utvecklingen från två håll. Å ena sidan ska vi göra det möjligt, och lönsamt, för många fler svenskar att byta till miljöbil och grön teknologi. Å andra sidan ska vi öka tillgången till grön el, främst vindkraftsel, genom att bygga kablarna till vindkraften till havs och ge pengar tillbaka på vindkraften till närboende och kommuner med vindkraft, så att fler projekt godkänns.

En folkrörelse för klimatet med en folkbonus för 100 000 miljöbilar

En central del i krisplanen för omställningen och elektrifieringen är att öppna möjligheten för fler svenskar att delta i klimatomställningen där regeringen stängt dessa möjligheter. Det ska löna sig att göra rätt för klimatet och miljön. Målet ska vara att återföra de koldioxidskatter som medborgarna betalat in till en grön check som ger fler möjlighet att ställa om.

För att här och nu rädda klimatomställningen och elektrifieringen föreslår Centerpartiet ett mål för att fördubbla elbilsförsäljningen i Sverige med minst 100 000 laddbara bilar per år, eller två tredjedelar av alla nya bilar, så att den svenska bilparken snabbare når en majoritet miljöbilar. Det är fullt realistiskt eftersom det var dit utvecklingen var på väg, innan den bröts av Tidöregeringen. Men det kräver att vi på allvar ger alla rätt och möjlighet att byta till en miljöbil, ny eller begagnad.

Därför lägger Centerpartiet i budgetmotionen en ny, tillräckligt kraftfull bonus som gör att det lönar sig och blir möjligt för vanliga svenskar att byta till en klimatvänlig bil. Summan ska gå att använda för köp, lån eller leasing. Denna folkbonus för miljöbilar ska ligga på 50 000–100 000 kronor per bil, för nya eller begagnade, leasade eller nyköpta, elbilar och laddhybrider.

På samma sätt vill vi förstärka och utöka det gröna avdraget. Det gröna avdrag som infördes på initiativ av Centerpartiet fungerar enkelt som ett rotavdrag och går bland annat till laddboxar och solceller. I vår budgetmotion vill vi utöka det gröna avdraget med 50 000 kronor och bredda det till energibesparingar som värmepumpar och isolering, som både minskar elräkningen för hushållen och ökar tillgången på el och bidrar till lägre elpriser. För att alla ska kunna låna till investeringar som lönar sig på längre sikt föreslås en särskild klimatkredit med en återbetalningstid om maximalt 20 år till en ränta som motsvarar statslåneräntan.

Om elektrifieringen är Sveriges mål är det inte heller rimligt att som regeringen sänka skatten maximalt på diesel och bensin men höja den kraftigt på el med en fortsatt uppindexering av elskatten. Att skatten på grön el nu är högre än på fossil diesel är orimligt. I Centerpartiets budgetmotion stoppas därför regeringens uppindexering av elskatten.

Ökad tillgång på grön el – bygg kablarna och skapa payback för vindkraft

Krisplanen för klimatomställning och elektrifiering ska också kraftigt öka tillgången på grön el, som är avgörande för den nya gröna industrialiseringen och för att hålla nere elpriserna. Den nya el som finns tillgänglig i stor mängd de närmaste tio åren är vindkraft och solkraft. Men som nämnts ovan står tillförseln av grön el stilla; vindkraften byggs inte.

För att få i gång utbyggnaden av vindkraften igen föreslås följande i vår krisplan:

- Ersättning till närboende och bygden när vindkraft byggs, så att fler vindkraftsprojekt kan godkännas. Genomförande av den färdiga utredning (SOU 2023:18) som legat på regeringens bord i över ett år.
- Fastighetsskatten på vindkraftsel måste föras till kommunerna långsiktigt och fullständigt, som i Finland och Norge, inte skickas som del av ett riktat statsbidrag så som regeringen föreslår.
- Bygg kablarna till havsvind nu, vilket finansieras i Centerpartiets budgetmotion. Men regeringen måste också snarast släppa förbudet i Tidöavtalet mot att Svenska

kraftnät bekostar anslutning till vindkraft till havs, det som stoppade havsvindkraftsparken Kriegers flak. Regeringen vägrar på grund av Tidöavtalet nyttja ett tydligt lagrum för Svenska kraftnät att nyttja de höga avgifter man tar på elen för flaskhalsar till att ansluta ny grön el som lättar dessa flaskhalsar.

Krisplanen för elektrifieringen skulle enligt våra beräkningar uppgå till 8 miljarder kronor, en bråkdel av vad regeringen redan lagt på billigare bensin och diesel. Vi anser det värt för att klara tillgången till grön el, för att rädda hemmamarknaden för elfordon och batterier och göra det lönsamt för hundratusentals fler svenskar att kunna vara en del av klimatomställningen.

Tanka svenskt: bibränslen från skogen så billigt – inte så dyrt – som möjligt

Regeringen har nu valt att höja reduktionsplikten igen, från 6 till 10 procent, i ett desperat försök att frisera misslyckandet att nå målen. Detta kompenseras symptomatiskt med ytterligare dyra skattesänkningar på fossilt. Att smådutta med reduktionsplikten är inte i närheten av att kompensera för regeringens misslyckande.

Att reduktionsplikten, med ökad inblandning av bibränslen, minimerades berodde på politiskt motstånd men också på att den misslyckades med ett av sina syften: att få fram billigt grönt bränsle från skogen. Investeringarna i svenska bibränslen dröjde för länge och det mesta av råvaran importerades i form av slaktrester eftersom det förblev billigare. På en marknad med för lite konkurrens sattes priset på höginblandad HVO100 så högt som möjligt, närmare exakt priset på fossil diesel plus straffavgiften för att ha för mycket fossilt. Höginblandad grön diesel blev paradoxalt nog dyrare än fossil.

Därför föreslår vi i Centerpartiets budgetmotion att man väsentligen ska gå en annan väg, som lades fram i utredningen om biodrivmedel, nämligen att upphandla den andel som ska vara bibränsle. Då kan upphandlingen driva ned priset så mycket som möjligt och tydliga krav ställas på att råvaran ska vara förnybar biomassa från skogen samt att samma mängd ska säljas höginblandad på den svenska marknaden. Den överenskommelse som staten gör är att bibränsleproducenterna garanteras en långsiktig inhemsk marknad mot att volymerna hålls uppe och priset nere. Detta vore ett tydligt ingrepp i marknadsmekanismerna, men så var även reduktionsplikten. Med denna modell skulle ingreppet syfta till så lågt pris som möjligt för en så stor volym som möjligt, och till att en tillräcklig produktionsbas växer fram från förnybara rester från skogen. Svenska hushåll kan då i högre utsträckning ”tanka svenskt”, både genom att ladda sin bil med billig grön el och genom att fylla tanken med billigt svenskt biodrivmedel från skogen.

Tryggheten måste återupprättas för alla

Den tredje akuta kris som Sverige upplever är den allmänfarliga gängkriminaliteten. Skjutningar och sprängningar på allmän plats har tyvärr fortsatt att utgöra en fara för allmänheten under 2024, med bland annat ett extremt mord på en pappa inför hans 12-åriga son när pappan tilltalat gängkriminella ungdomar i en gångtunnel i Skärholmen i Stockholm då de var på väg till simhallen. Centerpartiet välkomnar regeringens ökade satsningar på polisen, på domstolarna för att snabbare föra misstänkta till rättegång och dom samt på övriga rättsväsendet och tullen. Färre mordutredningar läggs ned i brist på bevis och fler gärningsmän lagförs för sina brott. Gradvis, om än för långsamt, har

Nationellt forensiskt centrum fått resurser och bättre kunnat anpassa sitt arbetssätt efter den nya verkligheten.

Regeringen har dock efter två år visat en oförmåga att få ut fler poliser närvarande på gator och torg för att skapa trygghet och rättssäkerhet i de utsatta områden där många gängkriminella rör sig och inte sällan vill utgöra ett parallellt rättskipningsystem som utmanar den allmänna rättsordningen. Medan antalet poliser ökat har en för liten del av ökningen gått till att beivra gängkriminaliteten och till patrullering i utsatta områden. Andelen poliser i yttre tjänst har minskat, inte ökat.

Här föreslår Centerpartiets budgetmotion en tydlig prioritering av Polismyndighetens resurser till att utföra sitt grunduppdrag, där säkerheten på allmän plats och närvaro i vardagen är utgångspunkten.

Regeringens politik ofullständig för att bryta utvecklingen

Samtidigt är kampen mot den organiserade brottsligheten halv och haltande så länge som inte socialtjänst och skola får resurser att snabbt fånga upp de ungdomar och barn som idag på kort tid glider in i tung kriminalitet. Vid varje nytt spektakulärt dåd upp-repar polisen vädjan om att övriga delar av samhället ska stärkas – inte minst skolan, som möter ungdomarna i vardagen. Det är ett viktigt skäl till att denna budgetmotion lägger en mycket stor satsning på att stärka skolan och minska utslagningen där samt på att minska kostnaderna för att anställa unga till ingångslöner i feriejobb.

Det finns också ett behov av att hitta fysiska platser dit ungdomar kan skickas utan att nås av de gäng som vill rekrytera eller kontrollera dem, detta sedan många Sis-hem och HVB-hem visat sig direkt olämpliga för det. Ett arbete pågår nu med att skapa särskilda ungdomsfängelser, men andra anpassade lösningar måste skapas.

Det är därför också nödvändigt att fullt ut svara upp mot kommunernas önskan att finansiera och i större skala organisera avhopparprogram, där unga får hjälp att lämna gängkriminalitet. Här har regeringen missat att skjuta till tillräckliga resurser trots upprepede vädjanden och varningar från kommunerna. Centerpartiet vill i budgetmotionen därför kraftigt öka satsningen på avhopparprogram och skapa ett nytt nationellt program särskilt för unga.

I Centerpartiets budgetmotion föreslås en stor satsning på ett större antal vuxna, både fältarbetare och frivilliga, som med stöd av polisen rör sig i utsatta områden för att mycket proaktivt fånga upp ungdomar och erbjuda dem organiserade fritidsaktiviteter och extrajobb, en metod som haft framgång i Danmark och lokalt i Sverige. Vi vill också ytterligare förstärka satsningarna på medarbetare i socialtjänsten som behöver bli fler och behöver kompletterande utbildning, med fokus på utvalda metoder baserade på evidens, eftersom de idag i allt högre grad konfronteras med svåra uppgifter i kontakt med familjer i kris. Det handlar om föräldrar som behöver stöd för att kunna stödja små barn med antisociala beteenden och där föräldrar behöver stöd för att kontrollera sina barns kriminella beteende. Vi måste i ett mycket tidigare skede fånga upp dessa föräldrar och barn.

Ekonomisk brottslighet är intimt förknippad med den grova och våldsamma organiserade kriminaliteten. För att komma åt det stora pengaflödet till gängen och deras uppdragsgivare måste ett särskilt fokus riktas mot just detta. Tullen behöver förstärkas både vad gäller personal och utrustning och för att komma åt avancerade upplägg för bidragsbrott måste Ekobrottsmyndigheten få ett särskilt uppdrag för detta. Kriminella ska inte heller kunna utnyttja företag för penningtvätt, bedrägeribrott eller

välfärdsbrottslighet eller för att dölja brottslig verksamhet, och vi ska samtidigt stå på brottsutsatta företagares sida.

Kampen mot skjutningarna och sprängningarna i Sverige kommer inte att lyckas förrän det tas ett helhetsgrepp, där polisen är mer närvarande i vardagen och där skolan och socialtjänsten tillåts stå starka i att möta den hänsynslösa rekryteringen av unga in i grov kriminalitet.

Parallellt med skjutningarna och sprängningarna i Sverige pågår en annan våldsepidemi som under perioder skördar lika många offer som det som fyller rubriker och nyhetssändningar: mäns våld mot kvinnor, ofta i hemmet. Här har resurserna ökat över tid för att öka kunskapen om och beivra våldet, men väsentliga delar saknas fortfarande. Bland annat saknas en riktig finansiering för det "lämnaprogram" som ska ge kvinnor utsatta för våld ett samordnat stöd och ekonomisk trygghet när de ska lämna en farlig relation, ett läge där kvinnor ofta blir inte bara fysiskt utan även ekonomiskt utsatta av den våldsamma personen, vad gäller allt från boende till finansiella åtaganden. Centerpartiets budgetmotion föreslår också en permanent finansiering av stödlinjen för unga relationer, där unga tjejer och killar får stöd och hjälp att komma bort från våldsamma relationer och upplevelser. Sverige bör också ha ett välfungerande exitprogram som erbjuder en trygg och pålitlig väg ut för unga kvinnor som utsätts för sexuell exploatering och hamnat i prostitution i Sverige, som ofta tillhör de allra mest utsatta individerna i vårt land.

Hela Sverige måste funkna

Potthålen växer parallellt med hålen i välfärden och civilsamhället

En stor orättvisa splittrar just nu vårt land. I Sveriges gles- och landsbygder, där skatte-trycket är som allra störst, fungerar infrastruktur, vård, skola och omsorg som allra sämst.

Ett kraftigt eftersatt underhåll på svenska vägar och järnvägar orsakar förseningar och inställda resor i hela landet. Sveriges infrastruktur håller nu på att braka ihop och medborgarnas tillit till samhällsservicen påverkas. Människor som är på väg till jobb och skola kommer inte fram eller blir så försenade att de hamnar i omöjliga situationer. Räls och vägar i vårt land är så illa eftersatta att det börjar bli en fråga för vårt lands säkerhet inför vår anslutning till Nato. Tidöpartierna har nu lovat runt inför kommande infrastrukturproposition, men än så länge är det tunt med leveransen av dessa löften. I kommande års budget skjuts inte till en krona för järnvägsunderhållet, som är det största i kronor räknat, medan vägarna precis får det som Trafikverket bedömt behövs för att de inte ska vara i ännu sämre skick.

Regionernas ekonomi är i kris och har så varit ända sedan inflationsuppgången påbörjades på allvar. De mindre regionerna får inte ta del av de olika räddningspaket som regeringen skjutit till – ständigt för lite, för sent. Särskilt drabbad är Region Gotland som på grund av sina unika förutsättningar inte får ihop kalkylen för sitt välfärdsuppdrag.

Samtidigt har regeringen på kort tid monterat ned något av det mest svenska vi har: det starka och finmaskiga, men samtidigt sköra, nät som är civilsamhället runtom i landet. Tidöpartierna valde i föregående budget att kraftigt försämra förutsättningarna för folkbildningen. Inom de tre närmsta åren ska en sammantagen minskning på nästan en tredjedel av studieförbundens totala budget ske. Trots att regeringen försöker

framställa det som att de satsar på folkhögskolorna minskades finansieringen för dessa med 400 miljoner förra året. Sammantaget kan studieförbundens verksamhet i stora delar och på många platser slås ut.

Infrastrukturen behöver mer än tomma ord

Det råder ingen krisinsikt hos regeringen trots ett infrastruktursystem med stora brister. Bara de senaste månaderna har media rapporterat om nedläggning av tåglinjer, flyglinjer som ställs in och regionala flygplatser som riskerar att läggas ned.

Både vägnätet och järnvägarna lider av en stor underhållsskuld och potthålen hopar sig på vägarna, inte minst de enskilda vägar som den nya regeringen i denna budget lämnar åt sitt öde. Centerpartiet anser därför att det nu krävs en kriskommission för svensk infrastruktur.

Centerpartiet föreslår en mycket kraftfull lösning på risken för ytterligare löftesbrott i fråga om infrastrukturen från framtida regeringar. De svenska statsfinanserna är, tack vare decennier av samförstånd kring vikten av ordning och reda i finanspolitiken över partigränser, i gott skick och statsskulden är historiskt låg. Det gör att det finns ett utrymme att investera i Sveriges framtida tillväxt och då pekar Centerpartiet särskilt på den fysiska transportinfrastrukturen, järnvägar och vägar, som är i ett läge där det nuvarande skicket hämmar tillväxten redan idag samtidigt som rejäla satsningar på både kapacitet och underhåll krävs för att höja Sveriges välstånd under lång tid framöver. När vi nu kan justera överskotts målet bör de resurser som frigörs öronmärkas och särskilt tillägnas infrastrukturen. Bara så kan vi se till så att de mycket omfattande behov som redan finns och som fortsätter att växa om inget görs kan åtgärdas utan att dessa löften med tiden överges.

I början av 2024 rapporterade Trafikverket om att det är rekordmånga hål i svenska vägar. Hål i vägarna tyder på att underhållet av vägarna har bortprioriterats alltför länge. Det är inte bara ett störningsmoment för privatpersoner och företag såsom åkerier utan kan vara en trafikfara som leder till ökade olyckor.

Centerpartiet vill se en potthålsgaranti för att laga existerande vägar och det är dessutom samhällsekonomiskt lönsamt att laga det som redan finns snarare än att bygga nytt. De samfällt enskilda vägarna är en viktig del av en levande och fungerande landsbygd och Centerpartiet har föreslagit både reformer och resurser för att de enskilda vägarna ska fortsätta att utvecklas.

Nattågen fyller en viktig funktion och gör att resenärer på ett smidigt och klimatvänligt sätt kan ta sig långa sträckor. Under sommaren har SJ annonserat att de ställer in nattågen från Västsverige till Jämtland och Västerbotten, nattåg som har god beläggning och är viktiga för privatpersoner, företag och besöksnäringen i alla de berörda regionerna. Då regeringen inte skjuter till de summor för upphandlad trafik som Trafikverket efterfrågat i sin budget riskerar nu även nattågen från Stockholm till Jämtland att sluta gå och även annan upphandlad tågtrafik. Centerpartiet kräver att nattågen ska fortsätta gå och skjuter direkt till pengar för detta i budgetmotionen.

Sveriges geografi gör att fungerande flygförbindelser är ett måste. Sämre konkurrens från färre operatörer har dock lett till att flera flyglinjer hotas, vilket särskilt drabbar mindre och regionala flygplatser. Centerpartiet ser detta och förstärker driftsstödet till de regionala flygplatserna så att de kan fortsätta att serva människor, företag och myndigheter i hela landet.

Med bättre digital kommunikation förenklas vardagen och fler kan bo kvar, driva företag, delta i undervisning och utöva kultur och sociala kontakter också på landsbygden. Bredbandsutbyggnaden måste fortsätta och det gäller både trådbunden och trådlös kommunikation. Särskilt mobiltäckningen på tågen är idag hopplöst dålig och blir ytterligare en pålaga för den som väljer att bosätta sig utanför storstäderna. Centerpartiet vill att Trafikverket ska se till så att mobiloperatörerna kan använda de mobilnät som Trafikverket har – släpp in vanligt folk på nätet!

Landsbygden särskilt missgynnad när välfärden går på knäna

I stället för centraliseringsreformer är lösningen på de utmaningar som sjukvården just nu står mitt uppe i en nära och tillgänglig vård – det som borde prioriteras och det som människor också efterfrågar. När underskotten blir stora till följd av en plötslig inflationskris och dess efterverkningar är det lätt att hitta besparingar i just den nära vården, särskilt i mindre regioner. Därför skjuter Centerpartiet till mer än en miljard till sektorsbidraget för sjukvården men gör samtidigt om det så att alla regioner får en grundplåt – lika för alla. Det betyder att till exempel Jämtland får 78 miljoner nästa år – nästan tre gånger så mycket som i regeringens förslag – och Blekinge får 82 miljoner – mer än två gånger så mycket. Samtidigt får Stockholm 10 % mer än i regeringens förslag. Det är så politik för hela landet ser ut – på riktigt.

En helt särskild situation finns på Gotland där det har gått så långt att skolan tvingas finansiera vården på ön. Den styrande majoriteten på Gotland verkar beredd att överlåta makten över Gotlands välfärd till regeringen eller till och med till Stockholm. Det är uppenbart att det innebär helt unika förutsättningar att bedriva välfärdsverksamhet på en ö. Det måste också den nationella politiken inse och svara upp emot. Centerpartiet har som enda parti nu deklarerat att vi vill se ett särskilt ötillskott för att rädda Gotlands vård, skola och omsorg. I vår budgetmotion inför vi detta skarpt och tillskjuter finansiering för att Gotland ska klara av att erbjuda gotlänningarna den välfärd de, precis som alla andra i Sverige, förtjänar.

Lokalt förankrat och livskraftigt näringsliv och lantbruk

Förutom fungerande välfärdstjänster är samhällsservice helt avgörande för att det ska funka att bo och leva i hela landet. Centerpartiet skjuter till medel för att stötta lanthandlar och mackar som får vardagen att funka. Förutsättningarna för företagande ser annorlunda ut runt om i landet och Centerpartiet ser att kommunerna som finns närmast de berörda företagen kan bidra med lokalt stöd och samarbete och satsar på det lokala företagsklimatet.

Svenskt jordbruk står för god djuromsorg, säker mat, öppna landskap, miljöhänsyn och arbetstillfällen. Det hör till de mest ansvarsfulla i världen när det gäller antibiotikaanvändning. Omsorgen om djuren är god och klimatpåverkan låg. Därför måste svensk livsmedelsproduktion öka och för att det ska gå behöver konkurrenskraften stärkas inom hela livsmedelssektorn, från primärproduktion till konsument. Företagens kostnader behöver sänkas, krångliga regler undanröjas och handläggningstiderna kortas. Som en direkt och kraftfull åtgärd därutöver lägger Centerpartiet förslag i budgetmotionen om att öka kompensationsstödet som stärker konkurrenskraften för många lantbrukare i alla delar av landet.

Rädda studieförbunden och civilsamhället

Folkbildningen är en helt avgörande resurs som når många av dem som står långt ifrån arbetsmarknaden och som välkomnar alla, oberoende av ålder, bakgrund eller funktionsförmåga. I många landsortsområden är folkbildningen dessutom den enda kulturaktören som kan bredda perspektiven. Studieförbunden har exempelvis spelat en avgörande roll för de många ukrainare som kom till Sverige efter Rysslands invasion. Det var här de tog sina första steg för att lära sig svenska genom kurser för nyanlända, samtidigt som de på plats förvärvade kunskap om det samhälle de kommit till. Studieförbunden kan på många håll i landet också vara de enda som tillhandahåller exempelvis replokaler för nästa generation av det svenska musikundret. Centerpartiet kommer alltid att verka för att varje krona till studieförbunden används effektivt, samtidigt som vi tydligt står upp för folkbildningens värde, och vi avvisar i vår budget nedmonteringen av folkbildningen.

Infrastruktur är inte bara vägar, räls och kablar utan civilsamhällets infrastruktur är mötesplatser och platser för kultur, idrott och demokrati i praktiken. Byalag som fixar aktiviteter för sin bygd, idrottsföreningar som ordnar cuper för barn och ungdomar eller trygghetsmöten i folkets hus, som några exempel. Centerpartiet föreslår särskilda satsningar på samlingslokaler, bygdegårdar och idrottsanläggningar i budgetmotionen.

Ett Sverige som tar sitt ansvar

Sveriges stöd till Ukraina måste tredubblas

Sverige har sedan Rysslands fullskaliga och illegala invasion av Ukraina successivt ökat stödet i form av pengar och vapen. Men fortfarande ligger Sverige efter våra grannländer i Norden och långt efter de baltiska länderna i fråga om stöd i förhållande till vår BNP. Sverige har starka statsfinanser, en stark försvarsindustri, en opinion som står helhjärtat bakom Ukraina och starka säkerhetsintressen av att Ukraina och inte Ryssland står som vinnare i kriget. Därför borde vi som land stå långs fram i Europa när det gäller ekonomiskt och militärt stöd. Det ankommer på oss som inte behöver stå i första frontlinjen och offra våra liv för friheten och demokratin i Europa.

Efter en överenskommelse i riksdagen ligger stödet till Ukraina utanför det ordinarie reformutrymmet. Frågan om hur stort stödet ska vara är därför en fråga om hur mycket större statsskuld vi kan acceptera för att hjälpa under de år som Ukraina måste försvara sig och få ut den ryska ockupationsmakten från sitt territorium.

Regeringen har satt budgetramen till 75 miljarder, cirka en procent av vår BNP, över tre år 2024–2026 – alltså 25 miljarder kronor per år. Det anser Centerpartiet är alldeles för lite. Det rimliga är att Sverige likt de länder som går före ger en procent av BNP i ekonomiskt och militärt stöd varje år. Kriget är så unikt i dess omfattning, implikationer för säkerhetsläget i norra Europa och moraliska dimension att Sverige kan och bör dedikera tre procent av BNP över tre år.

Enligt regeringen har den befintliga ramen dessutom redan tagits i anspråk för i år, i och med det senaste och trettonde stödpaketet till Ukraina. Regeringen har intygat att ramen är ”ett golv och inte ett tak”, men då är frågan varför inte ramen utökas.

Särskilt viktigt blir detta om Sverige, till slut, enligt Ukrainas enträgna önskan donerar ett större antal av Jas 39 Gripen, vårt svenska stridsflygplan som är unikt anpassat för konflikten och Ukrainas behov. Centerpartiet kräver att Sverige ger

Ukraina en entydig option att få Jas 39 Gripen så fort som möjligt och inleder träning av ukrainska piloter omgående, inte minst som Jas är känt som ett av världens mest lättränade och lättserverade stridsflygplan.

Sverige har inte heller varit tillräckligt aktivt eller framgångsrikt i att beslagta ryska tillgångar i Sverige som är direkt knutna till Vladimir Putins krigsapparat. Helt nyligen kunde det ryska företaget Rusal – en del av den ryska krigsapparaten och kontrollerat av en av Putins närmaste oligarker, Oleg Deripaska – föra 791 miljoner kronor från sitt dotterbolag, aluminiumfabriken Kubal i svenska Sundsvall, direkt till Moskva. Kubal i Sundsvall, en strategisk industri mitt i hjärtat av Sverige, borde fråntas sina ryska ägare, och flödet av blodspengar till den ryska krigsapparaten borde stoppas, företaget säljas till nya ägare och summan betalas som en del av Rysslands krigsskadestånd till Ukraina.

Värna de ukrainska flyktingarna i Sverige

En viktig del av stödet till det ukrainska folket är att erbjuda en trygg och säker fristad för de familjemedlemmar som tvingats fly undan kriget. Genom EU:s så kallade massflyktsdirektiv har ungefär 55 000 ukrainska medborgare ansökt om skydd i Sverige, varav 38 000 för tillfället bedöms befinna sig i landet – de flesta kvinnor, barn och äldre. Under flera år har de ukrainare i Sverige som inte kunnat arbeta tvingats leva på en minimal dagersättning om 71 kronor per dag under mycket svåra ekonomiska förhållanden. Men från juni 2024 har de flesta ukrainska flyktingarna äntligen fått rätt att folkbokföra sig som en följd av att EU:s massflyktsdirektiv förlängts, vilket ger rätt till vanliga sociala förmåner och personnummer som i sin tur underlättar för att få arbete. De som inte bott i Sverige i två år kommer dock i november tyvärr att folkbokföras enligt andra regler upprättade av Tidöregeringen, där de saknar rätt till en rad grundläggande sociala förmåner som bostadsbidrag. Denna tudelning är olycklig; alla ukrainska flyktingar borde nu tas emot på samma villkor som andra som har uppehållstillstånd i Sverige. Detta är Centerpartiet berett att finansiera i vår budgetmotion.

Stärk både det militära och det civila försvaret

Ställd inför det nya säkerhetspolitiska läget med ett pågående storkrig i Europas hjärta och en allt mer hotfull rysk regim i norra Europa har Centerpartiet förordat en ökning av försvarsanslagen, inte bara till den rekommenderade miniminivån i Nato på 2 procent av BNP utan under ett antal år till de 3 procent som krävs för den snabba upprustningen av försvaret. I Försvarsberedningen enades partierna om en upprustning till 2,6 procent av BNP till 2030. Det är viktigt att detta beslut nu fullföljs, inte minst sedan Sverige till slut blivit medlem i Nato med de fördelar men också krav som anslutningen till försvarsalliansen kräver.

I synnerhet måste upprustningen följas av ytterligare upprustning av det civila försvaret för att skapa ökad motståndskraft i samhället i stort. Kriget i Ukraina har visat att behovet av tillgängliga och säkra skyddsrum är av stor vikt för att civilbefolkningen ska vara så trygg som det bara går om bomberna faller. Kommunerna har en nyckelroll i den civila beredskapsplaneringen. För att de ska kunna genomföra den ambitionshöjning och den upprustning av det civila försvaret som omvärlden kräver behöver de mer pengar för att anställa fler med beredskapskompetens och genomföra fler övningar och utbildningar. De gröna näringarna och Sveriges bönder är viktiga för totalförsvaret, varför bättre beredskapslager behöver byggas upp, och självförsörjningen av livsmedel och biodrivmedel måste stärkas.

Sverige kan ta emot 5 000 kvotflyktingar per år

Fler människor än någonsin befinner sig på flykt och då väljer regeringen att säga nej till de allra mest utsatta flyktingarna. Det behövs ordning och reda i mottagandet och en integrationspolitik som ställer krav och skapar möjligheter för människor. I vår budget visar vi att har råd med en intensiv och aktiv integrationspolitik och även möjlighet att på ett framgångsrikt sätt ta emot 5 000 av de allra mest utsatta kvotflyktingarna i ett land med 10,5 miljoner människor.

Svenskt bistånd måste börja återställas

2024 har präglats av fördjupade krig och naturkatastrofer i många delar av världen, från inbördeskriget i Sudan där krig och akut svält hotar miljontals människor, med 9 miljoner människor på flykt, till översvämningar i Afghanistan och Pakistan och situationen i Gaza. Behovet av akut hjälp och återuppbyggnad är enormt. Samtidigt syns för första gången ett trendbrott efter många årtionden av snabbt minskande fattigdom, där den ekonomiska utvecklingen stagnerar i delar av världen. Sällan har svenskt bistånd haft potential att göra så mycket nytta, om det används effektivt, men sällan har detta bistånd skurits ned så snabbt och ostrukturerat som under Tidöregeringen, en rest-post i budgetkalkylen.

Centerpartiet anser att Sverige ska stå upp för målet att investera en procent av Sveriges BNI i den internationella utvecklingsagendan. Men det kommer tyvärr att ta tid att åter sluta avtal och upprätta samarbeten som avslutats till följd av regeringens snabba nedskärningar; därför föreslår Centerpartiet en stegvis men kraftfull upptrappning av biståndet till dess att det åter når 1 procent av BNI. Som en del i detta bör stödet till Ukraina flyttas ur den ordinarie biståndsbudgeten och i stället finansieras inom en kraftigt utökad budgetram för Ukrainastödet utanför budgeten.

Sunda statsfinanser och det finanspolitiska ramverket

Centerpartiet kommer fortsatt att värna sunda statsfinanser och ett solitt finanspolitiskt ramverk. Såväl regeringens som Centerpartiets förslag till budget för 2025 är expansivt med ett negativt finansiellt sparande. Det är motiverat med anledning av den bedömning som både regeringen och Centerpartiet gör – att svensk ekonomi trots viss återhämtning alltjämt befinner sig i en lågkonjunktur med ett resursutnyttjande som understiger ekonomins potential. Därtill är arbetslösheten hög och stigande, vilket motiverar ytterligare åtgärder som är särskilt inriktade på att bryta denna utveckling på arbetsmarknaden. Sänkta arbetsgivaravgifter är ett tydligt sådant exempel på en åtgärd som sänker inflationen, förstärker tillväxten och stimulerar efterfrågan på den typ av arbetskraft som det inte råder lika stor brist på idag, men även satsningar på utbildning och stärkt humankapital bör anses vara väl avvägda ur finanspolitiskt hänseende i det aktuella läget.

Eftersom Centerpartiet värnar det finanspolitiska ramverket ryms därför alla våra kraftfulla satsningar inom regeringens föreslagna reformutrymme om 60 miljarder kronor. Det är genom att prioritera som vi kan satsa på tillväxt och jobb samt på att vända klimatpolitiken rätt och rädda skolan.

Då tvingas vi säga nej till ytterligare sänkt bensinskatt i storstäderna och till lägre skatt på snus och plastpåsar, till förmån för fler lärare på landsbygden. Vi säger nej till

en a-kassa på en rekordhög nivå till förmån för fler chanser för unga och lågavlönade till jobb. Vi prioriterar arbetslinjen framför a-kassan, bildning framför bensin. Det är svåra och ibland obekväma prioriteringar som Tidöregeringen inte förmått göra men som är helt nödvändiga för att ta Sverige ur krisen.

Det gröna liberala alternativet i svensk ekonomisk politik

Det är genom kloka reformer, inte populism, som svensk ekonomi tagit sig igenom tidigare kriser. Men det kräver att det finns någon kraft inom politiken som står upp för grundläggande principer som att det ska löna sig att arbeta, att skola och utbildning är grunden för välstånd i hela landet, att vi inte kan börja öka utsläppen om vi ska kunna förhindra en klimatkatastrof och att företagen är vår tillväxtmotor. Centerpartiet tar upp stafettpinnen från tidigare framgångsrika ekonomiska reformer för att föra in dessa perspektiv i debatten igen.

Inkomster och skatter

I detta avsnitt redovisas Centerpartiets förslag till förändringar, jämfört med vad som föreslås i budgetpropositionen för 2025, vad gäller skatter och andra inkomster. Det faktum att budgetmotionen uttrycks i termer av skillnader jämfört med förslaget i budgetpropositionen innebär att en frånvaro av förslag till förändring innebär ett accepterande av förslagen i propositionen.

Skatt på förvärvsinkomster – förvärvsinkomstbeskattning

Förstärkt jobbskatteavdrag med fokus på låga inkomster

Centerpartiet utökar jobbskatteavdraget i vårt budgetförslag för 2025. Vårt förslag innebär sänkt skatt för alla, men med ett större fokus på låga inkomster och ingångslöner. Detta åstadkoms genom att skattereduktionen höjs för de lägsta inkomsterna (mellan 0,91 prisbasbelopp och knappt 8 prisbasbelopp) samtidigt som skattesänkningen för dem som tjänar över 8 prisbasbelopp justeras marginellt. Syftet är att sänka tröskeln till att ta ett arbete för någon som idag står utanför arbetsmarknaden och uppstår ersättning från transfereringssystemen.

Studier av tidigare genomförda skatteförändringar pekar tydligt på att alltför höga marginalskatter hämmar tillväxten genom flera kanaler: Det sker framför allt genom att de arbetade timmarna minskar i de grupper som möter en allt högre skattesats på deras arbetsinkomster men också exempelvis genom att fler som har den möjligheten väljer att ta ut en större del av sin inkomst i pensionsavsättning. Empirisk forskning har också visat att den 2016 införda avtrappningen av jobbskatteavdraget inte resulterade i ökade skatteintäkter av dessa skäl. Därför anser Centerpartiet att det är rätt att sänka marginalskatterna genom att avskaffa avtrappningen av jobbskatteavdraget.

Den totala offentligfinansiella effekten av Centerpartiets föreslagna förändringar av jobbskatteavdraget är 800 miljoner kronor mer än regeringens föreslagna förändringar, alltså totalt 14,5 miljarder kronor. Den förväntade effekten på sysselsättningen och arbetade timmar av denna reform är positiv. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med det som beskrivits ovan.

Till följd av Centerpartiets förslag minskar inkomstitel 1140 med 1 000 miljoner kronor mer än i regeringens förslag för åren 2025–2027 men kommunernas kostnad för ekonomiskt bistånd minskar med 200 miljoner kronor, vilket ger en nettoeffekt för offentliga finanser på 800 miljoner per år.

Utökad skattereduktion för installation av grön teknik – grönt avdrag

Centerpartiet var drivande i arbetet med att införa en skattereduktion för installation av grön teknik, det så kallade gröna avdraget. Sedan skattereduktionens införande har den visat sig vara mycket populär och bidragit till ett stort antal klimatsmarta investeringar. Reduktionen beviljas i dagsläget för installation av solceller, system för lagring av egenproducerad el och laddningspunkter för elfordon. Centerpartiet anser att reduktionen bör utvidgas ytterligare, i syfte att bidra till att lösa ett antal klimat- och miljörelaterade problem på ett effektivt sätt.

Avgörande för att motverka höga elpriser under kommande år, förutom att maximera elproduktionen, är att minska efterfrågan på el. Det sker enklast genom energi-effektivisering. En viktig del i detta arbete är en effektivare uppvärmning av bostäder

som idag värms med direktverkande el. Detta kan exempelvis ske genom installation av olika typer av värmepumpar. Installation av sådana energibesparande värmepumpar bör därför inkluderas i det gröna avdraget. Kravet om att reduktion för installation av system för lagring enbart beviljas för sådana installationer som avser lagring av egenproducerad el bör tas bort. Även lagring av sådan elenergi som inte är egenproducerad kan bidra till att förbättra effektbalansen och bidra till en jämnare belastning på elnäten.

Centerpartiet anser också att installation av små reningsverk för eget bruk bör inkluderas i det gröna avdraget. Idag kan kravet på att byta ut ett befintligt eget avlopp till ett mer hållbart reningsverk komma plötsligt och innebära stora kostnader som det kan vara svårt att klara även för den som har tillgängligt låneutrymme på sin bostad. Skatteverket och Naturvårdsverket bör se över hur detta skulle kunna gå till i takt med att kommuner utvidgar kraven på installation av reningsverk. Därtill bör vissa effektiva energi- och vattenbesparande åtgärder inkluderas i skattereduktionen. Skatteverket och Energimyndigheten bör ges i uppdrag att ta fram och uppdatera en lista över sådana åtgärder som ska vara berättigade till avdrag.

Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med vad som beskrivits ovan. Utvidgningarna väntas sammantaget innebära att inkomsttitel 1140 Skattereduktioner minskar med 500 miljoner kronor år 2025. Av samma anledning väntas inkomsttiteln minska med 500 miljoner kronor år 2026 och 500 miljoner kronor år 2027.

Jordbruksavdrag

Centerpartiet vill se att det nuvarande avdrag för jordbruksdiesel som gång på gång förlängts av regeringen görs om till ett teknikneutralt jordbruksavdrag som behandlar alla drivmedel lika samt att detta avdrag permanentas. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta. Det permanentade avdraget väntas minska inkomsttitel 1140 Skattereduktioner med 840 miljoner 2026 och 840 miljoner 2027.

Landsbygdsfokuserat reseavdrag

Reseavdraget bör reformeras i grunden och göras om till en teknikneutral och avstånds-baserad skattereduktion för att både gynna mer miljö- och klimatvänligt resande och verkligen kompensera dem som behöver pendla långt och saknar tillgång till alternativ till bilen. Detta bör snabbt utredas på nytt och kan leda till att kollektivtrafiken på landsbygden stärks. I väntan på detta föreslår Centerpartiet att reseavdraget har en hög milersättning på landsbygden men begränsas kraftigt i storstäder. Detta leder till besparingar om 800 miljoner kronor årligen, vilket påverkar inkomsttitel 1140 2025–2027. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta.

Avskaffad skattereduktion för medlemsavgift för a-kassa

Skattereduktionen för medlemsavgifter för a-kassan föreslås avvisas; det väntas innebära att inkomsttitel 1140 Skattereduktioner ökar med 1 600 miljoner kronor 2025. Av samma anledning väntas inkomsttiteln öka med 1 700 miljoner kronor år 2026 och 1 700 miljoner kronor år 2027.

Borttaget skatteundantag för fossil gas

Centerpartiet föreslår att nedsättningen av energiskatt på naturgas och gasol som används som drivmedel tas bort. Det väntas innebära att inkomstitel 1430 Energiskatt ökar med 230 miljoner kronor 2025. Av samma anledning väntas inkomstiteln öka med 230 miljoner kronor år 2026 och 230 miljoner kronor år 2027. Som en följd av detta väntas inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster minska med 30 miljoner kronor 2025. Av samma anledning väntas inkomstiteln minska med 30 miljoner kronor 2026 och 30 miljoner kronor 2027.

Skatt på förvärvsinkomster – socialavgifter m.m.

Sänkt arbetsgivaravgift för ingångslöner

Tre fjärdedelar av de inskrivna arbetslösa tillhör grupper med svag konkurrensförmåga. Samtidigt har Sverige en mycket låg andel så kallade enkla jobb jämfört med andra länder i EU. Jobb utan höga krav på tidigare erfarenhet eller utbildning är samtidigt precis vad många människor med så kallad svag konkurrensförmåga kan behöva, för att få in en fot på arbetsmarknaden.

En orsak till bristen på enkla jobb är höga lägstalöner och höga skatter på att anställa. Idag finns det anställningsstöd för arbetsgivare som anställer personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Vissa av dessa anställningsstöd fyller en viktig funktion. Särskilt gäller detta anställningsstöd som är förhållandevis kraftfulla, väl riktade och innebär sysselsättning som i hög grad liknar en reguljär anställning. Anställningsstöden har dock ett antal problem. Ett av de viktigaste är att de är tillfälliga. Det gör att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden bara kan konkurrera om existerande jobb; det skapar inte förutsättningar för att nya branscher med enklare jobb ska kunna växa fram. Det finns grupper som har mer långvariga svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden och som av olika skäl inte kan förväntas öka sin produktivitet nämnvärt över tid. För dessa personer innebär stödets tidsbegränsning en risk för att de ska slussas fram och tillbaka mellan olika typer av åtgärder. Dagens stöd riskerar också att vara stigmatiserande och fungera som en negativ signal för potentiella arbetsgivare om att den arbetssökande är i behov av särskilt stöd.

Det finns alltså starka argument som talar för att det behöver genomföras generella åtgärder som mer långsiktigt stöttar människor med låg produktivitet och möjliggör skapandet av nya typer av så kallade enkla jobb.

Många, men långt ifrån alla, långtidsarbetslösa kan få anställning enbart med den typ av matchningshjälp som beskrivs utförligare under avsnittet rörande UO14 – utbildningsinsatser och subventioner. Många arbetsgivare anser att subventioner – även sådana som är större än skattenedsättningar och relativt automatiska, som till exempel nystartsjobben – är svåra att befatta sig med. Samtidigt spelar den totala lönekostnaden en viktig roll för hur arbetsgivare väljer att organisera sin verksamhet, inte minst om de ska fatta beslut om att anställa en person som står längre ifrån arbetsmarknaden.

Centerpartiet föreslår därför att arbetsgivaravgiften sänks för låga löner. Specifikt bör den halveras för heltidsjusterade månadslöner på upp till och med 20 000 kronor i månaden. Nedsättningen bör fasas ut i intervallet 20 000–27 000 kronor per månad, för att vara helt utfasad vid månadslöner som överstiger 27 000 kronor och överlappar då med ingångslöner i många yrken med lägre krav på formell utbildning.

Att nedsättningen baseras på heltidsjusterade löner – en person som arbetar 50 procent till en lön på 15 000 kronor har en heltidsjusterad månadslön på 30 000 kronor – innebär att nedsättningen inte premierar deltidsarbete.

Förslaget har ett antal tydliga fördelar. Sänkningen fokuserar på de som behöver stöd, då låg lön är en god approximation av låg produktivitet. För personer som bara behöver få in en fot på arbetsmarknaden fasas nedsättningen ut när de får högre lön. Samtidigt är stödet permanent för de personer som behöver ett mer långsiktigt stöd, eftersom det inte finns någon tidsgräns.

Sänkningen stöttar branscher som erbjuder människor låga trösklar till svensk arbetsmarknad. Men den skapar också förutsättningar för att nya branscher kan uppstå, där jobb som idag är för dyra kan skapas. Sänkningen är långsiktig och ger därmed större förutsättningar för att fler enkla jobb skapas jämfört med dagens anställningsstöd, som är tidsbegränsade.

Förslaget om sänkta arbetsgivaravgifter för låga löner förväntas kunna införas den 1 januari 2025. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta. Nedsättningen som gäller både privat och offentlig sektor beräknas leda till 5 miljarder kronor i lägre skattebetalningar per år från 2025 och framåt.

Tio skattefria anställda – ett nytt tillväxtavdrag

En av de viktigaste faktorerna för de små företagens tillväxt är möjligheten att anställa. Att ta steget från enskild firma till arbetsgivare innebär en betydande utmaning, inte minst ekonomiskt. Genom att sänka kostnaderna för att anställa kan fler småföretagare ta steget och expandera sin verksamhet. Detta leder i sin tur till ökad omsättning, skatteintäkter och nya jobb. Därför föreslår Centerpartiet ett tillväxtavdrag för de allra minsta företagen som påbörjar sin tillväxtresa och anställer sina första tio medarbetare.

Tillväxtavdraget innebär att ett enmansföretag som anställer sina första tio anställda ska få rätt till nedsättning av arbetsgivaravgifterna för dessa under de första två åren. Taket för nedsättningen ska vara 35 000 kr i månadslön per anställd. Avdraget innebär en årlig besparing på 445 000 kr för den företagare som går från 0 till 5 anställda, vilket innebär att företaget har råd att anställa ännu en person på ingångslön. Satsningen innebär att minst 10 000 jobb i små och snabbväxande företag kan tillkomma. Reformen bedöms kosta staten 620 miljoner per år från och med 2027, med hälften, 310 miljoner, 2025 och 458 miljoner 2026, eftersom inte alla företag förväntas anställa ytterligare personer omedelbart när de nya reglerna är på plats. Därför blir den offentligfinansiella effekten mindre initialt och ökar över tid. Reformen ersätter det så kallade växa-stödet som är betydligt mer begränsat i sin omfattning och innebär mycket administration för företagare. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta.

Skatt på konsumtion m.m.

Slopad indexering av elskatten

En snabbare takt i elektrifieringen av det svenska samhället är avgörande för förutsättningarna att nå Sveriges klimatmål och möjliggöra för fler att vara en del av omställningen. Samtidigt är just nu skatten på fossila bränslen lägre per energienhet än

den är på elektrisk kraft. Detta vill Centerpartiet åtgärda och slopar därför indexeringen av elskatten, vilket beräknas vara en skattesänkning nästa år jämfört med regeringens förslag på 1,2 öre per kWh och ökande i takt med att elskatten fortsätter att stiga medan den i vårt förslag har frysts tills vidare på 42,8 öre per kWh. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta. Detta beräknas minska intäkterna under inkomsttitel 1431 med 910 miljoner 2025, 1 060 miljoner 2026 och 1 600 miljoner 2027.⁹

Avvisad skatthöjning på egenproducerad solel

I budgetpropositionen föreslår regeringen att skattereduktionen för mikroproduktion av förnybar el avskaffas. Centerpartiet anser att det finns skäl att behålla denna reduktion för att fortsätta att stimulera etableringen av egna anläggningar för förnybar elproduktion, särskilt solceller, och det är ytterligare en förändring från den här regeringen som innebär otydliga och oförutsägbara villkor för elmarknaden. Av detta skäl minskar inkomsttitel 1140 med 680 miljoner kronor från 2026 i Centerpartiets inkomstberäkning.

Skatt på begagnad elektronik

Kemikalieskatten betalas av företag som tillverkar, för in eller tar emot skattepliktiga elektronikvaror eller vitvaror. Sedan en tid är skatten avskaffad för begagnade varor, men endast för begagnade varor som tidigare brukats i Sverige. Centerpartiet menar att skattskyldigheten också bör begränsas för begagnade varor som importeras i syfte att ytterligare gynna återbruk. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta. För detta ändamål beräknas inkomsttitel 1450 minska med 20 miljoner kronor per år 2025–2027.¹⁰

Differentierad spelskatt

Spelskatten är sedan omregleringen 2019 på en enhetlig nivå och tas ut på det så kallade spelnettot, spelaktörernas behållning efter utbetalda vinster. Centerpartiet anser att det är viktigt att spelskatten kan bidra till att motverka problemspelande till förmån för ett spelande som är både sunt och nöjesfyllt. Regeringen höjde i föregående budgetproposition spelskatten från 18 till 22 procent. I konsekvensanalysen inför detta konstaterade regeringen att höjningen leder till minskade intäkter för den svenska hästsporten utan att ge förslag på kompensatoriska åtgärder. Centerpartiet anser att den effektiva skattesatsen för olika typer av spel bör differentieras med fokus på att hämma riskspelande till förmån för sunt och nöjesfyllt spelande. Centerpartiet beräknar att detta förslag minskar inkomsttitel 1480 med 180 miljoner kronor 2025 och 210 miljoner 2026–2027.¹¹ Samtidigt höjs skatten på andra spelformer, såsom nätcasino, vilket leder till ökade intäkter under inkomsttitel 1480 med 180 miljoner kronor 2025 och 210 miljoner 2026–2027. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta.

⁹ PM Fi2024/01008.

¹⁰ RUT 2024:1105.

¹¹ RUT 2024:1064.

Skatt på alkohol och tobak

Centerpartiet föreslår att den skattesänkning på snus som genomfördes i budgetpropositionen för 2024 återställs. Det beräknas medföra ökning under inkomsttitel 1420 med 970 miljoner kronor per år under åren 2025–2027.¹²

Centerpartiet har länge drivit frågan om att förenkla för mikrobryggerier. Vi välkomnar därför den differentiering av alkoholskatten, riktad till mindre producenter, som regeringen har lagt fram i budgetpropositionen. Centerpartiet tycker dock att förslaget blir för snävt med produktionsbegränsningen på 3 miljoner liter per år och föreslår att den utökas till 5 miljoner liter per år och räknar med lägre skatteintäkter om 10 miljoner kronor årligen under inkomsttitel 1420. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta.

Justerade ränteavdrag

Regeringen föreslår förändringar av reglerna för möjligheten att göra avdrag på ränteutgifter. Centerpartiet ställer sig bakom huvuddragen i de förändringar som görs men hade velat se en justering av hur justeringen sker där onoterade värdepapper används som säkerhet för lånet i syfte att inte missgynna endera säkerhetsmassan. En diskrepans mellan hanteringen av noterade och onoterade värdepapper riskerar att försämra förutsättningarna för lånefinansiering av små och växande företag och skulle kunna påverka även utlåningen från statens egen verksamhet inom Almi. Detta bör utredas vidare i syfte att justeras snarast möjligt men senast i samband med budgetpropositionen för 2026.

Utöver de förändringar som föreslås av regeringen anser Centerpartiet att i samband med justeringarna av reglerna för ränteavdrag så borde ränteavdraget begränsas för billån där säkerheten består av bilar som i huvudsak drivs av fossila bränslen. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta. Detta beräknas innebära ökade inkomster om 1,5 miljarder årligen 2025–2027 under inkomsttitel 1310.¹³

Ytterligare justeringar av punktskatter m.m.

Centerpartiet föreslår vidare att regeringens skattesänkning på plastpåsar från föregående budgetproposition återställs. Centerpartiet uppmanar regeringen att skyndsamt återkomma med förslag i enlighet med detta. Det förväntas ge ökade skatteintäkter jämfört med regeringens budget på inkomsttitel 1450 Övriga skatter på energi och miljö om 650 miljoner kronor per år 2025–2027.¹⁴

Övriga inkomstfrågor

Avvisade förslag till skatteförändringar i budgetpropositionen för 2025

Det är viktigt att politiken inte bortser från sitt ansvar att nå Sveriges klimatmål. Avgörande i det arbetet är att ställa om fordonsflottan. Regeringens förslag om att sänka skatten på bensin och diesel ytterligare är dåligt utformat och har endast begränsad

¹² Budgetpropositionen för 2024.

¹³ RUT 2024:1023.

¹⁴ Budgetpropositionen för 2025.

effekt på det bränslepris som konsumenter möter. Sänkningen riktas till alla, inklusive boende i storstäder. Sänkningen påverkar också prismekanismerna och leder på marginalen till ökad konsumtion av fossil bensin och diesel. Trots en hög offentlig-finansiell kostnad leder den, i förhållande till skattenivåerna för år 2024, också bara till en liten förväntad minskning av drivmedelspriserna. Av dessa skäl föreslår Centerpartiet att regeringens förslag om sänkt energiskatt och koldioxidskatt på bensin och diesel avvisas. Detta väntas leda till ökade skatteintäkter om 3 170 miljoner kronor 2025, 5 490 miljoner kronor 2026 och 5 650 miljoner kronor 2027, vilket främst påverkar inkomsttitlarna 1430 och 1440 men också 1320 och 1410.

Centerpartiet ser värdet av fungerande flygtransporter inom Sverige. Det är viktigt i många delar av landet där avstånden är långa, för både dem som bor där och för att stärka dessa områdens konkurrenskraft. Av detta skäl föreslår Centerpartiet i denna budgetmotion exempelvis ett stärkt stöd till regionala flygplatser på 200 miljoner kronor årligen, vilket skulle öka kostnadstäckningen till 75 %. Samtidigt saknas i dagsläget styrmedel för att hantera flygets klimateffekter. Skatten på flygresor bör därför kvarstå till dess att verkningsfulla styrmedel för detta finns på plats. Av detta skäl väntas skatteintäkterna under inkomstitel 1462 ligga 870 miljoner högre för 2025 och 1 820 miljoner respektive 1 880 miljoner högre 2026 och 2027 än i regeringens förslag. Vad gäller internationella resor är flygresor momsbefriade enligt beslut i både EU-sammanhang och multilaterala överenskommelser och åtnjuter därmed en särskild gynnad ställning i skattesystemet, varför flygskatten så som den är utformad bedöms vara lämplig.

Övriga förslag som påverkar inkomstberäkningen

Centerpartiet föreslår en teknikneutral avgiftsfri anslutning av ny elproduktion till stamnätet. Detta ska i första hand bekostas direkt av affärsverket Svenska kraftnät, men i det fall oklarheter eller dröjsmål uppstår ska staten finansiera detta genom ett nytt anslag under utgiftsområde 21. Eventuella kostnader för staten ska sedan återbetalas utav Svenska kraftnäts uppbyggda flaskhalsintäkter och som förberedelse för detta finns en bedömning om intäkter under inkomstitel 2000 på 900 miljoner kronor 2025, 1,6 miljarder 2026 och 1,9 miljarder 2027.

Inkomstberäkning

Nedan presenteras Centerpartiets förslag till inkomstberäkning för år 2025.

Tabell 4 Inkomster

Tusental kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1100 Direkta skatter på arbete	786 951 393	-2 600 000
1111 Statlig inkomstskatt	64 165 361	±0
1115 Kommunal inkomstskatt	969 640 894	-2 800 000
1120 Allmän pensionsavgift	166 628 512	-800 000
1130 Artistskatt	±0	±0
1140 Skattereduktioner	-413 483 374	1 000 000
1200 Indirekta skatter på arbete	790 968 382	-5 230 000
1210 Arbetsgivaravgifter	771 132 212	±0
1240 Egenavgifter	11 730 609	±0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-53 234 021	±0
1270 Särskild löneskatt	67 582 104	±0
1280 Nedsättningar	-6 800 714	-5 230 000
1290 Tjänstegruppliv	558 192	±0
1300 Skatt på kapital	418 599 452	1 170 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	92 143 300	1 500 000
1320 Skatt på företagsvinster	225 163 204	-330 000
1330 Kupongskatt	9 283 504	±0
1340 Avkastningsskatt	29 994 197	±0
1350 Fastighetsskatt	43 127 567	±0
1360 Stämpelskatt	12 906 739	±0
1390 Riskskatt för kreditinstitut	5 980 941	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	728 287 523	8 450 000
1410 Mervärdesskatt	589 617 623	300 000
1420 Skatt på alkohol och tobak	31 797 224	960 000
1430 Energiskatt	44 545 424	2 320 000
1440 Koldioxidskatt	24 533 370	3 370 000
1450 Övriga skatter på energi och miljö	7 469 767	1 500 000
1470 Skatt på vägtrafik	22 472 719	±0
1480 Övriga skatter	7 851 396	±0
1500 Skatt på import	7 933 347	±0
1600 Restförda och övriga skatter	10 709 603	-100 000
1700 Avgående poster, skatter till EU	-7 933 347	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter	2 735 516 353	1 690 000

1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-1 336 433 318	3 600 000
Statens skatteintäkter	1 399 083 035	5 290 000
1900 Periodiseringar	3 062 709	±0
1000 Statens skatteinkomster	1 402 145 744	5 290 000
Övriga inkomster	-28 283 293	500 000
2000 Inkomster av statens verksamhet	47 836 598	500 000
3000 Inkomster av försäld egendom	5 000 000	±0
4000 Återbetalning av lån	562 931	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	23 921 000	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	48 770 245	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-154 374 067	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0
Inkomster i statens budget	1 373 862 451	5 790 000

I nedanstående tabell presenteras Centerpartiets förslag till inriktning för inkomstberäkning för nästföljande år.

Tabell 5 Inkomster 2026–2027

Miljoner kronor

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen	
	2026	2027
1100 Direkta skatter på arbete	-3 820	-3 120
1111 Statlig inkomstskatt	±0	±0
1115 Kommunal inkomstskatt	-2 600	-1 800
1120 Allmän pensionsavgift	-800	-600
1130 Artistskatt	±0	±0
1140 Skattereduktioner	-420	-720
1200 Indirekta skatter på arbete	-5 268	-5 370
1210 Arbetsgivaravgifter	±0	±0
1240 Egenavgifter	±0	±0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	±0	±0
1270 Särskild löneskatt	±0	±0
1280 Nedsättningar	-5 268	-5 370
1290 Tjänstegruppliv	±0	±0
1300 Skatt på kapital	1 170	1 170
1310 Skatt på kapital, hushåll	1 500	1 500
1320 Skatt på företagsvinster	-330	-330
1330 Kupongskatt	±0	±0
1340 Avkastningsskatt	±0	±0
1350 Fastighetsskatt	±0	±0

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen	
	2026	2027
1360 Stämpelskatt	±0	±0
1390 Riskskatt för kreditinstitut	±0	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	13 870	13 750
1410 Mervärdesskatt	300	300
1420 Skatt på alkohol och tobak	960	960
1430 Energiskatt	4 270	3 930
1440 Koldioxidskatt	5 890	6 050
1450 Övriga skatter på energi och miljö	2 450	2 510
1470 Skatt på vägtrafik	±0	±0
1480 Övriga skatter	±0	±0
1500 Skatt på import	±0	±0
1600 Restförda och övriga skatter	±0	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	±0	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter	5 952	6 430
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	3 400	2 400
Statens skatteintäkter	9 352	8 830
1900 Periodiseringar	±0	±0
1000 Statens skatteinkomster	9 352	8 830
Övriga inkomster	1 300	1 700
2000 Inkomster av statens verksamhet	1 300	1 700
3000 Inkomster av försäld egendom	±0	±0
4000 Återbetalning av lån	±0	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	±0	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	±0	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	±0	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0
Inkomster i statens budget	10 652	10 530

Utgifter

I detta avsnitt redovisas Centerpartiets förslag till förändringar, jämfört med vad som föreslås i budgetpropositionen för 2025, vad gäller utgifter. Det faktum att budgetmotionen uttrycks i termer av skillnader jämfört med förslaget i budgetpropositionen innebär att en frånvaro av förslag till förändring innebär ett accepterande av förslagen i propositionen. I tabellen nedan presenteras Centerpartiets förslag till utgiftsramar för år 2025.

Tabell 6 Förslag till utgiftsramar 2025

Tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1 Rikets styrelse	20 130 981	-580 000
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	21 734 078	-4 000
3 Skatt, tull och exekution	14 812 398	-170 000
4 Rättsväsendet	86 791 679	450 000
5 Internationell samverkan	2 278 371	±0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	169 680 344	350 000
7 Internationellt bistånd	44 499 844	1 703 000
8 Migration	11 937 532	-105 000
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	120 254 872	311 000
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	123 058 927	-760 000
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	62 890 360	±0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	104 531 449	-1 300 000
13 Integration och jämställdhet	6 265 767	580 000
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	93 539 399	-15 474 500
15 Studiestöd	33 793 466	-86 800
16 Utbildning och universitetsforskning	103 845 141	5 086 800
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 861 894	745 000
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	3 240 094	10 000
19 Regional utveckling	4 294 201	55 000
20 Klimat, miljö och natur	16 438 897	4 990 000
21 Energi	6 631 297	355 000
22 Kommunikationer	94 447 432	1 000 000
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	21 697 804	340 000
24 Näringsliv	8 315 298	25 000
25 Allmänna bidrag till kommuner	173 107 254	5 300 000
26 Statsskuldsräntor m.m.	28 755 200	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	47 761 911	±0
Summa utgiftsområden	1 441 595 890	2 820 500
Minskning av anslagsbehållningar inkl. SSR	-10 567 382	±0
Summa utgifter	1 431 028 508	2 820 500
Riksgäldskontorets nettoutlåning	-2 984 969	±0
Kassamässig korrigerering	370 837	±0
Summa	1 428 414 376	2 820 500

I tabellen nedan presenteras Centerpartiets förslag till inriktning av utgiftsramar nästföljande år.

Tabell 7 Förslag till utgiftsramar 2026–2027

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Avvikelse från regeringen	
	2026	2027
1 Rikets styrelse	–580	–580
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	–4	–4
3 Skatt, tull och exekution	–95	±0
4 Rättsväsendet	455	455
5 Internationell samverkan	±0	±0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	350	350
7 Internationellt bistånd	9 930	14 754
8 Migration	–1 425	–920
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	–489	–239
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	530	1 938
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	±0	±0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	–1 325	–1 500
13 Integration och jämställdhet	1 605	2 140
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	–13 144	–10 094
15 Studiestöd	145	145
16 Utbildning och universitetsforskning	4 355	5 253
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	870	870
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	10	10
19 Regional utveckling	90	120
20 Klimat, miljö och natur	4 470	4 470
21 Energi	1 550	1 860
22 Kommunikationer	1 000	1 000
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	415	415
24 Näringsliv	50	50
25 Allmänna bidrag till kommuner	5 090	3 820
26 Statsskuldräntor m.m.	±0	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	±0	±0
Summa utgiftsområden	13 853	24 313
Minskning av anslagsbehållningar inkl. SSR	±0	±0
Summa utgifter	13 853	24 313
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0
Kassamässig korrigerering	±0	±0
Summa	13 853	24 313

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Den svenska demokratin har fyllt hundra år och det är tydligt att den liberala demokratin är en av mänsklighetens främsta innovationer. Inget annat styrelseskick levererar samma rättvisa, frihet och nytta, från den enskilda människans möjlighet att forma sitt eget liv till samhällets förmåga att gemensamt fatta goda beslut. Medborgerliga och politiska rättigheter skyddar individen mot statligt förtryck och begränsar majoritetens makt över individen.

Folkviljan ska kanaliseras genom en effektiv förvaltning inom såväl Regeringskansliet som riksdagen, med respekt för olika minoriteter och rättssäkerheten, och granskas av oberoende medier. En stor del av de politiska institutioner som är ämnade att säkerställa detta återfinns inom utgiftsområde 1. Den svenska demokratin måste kontinuerligt utvecklas och anpassas, rustas och försvaras, i en föränderlig värld. De offentliga institutioner vars uppgift det är att genomdriva den politik som fått stöd i allmänna val måste göra så på ett effektivt och transparent sätt.

Centerpartiets överväganden

Tabell 8 Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 1 Rikets styrelse			
4:1 Regeringskansliet m.m.	-600	-600	-600
5:1 Länsstyrelserna m.m.	20	20	20
Summa	-580	-580	-580

Anslagsområde 4:1 föreslås minska i och med att Centerpartiet motsätter sig delar av den expansion av Regeringskansliet som inleddes i föregående budgetproposition samt den ytterligare utökning för att ”fullfölja reformagendan” som skjuts till i BP25. Centerpartiet instämmer i att Sverige behöver rusta sig bättre för det nya säkerhetsläget och accepterar ökade resurser för detta, men vi delar inte regeringens uppfattning att detta och regeringens andra politiska prioriteringar kräver så stora tillskott till Regeringskansliet. Centerpartiet föreslår inrättandet av en kriskommission för infrastrukturen och föreslår att anslag 4:1 ökar med 50 miljoner åren 2025–2027 för detta ändamål. Effektivare arbete inom Länsstyrelserna är viktigt för att åstadkomma snabbare tillståndsprocesser, men det krävs initialt resursförstärkningar för att åstadkomma detta och anslag 5:1 ökas med 10 miljoner årligen 2025–2027 för detta ändamål. Anslag 5:1 ökas också med 10 miljoner årligen för att säkerställa permanenta resurser för myggbekämpning.

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Centerpartiet strävar efter en ökad finansiell stabilitet. Hushållens och företagens tillgång till finansiella tjänster är viktig för att omvandla sparande och konsumtionsutjämning till produktiva investeringar. Valfungerande marknader för riskhantering och allokering av kapital är ett viktigt fundament för ekonomisk tillväxt. Sådana tjänster bör

erbjudas med ett starkt konsumentskydd och på ett sätt som inte äventyrar den finansiella stabiliteten.

Finansinspektionens arbete med tillsyn och dess mandat att hantera risker förknippade med hushållens skuldsättning är här viktiga. Också Riksgäldens roll som resolutionsmyndighet, statens internbank och skuldförvaltare är av största vikt.

Att granska det offentliga verksamheten är också centralt för att kontinuerligt förbättra den offentliga sektorns arbete. Här fyller Statistiska centralbyrån, Riksrevisionen, Statskontoret och Finanspolitiska rådet viktiga funktioner. Tilltron till den statliga förvaltningens effektivitet påverkar i förlängningen tilltron till den svenska demokratis förmåga att företräda folkviljan och hantera olika samhällsproblem.

Centerpartiets överväganden

Tabell 9 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning			
1:8 Ekonomistyrningsverket	-4	-4	-4
Summa	-4	-4	-4

Centerpartiet avvisar inrättandet av en regiongranskningsfunktion, vilket innebär 4 miljoner i minskade utgifter under 1:8 årligen 2025–2027.

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Ett fungerande skattesystem och ett fungerande betalningssystem är centralt för att ekonomin ska fungera. De myndigheter som återfinns inom utgiftsområde 3 spelar en central roll i arbetet för att säkerställa detta. De skatter vi beslutar om måste uppfattas som rimliga och syftet med att de tas in ska inte kunna missförstås.

Legitimitet, rättssäkerhet och transparens måste genomsyra alla aspekter av lagstiftningen, vars effekter de aktuella myndigheterna i stor utsträckning ska hantera.

Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten är centrala för det svenska rättssamhället. Både individer och företag måste känna förtroende för deras myndighetsutövning. Förutsägbarhet och tydliga regler är då helt avgörande. Att på ett rättssäkert och effektivt sätt säkerställa att beslutade skatter betalas in är en grundförutsättning för finansieringen av viktig offentlig verksamhet. Det är också en fråga om likabehandling och värnandet av tilliten till det offentliga. Servicen hos de tre aktuella myndigheterna har kontinuerligt förbättrats och ska fortsätta att förbättras. Det för med sig ett alltmer utbredd användande av e-tjänster. Samtidigt är statens närvaro i hela landet central för samhället i stort.

Det är viktigt att skatter utformas så att svenska företags konkurrenskraft stärks och att Skatteverket tar in de skatter som beslutats av Sveriges folkvalda. Skatterna måste utformas så att människor vågar ta risker och starta företag. Skatter ska medverka till tillväxt och utveckling i hela landet, underlätta jobbskapande och företagande och på ett effektivt sätt finansiera offentliga utgifter. Skatter måste vara förutsägbara, rättssäkra och långsiktiga. Arbetsgivaravgiften är en betydande utgift för arbetsgivare och

påverkar anställda, varför Skatteverket bör se till att den alltid redovisas på slutskattebeskedet. Den kan även redovisas på lönespecifikationer och här bör Skatteverket tillsammans med alla statliga myndigheter se till så att det alltid görs för statligt anställda.

Trösklarna till småskaligt företagande måste sänkas genom regelförenklingar och lägre skatter. Därför förespråkar Centerpartiet införande av så kallade mikroföretag som ska kunna verka med ett minimum av regelkrångel, bland annat kopplat till dessa företags beskattning. Skatteverket bör därför kontinuerligt arbeta för minskad skatteadministration för privatpersoner, företag och offentliga aktörer.

Att Tullverkets verksamhet fungerar bra är viktigt för att handeln, med varuflöden in i och ut ur vårt land, ska fungera väl för våra företag. Det är avgörande ur ett globalt konkurrensperspektiv. Samtidigt behöver tullen i sin verksamhet bidra till att vårda den allmänna säkerheten och till att utifrån sina uppgifter och befogenheter upprätthålla ordningen i landet. Tullverket har två huvudsakliga uppgifter som måste tillgodoses: dels uppörd, det vill säga att ta ut tullar, skatter och andra avgifter, dels brottsbekämpning, där bland annat olaglig införsel av alkohol, drogmuggling och vapenmuggling ska beivras. Tullverket behöver verktyg för att stärka sitt arbete med att skydda våra gränser och att upprätthålla goda förutsättningar för våra företag att bedriva handel med andra länder. Det är viktigt för lag och ordning men även för att garantera att våra företag kan vara konkurrenskraftiga gentemot aktörer i andra länder. I en globaliserad värld sätts tullens verksamhet på prov och det är viktigt att med riktade åtgärder se till att bekämpa organiserad brottslighet. Samtidigt ska vi som land vara öppna mot omvärlden. Riksdagen behöver säkerställa att Tullverket har en lagstiftning som är ändamålsenlig för verksamheten. Tullverkets befogenheter har under en lång rad av år utökats. Detta behöver fortsätta.

Det finns en tydlig koppling mellan narkotikahandeln, den organiserade brottsligheten och det ökande antalet skjutningar i landet. Tullverket har fått tillskott de senaste åren men det saknas fortfarande tillräckliga resurser i verksamheten samtidigt som tullens brottsbekämpande arbete behöver utvecklas för både fler kontroller och mer avancerad teknik. Vi måste också komma åt införseln av vapen och då är Tullverket en nyckelaktör. En ny lagstiftning är på plats, där tullen har fått ökade befogenheter att kvarhålla misstänkt stöldgods som är på väg att föras ut ur landet, i väntan på polis. Denna verksamhet måste säkerställas inom Tullverkets tillskott.

Centerpartiets överväganden

Tabell 10 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution			
1:1 Skatteverket	-170	-95	±0
Summa	-170	-95	±0

Anslag 1:1 föreslås minska med 170 miljoner kronor under 2025 samt 95 miljoner 2026 i och med att Centerpartiet avvisar regeringens tidigare förslag om en folkräkning.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Rättsväsendet är – tillsammans med försvaret – den yttersta garanten för vår öppna liberala demokrati, med uppgiften att skydda människors fri- och rättigheter både från brott som begås av enskilda och från den offentliga maktens godtycke eller maktmissbruk. Att upprätthålla rättsstaten och tryggheten för alla individer, oavsett kön, för gammal och ung, i hela landet, är en av statens kärnuppgifter.

De senaste årens katastrofala utveckling med skjutningar, sprängningar och en ökad otrygghet, tillsammans ett försämrat säkerhetsläge, ställer mycket stora krav på rättsväsendet. Vi har sett hur organiserad brottslighet kommit att bli ett hot mot vår allmänna välfärd, där oerhörda våldsbrott och handel med narkotika, vapen och människor tillsammans med stölder och bedrägerier utmanar det samhälle vi värnar. Ett samhälle som är byggt på tillit och trygghet.

Vi ser en lika oacceptabel situation när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck och mäns våld mot kvinnor och våld mot barn. Vi behöver ett ökat fokus på dem som utsätts för brott. Brottsoffer behöver få rättvisa skipad och få bättre stöd i rättsprocessens olika skeden. Men vi behöver samtidigt kunna ge dem som begått brott en rimlig chans att återgå till ett liv utan kriminalitet och se till att fler lämnar den kriminella banan innan det är för sent.

För att lösa denna uppgift krävs att samhället kraftsamlar. Det krävs utökade befogenheter och brottsförebyggande arbete inom skolor och socialtjänst i våra kommuner. Det krävs att poliserna blir fler och får fler verktyg för att både förebygga och utreda brott och att de rättsvårdande myndigheterna får rätt styrning och uppdrag. Det krävs en förstärkning av hela rättsväsendet från polisen, åklagare och domstolarna till kriminalvården och tullen. Det krävs att alla delar av samhället gör sitt här och nu.

Rättskedjans alla delar är viktiga och ska stärkas

Rättskedjans myndigheter får historiska tillskott för att möta en mycket allvarlig utveckling. Med Centerpartiets politik växer polisen, men pengarna måste också leda till rätt insatser och framför allt till fler lokala poliser. Polisen har en central roll för att beivra, begränsa och lösa brott. Polisen måste därför vara närvarande, tillgänglig och synlig för människor i hela landet. Större myndighetsanslag är avgörande för att garantera polisens lokala närvaro, för att öka antalet arbetade polistimmar, för att skapa förutsättningar för bättre arbetsvillkor och en bättre arbetsmiljö samt för att ge polisen möjlighet att bekämpa brottslighet både i hemmen och på gatorna. Centerpartiet arbetar för att öka polistätheten ytterligare, för att nå en europeisk genomsnittsnivå. Centerpartiet ser positivt på att det tillskapas flera olika vägar till att arbeta som polis och även på att en viss specialisering kan ske tidigare än idag. Att poliser tidigt kan välja spår som t.ex. utredare, ingripandepolis och cyberpolis ser vi kan locka nya grupper att bli poliser. Vi ser behovet av en satsning på utredande och lagföring av just brott med cybern som brottsplats. Här behöver polis, åklagare och domstolar få resurser för att uppdatera sig till den nya situationen för att inte cybern ska bli ett laglöst land. De historiskt stora satsningar som görs på rättsväsendet gör att det finns förutsättningar för att göra dessa prioriteringar.

Under detta år har medel även skjutits till för att stärka verksamheten inom Nationellt forensiskt centrum, för att kunna jobba snabbare med mer tekniskt krävande forensiska inslag i utredningar, en satsning som även fortsatt måste prioriteras för att säkra en långsiktig utbyggnad och resurssättning.

Polisen måste vara lokalt förankrad. För att förtjäna, värna och stärka medborgarnas förtroende för polisen krävs att man inte enbart arbetar med grov kriminalitet, utan också prioriterar resurser till arbetet med vardagsbrotten – s.k. mängdbrott – som skadegörelse, stölder och buskörningar. En lokalt förankrad polis utgör också ett viktigt verktyg i kampen mot grov brottslighet, då lokal förankring är en förutsättning för att arbeta förebyggande och kunna bedriva brottsutredningar i de områden där organiserad brottslighet och gängkriminalitet är mer vanligt förekommande.

Ett problem som försvårar det brottsbekämpande arbetet är att de samhällen som är hårdast drabbade också är de samhällen där förtroendet för de rättsvårdande myndigheterna är svagast. Åtgärder måste till för att överbrygga klyftan mellan medborgarna och myndigheterna, så att alla känner att de får den hjälp de behöver när de behöver den och att fler vågar och vill anmäla brott och vittna mot brottslingar.

Under senare år har måltillströmningen och målens komplexitet hos Sveriges domstolar ökat, till stor del som resultat av de reformer som redan vidtagits för att komma åt den allt grövre kriminaliteten; det här är en utveckling som bara kommer att fortsätta. Detta har lett till långa handläggningstider för alla mål som inte är prioriterade, såväl brottmål och tvistemål som förvaltningsrättsliga mål och ärenden är påverkade. Det är därför avgörande att domstolarna tillförs de medel de behöver för att hantera hela ärendebördan, inte bara det som relaterar till den grova organiserade brottsligheten. Det är viktigt att man tillåts att utöka verksamheterna på ett hållbart och långsiktigt sätt. Att rekrytera, utbilda och fortbilda domare är exempelvis ett arbete som tar tid. Notarieutbildningen är en aspekt av detta, rekryteringen av jurister med andra erfarenheter av rättsväsendet är en annan. Men för att såväl vara en attraktiv arbetsplats för kvalificerade jurister som uppfylla rollen som yttersta väktare av rättsstaten måste domstolarna ha goda möjligheter att rekrytera och utbilda domare löpande. I detta ligger också behovet av en översyn av skyddet för domare och andra anställda i domstolar, för att säkerställa att de har ett adekvat skydd i den utsatta situation de ofta befinner sig i. Domstolarna har dessutom ett brett uppdrag, där de inte bara hanterar brottmål och avgör tvister enskilda emellan och tvister mellan enskilda och myndigheter utan också fyller en viktig roll i många andra samhällsviktiga ärenden. I detta arbete är det viktigt att prioritera förvaltningsdomstolarna, som utöver att hantera stora delar av såväl förebyggande som brottsbeivrande insatser även handlägger omfattande mängder av ärenden som är avgörande för både en fungerande myndighetsapparat och näringslivet. Utan en effektiv och rättssäker hantering av till exempel tillstånds- och ansökningsärenden bromsas såväl viktiga investeringar i t.ex. energisektorn som infrastruktur-satsningar. Förvaltningsdomstolarnas betydande roll har ofta underskattats vad gäller såväl ärendenas omfattning som deras komplexitet.

Samtliga ansvariga myndigheter är överens om att ett grundläggande problem i svensk brottsbekämpning idag är svårigheten att bryta sekretess i individuella ärenden. Centerpartiet ser positivt på de förslag om en allmän sekretessbrytande regel mellan myndigheter för att utöka möjligheterna att dela information i syfte att samverka, förebygga och beivra brott som lämnats av en utredning nyligen. Samtidigt behöver sekretessen stärkas för personuppgifter som används för att begå brott och kartlägga brottsoffer. Offentlighetsprincipen bör ses över för att förebygga ekonomisk brottslighet och stärka individens integritet.

Den ekonomiska brottsligheten är intimt förknippad med den grova och våldsamma kriminaliteten. Utredningen om bidragsbrott som tillsattes 2021 har föreslagit att

Ekobrottsmyndigheten ska stärkas och få ansvar för att utreda bidragsbrott. Centerpartiet står bakom den inriktningen.

Centerpartiet har stått bakom de nya lagar som ger rättsväsendet större befogenheter att använda hemliga tvångsmedel för att kunna förhindra och lösa fler brott. Vi har dock lyft behovet av att de domstolar och myndigheter som har att granska, kontrollera och besluta i dessa frågor har nödvändiga och tillräckliga resurser för att fullgöra sitt viktiga uppdrag.

De senaste årens utveckling med ökande grov brottslighet, straffskärpningar och ökade resurser till polis och åklagare sätter också Kriminalvårdens verksamhet på prov. Överbelagda häkten och anstalter är redan ett stort problem. Brist på häktes- och fängelseplatser leder till stora påfrestningar både för de intagna och för personalen och påverkar det återfallsförebyggande arbetet negativt. En snabb expansion ökar också risken för infiltration inom myndigheten, en risk som måste tas på största allvar. Utbyggnaden av Kriminalvården borde ha påbörjats och drivits långt kraftfullare än vad som skett hittills. Platsbrist får aldrig vara en anledning att ge avkall på allmän säkerhet eller kvaliteten på den vård som Kriminalvården ska tillhandahålla. Kriminalvårdens behov av ökade resurser måste därför prioriteras. Här ser vi en utbyggnad i hela landet som värdefull.

Stärk hela rättskedjans fokus på både brottsoffer och gärningspersoner

I den pågående expansionen av rättsväsendet är det viktigt att ha ett helhetsperspektiv. Centerpartiet vill se ett helhetsgrepp om frågorna – från det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet till stödinsatser för brottsoffer, men även i fråga om att återanpassa individer som avtjänat sina straff. Det är därför viktigt att ge alla medarbetare i hela rättskedjan goda förutsättningar och de resurser som krävs för att de ska kunna hantera de ärenden som varje år strömmar igenom myndigheternas verksamhet.

Centerpartiet vill ha ett starkare brottsofferperspektiv i rättsväsendet. Brottsoffer måste, förutom att de brott de utsatts för utreds på bästa sätt, även garanteras ett professionellt stöd och god information från rättsväsendet om deras aktuella fall. Centerpartiet vill återställa rätten till målsägandebiträde i överinstans, för att garantera ett gott stöd till brottsoffer under hela rättsprocessen. Systemet med skadestånd för brottsoffer måste ses över för att göra det betydligt enklare och snabbare för brottsoffer att få skadestånd.

För att förhindra återfall i brott och möjliggöra livsresor måste det finnas ett starkt stöd från samhällets sida för den som vill lämna det kriminella livet. Som en del av en nationell satsning på avhoppprogram behöver det finnas ett särskilt program för unga kriminella. Detta för att barn och unga har specifika behov, rättigheter och skyldigheter som skiljer sig från vuxnas. Det innebär att metoder som tagits fram för vuxna avhoppare inte nödvändigtvis är lika bra för minderåriga. Det saknas inte sällan tillräcklig kunskap om unga gängkriminella i kommuner, inom myndigheter och i civilsamhället. Det kan ett nationellt program med beprövade metoder och bättre resurser åtgärda. Att under både vård och straff kunna rusta unga till ett liv utan kriminalitet är avgörande för ett långsiktigt hållbart arbete mot gängkriminaliteten. Här behöver de hinder som finns för ett effektivt samarbete mellan kommuner, regioner och staten inom bland annat sekretessområdet tas bort.

Våld i nära relation

Ingen människa ska behöva leva i rädsla för våld, hot och fridskränkningar. Våld i nära relation är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Problemet finns inom alla delar av befolkningen, inom alla samhällsklasser, i alla åldrar och i olika typer av nära relationer, men det drabbar tydligt i första hand kvinnor och barn. Detta kan vi inte låta fortgå.

Polisen och åklagare behöver betrakta våld i nära relationer som det grova, och alltför ofta dödliga, våld som det är. Avgörande insatser som förhör, brottsplatsundersökningar, teknisk bevisning och tvångsmedel måste användas på dessa brott i samma utsträckning som för andra grova brott. Utöver detta behövs ett starkt stöd till kvinno- och tjejjourer, Nationellt centrum för kvinnofrid och stödlinjen för unga relationer.

Centerpartiets överväganden

Tabell 11 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 4 Rättsväsendet			
1:1 Polismyndigheten	75	75	75
1:2 Säkerhetspolisen	5	5	5
1:3 Åklagarmyndigheten	5	10	10
1:4 Ekobrottsmyndigheten	5	5	5
1:5 Sveriges Domstolar	5	5	5
1:7 Brottsförebyggande rådet	5	5	5
1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete	350	350	350
Summa	450	455	455

Centerpartiet är positivt inställt till regeringens förstärkning av rättsväsendet men menar att resursökningarna hittills inte gett de resultat de borde. Därför föreslår Centerpartiet att medel omfördelas inom Polismyndigheten så att grunduppdraget, inklusive hanteringen av våldet mot kvinnor och barn, mängdbrotten och en närvarande polis i hela landet, kan genomföras. Centerpartiet avsätter 500 miljoner kronor för detta årligen under 1:1 Polismyndigheten under 2025–2027 och effektiviserar samtidigt Polismyndigheten med samma belopp under samma period. Vi föreslår också en dubbling av anslagen som går till polisens avhopparverksamhet, vilket medför ett tillskott om 75 miljoner årligen mellan 2025 och 2027 till 1:1. Avhopparverksamheten är en viktig och alltför lågt prioriterad del av arbetet mot gängen, där det särskilt saknas ett nationellt arbete för ett avhopparprogram för barn och unga.

Cyberbrottslighet blir allt vanligare och påverkar flera myndigheter. Centerpartiet föreslår därför att Säkerhetspolisen (1:2), Åklagarmyndigheten (1:3) och Ekobrottsmyndigheten (1:4) tillförs 5 miljoner vardera under perioden 2025–2027 för att utveckla sitt arbete mot cyberbrottslighet samt att Brottsförebyggande rådet (1:7) tillförs 5 miljoner för samma syfte och tidsperiod.

Centerpartiet ser ett stort behov av ett mer sammanhållet stöd till våldsutsatta kvinnor. Svårigheter kring att hitta bostad och ta sig ur ett ekonomiskt beroende medför problem för många kvinnor som vill lämna en destruktiv och våldsam relation. En

lämnapeng ingår i detta. Till detta tillför Centerpartiet 100 miljoner årligen för perioden 2025–2027 som bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete (1:14).

Centerpartiet föreslår en satsning för att halvera tillståndprocesserna i viktiga miljö- och energifrågor, varför Sveriges Domstolar får ett tillskott på 5 miljoner kronor årligen för detta ändamål under anslag 1:5.

Centerpartiet vill se fler vuxna på gator och torg, särskilt i utsatta områden. Det krävs fler närpolisier men särskilt andra professioner, se bl.a. UO9. Därför föreslår Centerpartiet 250 miljoner kronor årligen till 1:14 för att förstärka detta arbete.

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Att Sverige är ett land som bygger säkerhet med andra har varit grunden för svensk säkerhets- och försvarspolitik sedan alliansregeringens dagar. Men det är först nu, genom det svenska Natomedlemskapet, som riktig kraft sätts bakom orden. Nu kan vi samlad och solidariskt bidra till att inom EU och Nato fortsatt ge ett starkt stöd till Ukraina och ett kraftfullt svar på Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Det är, tillsammans med klimatinsatser, den viktigaste säkerhetspolitiska frågan innevarande mandatperiod. Centerpartiet kommer fortsatt att vara en konstruktiv samarbetsröst när det rör Sveriges roll i Nato.

Sverige ska vara en aktiv partner på den internationella arenan. Vi ska bidra till fred, säkerhet och utveckling av människors livschanser och rättigheter i världen. Genom handel, erfarenhetsutbyte, diplomati och bistånd men även med militära och civila insatser. Säkerhet bygger vi tillsammans med andra. Insikten om att det som händer långt borta påverkar oss är uppenbar. Vi ska vara långsiktiga och strategiska i vårt arbete. Den liberala världsordningen är inte utan sina brister men har likväl skapat välstånd, stabilitet och möjligheter för världens stater att lösa gemensamma problem, även om möjligheterna nu allt oftare undermineras och blockeras. Den kräver därför en allt mer aktiv röst och den är värd att kämpa för. Den liberala demokratin är kärnan i Centerpartiets utrikespolitik. Svensk utrikespolitik ska försvara och främja den liberala demokratin. Vi förespråkar en utrikespolitik som försvarar och främjar demokrati och mänskliga rättigheter, som stöttar rättsstatsuppbyggnad, som motverkar korrupktion, som stärker kvinnors rättigheter och möjligheter och som stärker vårt samarbete med andra demokratier.

Den multilaterala ordningen som den har utvecklats är inte perfekt fungerande och har utmanats väsentligt de senaste åren, men den måste försvaras och utvecklas. Den får inte försvagas ytterligare. Säkerheten för ett litet land som Sverige främjas av en förutsägbar internationell ordning. Just nu präglas dock det internationella samarbetet av stor osäkerhet. Diplomatin är alltjämt den första försvarslinjen.

Globalt står världen inför nya utmaningar. Det handlar bland annat om nya motsättningar mellan stormakter, kärnvapenrustning och effekterna av klimatförändringar samt pandemier som hotar människors trygghet, välstånd och frihet. Rysslands krig i Ukraina får inte bara fruktansvärda konsekvenser i Ukraina utan påverkar också samhällen och länder i ett större närområde, inte minst i Kaukasus. Det brutala övergrepp på civila israeler som skedde den 7 oktober 2023 och gisslantagandet har fått katastrofala följder. Kriget mellan Israel och Hamas i Gaza har fått oerhörda civila konsekvenser och spridningseffekter. Det riskerar att sprida sig till en större regional konflikt i Mellanöstern, med stora effekter långt utanför närområdet.

Korruption sliter sönder samhällen och hämmar positiv utveckling. För att möta detta behöver vi utveckla vårt internationella system och stärka den internationella ordningen. Nationalism, populism, terrorism, kamp om resurser och teknik skapar också nya spänningar inom och mellan länder och regioner. Sverige ska inte tystna under auktoritära ledares maktspråk. Vi ska heller inte bedriva en utrikespolitik som blir inåtvänd och nationalistisk. En global utblick är fortsatt viktig.

Svensk utrikespolitik ska inte bidra till att länder i det globala syd alierar sig från oss eller andra liberala demokratier, och heller inte bidra till att vi försvagas på bekostnad av exempelvis ryskt och kinesiskt inflytande. En negativ bild av Sverige utomlands kan bidra till det. En negativ Sverigebild påverkar inte bara vårt globala inflytande utan också vår säkerhet. Svensk utrikespolitik ska därför också värna och arbeta för en positiv Sverigebild. Sverige bilden, vårt lands säkerhet och vårt globala inflytande påverkas av inre och yttre faktorer såsom politiska företrädares uttrycksätt och representation men också exempelvis illvilliga aktörers påverkansförsök mot vårt land. Många länder ser sig ha ett intresse av att så split både inrikespolitiskt i Sverige och mellan oss och andra länder. Det kräver sammantaget en långsiktig utrikespolitik där handels-, säkerhets- och biståndspolitik hänger samman och där diplomatin ges goda förutsättningar att verka.

Det är Centerpartiets uppfattning att svenska skattepengar inte ska riskera att finansiera andra länders globala maktambitioner genom exempelvis samarbeten och transaktioner till olika investeringsbanker, exempelvis Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB). I det fall Sverige samarbetar med exempelvis AsDB ska krav alltid ställas på demokrati och mänskliga rättigheter i olika projekt som finansieras, såsom det så kallade Belt and Road Initiative, och på att inga investeringar görs i till exempel Xinjiangs tvångsläger eller i militärdiktaturens Myanmar eller Kambodja.

FN och internationell rätt är en hörnpelare för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Vi ser det som naturligt att det nordiska samarbetet fortsätter att utvecklas, inom försvars- och säkerhetspolitiken men också i frågor som rör exempelvis gränshinder och deras konsekvenser för den nordiska arbetsmarknaden. Det östliga partnerskapet behöver fortsätta att reformeras och utvecklas.

Centerpartiets överväganden

Tabell 12 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 5 Internationell samverkan			
1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser	-156	-156	-156
99:1 Nordiskt samarbete	20	20	20
99:2 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri)	30	30	30
99:3 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	21	21	21
99:4 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning	85	85	85
Summa	±0	±0	±0

Centerpartiet avvisar otydligheten som uppstår till följd av de förändrade anslagen under UO5. Centerpartiet vill anslå 20 miljoner kronor till nordiskt samarbete, 30 miljoner till Sipri, 21 miljoner till UI och 85 miljoner till annan forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning. Samtliga dessa kostnader återkommer årligen.

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Att Sverige är ett land som bygger säkerhet med andra har varit grunden för svensk säkerhets- och försvarspolitik sedan alliansregeringens dagar. Men det är först nu, genom Sveriges inträde i Nato, som det fått verklig betydelse. Vi i Centerpartiet har under lång tid påtalat vikten av att Sverige går med i Nato och fick under 2020 också stöd för vår politik i riksdagen, då det beslutades att Sverige skulle uttala en Natooption i sin säkerhetspolitiska linje. Detta visade sig vara viktigt när läget blev skarpt i samband med Rysslands anfall mot Ukraina samt då de hotade oss och flera andra europeiska länder i februari 2022.

Försvarsanslagen har ökat kraftigt de senaste åren, något Centerpartiet prioriterat och drivit på för över tid först som en del av försvarsgruppen (2015–2018), bestående av regeringen, Centerpartiet, Moderaterna och Kristdemokraterna (del av perioden), och sedan som samarbetsparti till den dåvarande regeringen tillsammans med Liberalerna mellan 2019 och 2021. Vi deltog också i överläggningarna med Försvarsberedningen i mars 2022 där det bestämdes att budgetramen skulle höjas ytterligare som en direkt konsekvens av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Centerpartiet har sammantaget haft en avgörande roll för att säkerställa ekonomiska förstärkningar till försvaret det senaste decenniet.

Vi beklagar att Försvarsberedningen våren 2024 inte kunde komma överens om en nivå för det militära försvaret motsvarande 3 % av BNP och heller inte kunde komma överens om en ambitionshöjning för det civila försvaret motsvarande 100 miljoner kronor senast år 2030. Det är satsningar i den storleksordningen att inget parti ensamt kan bära dem, utan satsningarna behöver göras brett och i samförstånd mellan riksdagens partier. I denna budget tar Centerpartiet dock ytterligare kliv framåt och satsar 450 miljoner kronor mer än regeringen på totalförsvaret. Av dessa lägger vi 250 miljoner kronor på militärt försvar och 100 miljoner kronor ytterligare på civilt försvar. Det gör vi därför att det är nödvändigt i den tid vi lever och för att förmågan behöver öka i hela totalförsvaret snabbare än vad både regeringen och Försvarsberedningen i övrigt har kommit fram till.

Det finns många utmaningar för försvaret. Tyvärr har förmågetillväxten påverkats negativt av kriget i Ukraina med ökade krav på beredskap, men också av bl.a. ett uppdämt behov av reparationer och behov av reservdelar samt av personalbrist. Personalen är Försvarsmaktens viktigaste resurs i utvecklingen av försvarsförmågan. I takt med att försvarsekonomin växer ser vi också ökade möjligheter till att villkor och incitamentsstrukturer utvecklas och blir så pass bra att personalen väljer att stanna kvar, eller komma tillbaka.

Svensk försvarsförmåga ska utvecklas så att hela landet kan försvaras genom ökad tillgänglighet och förbättrad operativ förmåga, genom omedelbart gripbara krigsförband. Förmågan att samtidigt kunna mobilisera krigsorganisationen i händelse av höjd beredskap är viktig, enskilt eller tillsammans med allierade är prioriterat. Att arméns

förmågeutveckling fortsätter och prioriteras är av stor vikt; det gäller både fältförbandens och territorialförbandens förmåga. Vi ska också kunna försvara svenskt territorium till sjöss, enskilt under svensk ledning eller under ledning av allierade. Förmågan till sjökontroll för att hålla sjövägarna öppna ska utvecklas både på västsidan med Göteborgs hamn och i Östersjön. Sverige ska också kunna försvaras i luften genom att svensk luftförsvarsförmåga utvecklas i ett bredare perspektiv än Jas. Det innebär att flygvapnet tillsammans med arméns luftvärn och marinen ska kunna kontrollera luftrummet och skydda mot fienders flygvapen och fjärrstridsmedel. Uthållighet i krigsorganisationen skapas bl.a. också genom en ändamålsenlig logistikfunktion. Det är en förutsättning inte bara för att kunna verka i fred, kris och krig men också för ett effektivt och ändamålsenligt värdlandsstöd.

För Centerpartiets del ser vi att Östersjökusten och hela Östersjön kommer att bli än mer strategiskt viktigt och att Sverige kommer att få en viktig roll i försvaret av densamma, tillsammans med övriga Östersjöstater. På samma sätt ser vi att områdena kring Arktis och Barents hav också kommer att vara strategiskt viktiga för Sverige att bidra i försvaret av. Här blir inte minst vinterförmågan viktig att fortsätta utveckla. Den nordiska och nordisk-baltiska dimensionen och samarbetet kommer att fördjupas allt mer och svenskt försvar integreras i en större Natohelhet. Det binder ihop vår region i en tydlig större regional kontext samtidigt som det stärker den transatlantiska länken. Över tid behöver också cybersäkerheten stärkas ytterligare inom Försvarsmakten och resten av samhället, på bredden och spetsen.

För att skynda på förmågeutvecklingen inom det militära försvaret vill Centerpartiet lägga ytterligare 250 miljoner kronor på Försvarsmakten 2025, varav 125 miljoner läggs på förbandsanslaget för att möjliggöra förstärkt incitamentsstruktur, utbildning och övning ute på förbanden. 125 miljoner kronor läggs på materielanslaget för ytterligare inköp av ammunition.

Krisberedskap och utvecklingen av det civila försvaret

Rysslands krig mot Ukraina och de hybridattacker vi dagligen ser innebär stora utmaningar också för svensk fredstida krisberedskap och det har visat på vikten av att snabbt vidta ytterligare åtgärder för att bygga upp ett modernt civilt försvar med åtgärder som gör skillnad på både kort och lång sikt. Det civila försvarets behov ska vara dimensionerande för beredskapsplaneringen. Erfarenheter från Rysslands krig mot Ukraina ska kontinuerlig dras och påverka beredskapsutvecklingen i Sverige.

Vi ser tydliga behov av att stärka cybersäkerheten och av investeringar för att skydda samhällsviktig infrastruktur lokalt, regionalt och nationellt, och vi ser behov av att säkerställa kompetens- och personalförsörjningen både i kris och under höjd beredskap. Vi ser ett behov av att fortsätta utveckla befolkningskyddet och räddningstjänstens förutsättningar att verka under höjd beredskap. Vi ser ett behov av att bygga motståndskraft i grunden och av att dra nytta av de gröna näringarna för att stärka förnödenhetsförsörjningen, bygga motståndskraft och minska beroendet av utländsk olja och gas. Vi ser ett behov av fortsatt samarbete med näringslivet på både nationell och regional nivå, på lika villkor och med ömsesidig insikt om beroenden och mervärden.

Centerpartiet kommer att fortsätta att driva på för att nödvändiga förändringar kommer på plats och att de beslut som redan fattats av riksdagen får genomslag och blir verklighet och att än mer görs. När ökade krav ställs på kommuner och regioner behöver finansieringsprincipen fortsatt få genomslag. Kommuners och regioners

beredskap och skydd för samhällsviktig verksamhet utgör grunden för motståndskraften i vårt lands civila försvar.

Stärk energisektorns motståndskraft

I det pågående kriget i Ukraina har Ryssland vid upprepade tillfällen genomfört såväl cyberattacker som fysiska attacker mot energisektorn. Även energisektorn i EU och Sverige har attackerats digitalt under det senaste året. Att energisektorn används strategiskt som pjäs i säkerhetspolitikens spel har varit tydligt de senaste åren. Ett exempel på detta är när Ryssland har använt minskade gasleveranser som medel för att nå strategiska mål. Inom energisektorn finns det därför en stor och befogad oro för hotbilden mot energiinfrastrukturen i Sverige och avsaknaden av förmågor att stå emot dessa. Störningar i energisektorn i Sverige kan dessutom ge kaskadeffekter i Europa, då Sverige är en avgörande leverantör till kontinenten. Därför är Sveriges energisektor i ett särskilt utsatt läge. Diskrepansen mellan hotbild och förmågor är alltför stor.

För att minska diskrepansen vill Centerpartiet satsa ytterligare medel på en robust kommunal energiförsörjning som innebär att det skapas bättre förutsättningar för lokal distribution av el och risken för avbrott i lokal värmeförsörjning minskar. Vi satsar därför 50 miljoner kronor mer än regeringen på stärkt och decentraliserad energiinfrastruktur genom ett särskilt investeringsprogram för en mer robust kommunal energiförsörjning. Sammantaget stärks motståndskraften i svensk energisektor rejält, och diskrepansen mellan hotbild och förmåga minskar.

Starkare kommunal beredskap

Alla olyckor, översvämningar, skolskjutningar, terrorattacker, pandemier eller vilken fredstida kris vi nu än menar kommer alltid att ske i en kommun. Kommunerna kommer också att vara de aktörer som måste hantera konsekvenserna av ett väpnat angrepp för sina invånare inte minst vad gäller befolkningskyddet inkl. tillgängliga och ändamålsenliga skyddsrum. Kort och gott: Kommunerna har en nyckelroll i både den fredstida krisberedskapen och i totalförsvaret. Sveriges kommuner måste därför också ha en beredskap för flera olika hot samtidigt. Men kommunerna måste få bättre förutsättningar för det, mer pengar men också bättre stöd och minskad byråkrati.

Regeringens satsningar på kommunal förmåga inom civilt försvar är kraftigt underdimensionerade för behoven 2025. Den kommunala beredskapen behöver stärkas ytterligare och det kan inte vänta. Centerpartiet anser därför att ytterligare 50 miljoner kronor bör skjutas till för en bättre kommunal beredskap redan 2025 så att kommunerna kan anställa fler med beredskapskompetens och genomföra fler övningar och utbildningar med tjänstemän, politiker och civilsamhällets organisationer samt för att utveckla arbetet vidare inom fler områden parallellt.

Stödet till Ukraina behöver öka kraftigt och Jas skickas till Ukraina

Det är bra att regeringen skapar en särskild fond för stödet till Ukraina, men tyvärr är den inte tillräcklig. Centerpartiet vill tillskapa en särskild, och i sin helhet omedelbart tillgänglig, Ukrainafond för stödet till Ukraina på en procent av BNP per år utanför den ordinarie statsbudgeten. Den lösning som regeringen valt innebär en risk att nödvändigt stöd till Ukraina i praktiken skjuts på framtiden. Regeringens satsning är heller inte tillräcklig eftersom den begränsas till 75 miljarder kronor fram till 2026 men med en

ram på 25 miljarder kronor per år. Med Centerpartiets kraftigt ökade ambition i fråga om stödet till Ukraina är vår bedömning att det är möjligt att skicka Jas under 2025, för att stärka luftförsvaret av Ukraina. I det ryms också resurser för logistik, reparation och annat nödvändigt stöd. Beslut om detta behöver fattas redan 2024.

Övriga förändringar inom utgiftsområdet

Centerpartiet står bakom regeringens satsning på 4 miljoner kronor till FOI för att omhänderta dess roll kring lagen om utländska direktinvesteringar men avvisar att finansieringen ska tas från stärkt livsmedelsberedskap inom UO23. Tvärtom behöver livsmedelsberedskapen och försörjningsförmågan för livsmedel stärkas i hela landet; i det är beredskapslager av särskilt viktiga livsmedel och insatsvaror en viktig del. Istället vill vi finansiera FOI:s roll i lagen om utländska direktinvesteringar genom en omfördelning inom FOI:s egen forskningsverksamhet inom civilt försvar. Förutom att vi avvisar regeringens minskning av livsmedelsberedskapen inom UO23 vill vi också se ytterligare resurser avsättas till den. Centerpartiet vill se sammantaget ytterligare 100 miljoner kronor för stärkt livsmedelsförsörjning och beredskapslager av särskilt viktiga livsmedel och insatsvaror.

Därtill ser vi att regeringens satsning på att stärka den enskildas cybersäkerhet är bra och nödvändig, men vi anser att det är studieförbunden som finns i hela landet nära människor som bättre gör detta än MSB. Vi vill att MSB använder 11 miljoner kronor av sina ökade anslag till att finansiera studieförbunden för att genomföra denna viktiga verksamhet. Folkbildning, folkförankring och totalförsvar hör ihop och kan utvecklas tillsammans.

Centerpartiets överväganden

Tabell 13 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap			
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	125	125	125
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	125	125	125
2:4 Krisberedskap	100	100	100
Summa	350	350	350

Centerpartiet föreslår ytterligare medel för civilt försvar genom förstärkning inom anslag 2:4 Krisberedskap i form av åtgärder för robust kommunal energiförsörjning om 50 miljoner kronor 2025 och därefter 50 miljoner årligen samt genom att förstärka kommuners och regioners arbete med krisberedskap med ytterligare 50 miljoner under 2025, 2026 och 2027. Därtill skjuter Centerpartiet till 100 miljoner kronor under UO23 för beredskapslager. MSB (anslag 2:6) får ett minskat generellt tillskott om 11 miljoner 2025, vilket finansierar ett stöd till studieförbunden för att stärka den enskildas cybersäkerhet.

För att snabbare nå det nya 2,6 %-målet för försvarsbudgeten och även överträffa det, så som Centerpartiet resonerade i sin avvikande mening i Försvarsberedningen, föreslås

250 miljoner i ökade anslag till det militära försvaret utöver Förvarsberedningens bana. Detta innebär att anslag 1:1 och 1:3 ökar med 125 miljoner var årligen 2025–2027.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Centerpartiet anser att Sverige ska stå upp för målet att investera en procent av Sveriges BNI i den internationella utvecklingsagendan. Sverige ska ha ett generöst bistånd, men det kommer att ta tid att åter sluta avtal och upprätta samarbeten som avslutats till följd av regeringens nedskärningar. Därför föreslår Centerpartiet en stegvis upptrappning av biståndet till dess att det åter når 1 procent av BNI 2028. Målet för Sveriges internationella bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Behoven är enorma, inte minst efter covid-19 men också i spåren av klimatförändringarnas effekter och pågående konflikter. Svensk bistånds- och utvecklingspolitik ska sträva efter att skapa långsiktig förändring genom att angripa grundorsakerna till problemen. Partnerskap och lokalt ägarskap, mänskliga rättigheter och mottagarnas perspektiv utgör grunden i Sveriges politik för global utveckling, och bör så fortsatt göra. Svenskt bistånd ska följa OECD-Dacs regelverk för hur bistånd kan användas. Att använda biståndet som ett sätt att tvinga människor att återvända efter att de nekas asyl är inte i enlighet med OECD-Dac, och Centerpartiet motsätter sig en politik där biståndet används på detta sätt.

Biståndet behöver däremot fokuseras. Biståndseffektiviteten ökar genom att svenskt bistånd kraftsamlar och fokuserar runt tre tematiska områden: 1) Hållbara jobb, 2) Klimatomställning och grön energi samt 3) Demokrati och rättsstatens principer. En viktig del i ett lands demokratiseringsprocess är att säkerställa att fler unga, flickor och pojkar får möjlighet att gå i skola och skaffa sig en utbildning. Här behöver mer göras. Fokuseringen tar sin utgångspunkt i, och utvecklar, de globala målen i Agenda 2030 och målsättningarna i Parisagendan som svenska aktörer bäst kan bidra till att nå. Vi är bra på mycket men behöver bli bättre på att fokusera på det vi är bäst på. Vi ska verka där vi kan göra mest skillnad, och där ska vi vara världsledande. Det är viktigt att det finns en långsiktighet i utvecklingsbiståndet, inte minst i demokratibiståndet, eftersom det tar tid för länder att demokratiseras. Detta får inte riskeras genom att endast fokusera på lågt hängande frukter och kortsiktiga resultat. Att det måste finnas ett humanitärt bistånd som går att skala upp är en självklarhet, men det ska inte ske på bekostnad av det bilaterala utvecklingsbiståndet. Kärnstödet kan däremot prioriteras tydligare än i dag. Klimatbiståndet ska inte finansiera fossila utsläpp utan gå till de länder som har svårast att själva klara omställning och anpassning samtidigt som det bidrar till det riksdagsbundna målet för svenskt bistånd.

Genom att uppmuntra andra länder att följa samma principer och genom att verka för en god samordning inom EU och i andra forum skapas en effektiv och rationell arbetsfördelning för internationell utveckling.

Samtidigt ska det enprocentiga biståndsmålet ses som ett medel för att mobilisera betydligt större volymer från andra aktörer. Vi vill att det internationella biståndet används som en hävstång för att mobilisera större krafter i näringsliv, stater, civilsamhälle och internationella system. Hävstångseffekten skapas genom att det internationella biståndet mobiliserar såväl kapital, engagemang och tid som innovation. På så sätt kan värdet av varje skattekrona som investeras i de globala målen mångfaldigas och utvecklingseffekten bli större än vad biståndet enskilt kan bidra med. Det är

nödvändigt eftersom volymen av de investeringar som krävs för att uppnå en hållbar utveckling vida överstiger det samlade biståndets volymer. Utan ett brett och nära samarbete med privata investerare och näringslivet som fokuserar på ett ökat engagemang kommer de globala hållbarhetsmålen inte att kunna uppnås. Näringslivet kan bidra till en global hållbar utveckling. Att fokusera på biståndsbudgeten som hävstång för bredare resursflöden ser vi som den snabbaste vägen bort från biståndsberoende. Då bygger vi både hållbara jobb och förutsättningar för beständig ekonomisk framgång i mottagarländerna. En biståndsberoende värld är alltså det långsiktiga målet. Företags ansvar för att upprätthålla mänskliga rättigheter och miljö- och klimathänsyn behöver vara tydligt och EU-regler kring due diligence ska naturligtvis följas.

Rysslands krig mot Ukraina har skapat en humanitär katastrof och lämnat Ukrainas ekonomi i ruiner. Många tiotusentals människor har dött, skändats, skadats, lämnats bostadslösa och flytt. Människor svälter och fryser då Ryssland med precision gett sig på försörjningskedjorna och hindrat tillförsel av förnödenheter. Sverige, och EU, kommer att behöva göra mer för att öka både det humanitära stödet till Ukraina och det ekonomiska stödet för att både kort- och långsiktigt bygga upp landet på nytt. Internationella valutafonden (IMF) beräknar att Ukrainas statsfinanser, till följd av kriget, går med underskott motsvarande drygt 40 miljarder kronor varje månad. Hjälpen från EU och västvärlden är, trots nya beslut om lån, inte i nivå med Ukrainas behov, och en allt större del av underskotten finansieras nu av sedelpressen, trots att den ukrainska centralbanken försöker undvika detta. Centerpartiet vill att ytterligare bistånd går till Ukraina. Det vore förödande om Ukraina gjorde statsbankrutt. För att finansiera och säkra detta stöd vill Centerpartiet se en lånefinansierad utvecklingsfond för Ukraina, utanför ordinarie budgetram, på motsvarande 1 procent av BNP per år.

Sammantaget står Centerpartiet upp för enprocentsmålet i biståndet och föreslår en stegvis upptrappning av biståndet till dess att det åter når 1 procent av BNI, i stället för omfattande nedskärningar i biståndsramen. Långsiktighet, partnerskap och lokalt ägarskap bör även fortsatt vara utgångspunkten för svenskt bistånd, med målsättningen att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Centerpartiets överväganden

Tabell 14 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd			
1:1 Biståndsverksamhet	1 703	9 930	14 754
Summa	1 703	9 930	14 754

Enprocentsmålet för biståndsramen behöver återinföras. Centerpartiet föreslår en årlig upptrappning inom område 1:1 Biståndsverksamhet som under nästa mandatperiod kulminerar i att vi åter når en procent av bruttonationalinkomsten. Därtill föreslås att Sveriges medfinansiering av den gemensamma nordiska internationella skolan i Norge – UWC Red Cross Nordic – återinförs, vilket kostar 7 miljoner kronor per år.

Utgiftsområde 8 Migration

Människor har i alla tider migrerat. Många lever en kortare eller längre tid av sitt liv i ett annat land än sitt hemland. Orsaken kan vara studier, arbete eller kärlek, eller att man tvingas på flykt på grund av krig och konflikt. I en globaliserad värld går migrationen inte att stoppa; den är en naturlig del av den värld vi lever i.

Vi tycker att människor som vill flytta till ett annat land ska kunna göra det. Samtidigt är det viktigt att ställa krav och att utgångspunkten fortfarande är att invandringen ska vara reglerad. Det innebär till exempel att den som flyttar till en anhängig i Sverige ska kunna bli försörjd av anknytningspersonen och att den som kommer hit för att arbeta ska ha en lön som är i linje med kollektivavtal eller vad som är praxis i branschen. Vi i Centerpartiet anser att Sverige måste ta sin del av ansvaret och hjälpa människor på flykt. Vi tycker också att den som får skydd här ska kvalificera sig in i välfärden och på så sätt gradvis få tillgång till välfärdssystemen. Migrationspolitiken ska helt enkelt både fungera för de som vill flytta till Sverige och vara hållbart för Sverige som land.

Människor på flykt i världen

Mer än 110 miljoner människor är på flykt i världen. Ännu fler människor lever i odemokratiska samhällen och är utsatta för förtryck. En viktig del i att förebygga konflikter och hjälpa människor på flykt är biståndet. Majoriteten av alla människor som flyr från sitt hemland, flyr antingen till en annan säkrare del av landet eller till grannländer. Därför är det viktigt att både hjälpa människor i närheten av där konflikterna sker och hjälpa på andra sätt, exempelvis genom att erbjuda de mest utsatta flyktingarna en varaktig och permanent lösning genom att ta emot kvotflyktingar. Sverige borde därför ta sitt ansvar och återigen ta emot minst 5 000 kvotflyktingar årligen.

Människor på flykt till Sverige

Sverige ska ha en migrationspolitik som kombinerar medmänsklighet med ordning. Det förutsätter att den som får uppehållstillstånd snabbt integreras och att den som får avslag på sin asylansökan återvänder till sitt hemland. I dag är det inte tillräckligt många personer som återvänder efter avslagsbeslut. Ytterligare åtgärder behöver därför vidtas för att ett sammanhållet, humant och effektivt återvändande ska komma på plats. För att det ska gå att vidta åtgärder för att öka återvändandet måste de asylbeslut som fattas vara korrekta och lagstiftningen vara förutsägbar. Det är därför centralt att rättssäkerheten under asylprocessen är hög och att lagstiftningen håller över tid, så att den som ansöker om uppehållstillstånd i Sverige vet vad som gäller.

Centerpartiet vill styra om migrationen mot mer självförsörjning med hjälp av reformer för minskade utgifter. Vi anser att rätten till skydd är viktigare än snabb tillgång till alla välfärdsförmåner. Asylsökande som kommer till Sverige på egen hand ska därför kunna kvalificera sig in i trygghetssystemen.

Människor som flytt till Sverige från Ukraina – massflyktsdirektivet

När Ryssland invaderade Ukraina aktiverade EU den så kallade massflyktingsmekanismen för första gången för att på ett snabbt sätt kunna ta emot de som flyr. Aktiverandet var bra, men samtidigt har det blivit uppenbart att de villkor som

massflyktingarna levt under varit otillräckliga. Därför anser att vi att en generell översyn bör göras för att se över vilka rättigheter som behöver utökas om massflyktsdirektivet aktiveras igen.

Att EU förlängde massflyktsdirektivet i juni 2024 gör att ukrainare som bott i Sverige i mer än två år kan folkbokföras och få samma rättigheter som andra personer bosatta i Sverige. Detta omfattar dock inte alla. Vi vill att alla som haft uppehållstillstånd och folkbokförs ska ha samma rättigheter. Vi anser också att massflyktingarna behöver ges en permanent möjlighet att stanna kvar i Sverige då massflyktsdirektivet inte ger rätt till permanent uppehållstillstånd exempelvis genom arbetstillstånd.

Arbetskraftsinvandring

Arbetskraftsinvandringen är en stor tillgång för Sveriges kompetensförsörjning, för samhällets ekonomi och för företagens konkurrenskraft. En ny analys från IKEM visar att arbetskraftsinvandringen bidrog med 45 miljarder kronor till Sveriges BNP och 15 miljarder kronor i skatteintäkter år 2022. Tyvärr har den nuvarande regeringen försvårat för arbetskraftsinvandring genom att riva upp dagens regelverk och införa ett lönekrav. Det har stor påverkan på företagens möjlighet att rekrytera rätt kompetens. Nu har regeringens nya utredning föreslagit ett ytterligare höjt lönegolv och ett antal undantag från lönekravet. Utredningen har också fått i uppdrag att föreslå en ordning som innebär att det är regeringen själv som beslutar vilka yrken som ska undantas från lönekravet. Det innebär i praktiken en politiskt styrd arbetsmarknadsprövning. Centerpartiet är mycket kritiskt till lönegolvet och de ytterligare begränsningar av arbetskraftsinvandring som föreslås i utredningen. Vi anser istället att det fortsättningsvis ska vara företagen själva som får bestämma vilken arbetskraft de är i behov av och att lönen ska vara i linje med kollektivavtal och branschpraxis. Regeringens förslag går helt i motsatt riktning och kommer att leda till stora problem för många företag som är beroende av arbetskraftsinvandring för att kunna rekrytera rätt spetskompetens. Det handlar till exempel om industrier i norra Sverige som har behov av bland annat processoperatörer, svetsare, elektriker och systemtekniker, vars löner inte alltid ligger över lönekravet. I ett läge där behovet av spetskompetens är stort och många sektorer skriker efter arbetskraft är åtgärder som försvårar för arbetskraftsinvandring varken bra för kompetensförsörjningen eller för tillväxten.

Centerpartiets överväganden

Tabell 15 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 8 Migration

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 8 Migration			
1:3 Migrationspolitiska åtgärder	-105	-1 425	-920
Summa	-105	-1 425	-920

Centerpartiet avvisar den mycket stora höjningen av återvändningsbidraget från 10 000 kr per person till 340 000 kr per person. Detta innebär att anslag 1:3 minskar med 105 miljoner kronor 2025, 1 425 miljoner kronor 2026 och 920 miljoner kronor 2027.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som finns tillgänglig för alla – oavsett ålder, kön eller bostadsort – och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga som gamla och såväl friska som sjuka. Välfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten om att människors behov kan se olika ut. Vården, omsorgen och sociala tjänster ska hålla hög kvalitet i hela landet. Med en åldrande befolkning är det också viktigt med insatser för en stärkt trygghet för äldre. Centerpartiet har därför föreslagit en äldreboendegaranti.

Hälso- och sjukvårdspolitik

Den svenska sjukvården står trots sin goda medicinska kvalitet inför flera stora utmaningar. Alltför många får vänta för länge på vård, eller får inte alls den vård de behöver. Tillgängligheten och kvaliteten skiljer sig alltför ofta åt beroende på kön, inkomst, etnisk bakgrund och bostadsort. Svensk sjukvård är, jämfört med våra grannländer, eftersatt när det kommer till digitalisering och myndigheterna har begränsade möjligheter att arbeta proaktivt tillsammans med vårdens huvudmän. Patienternas möjligheter till delaktighet och medbestämmande är för dåliga. Den befintliga modellen för prissättning av läkemedel fungerar inte för nya och effektiva mediciner som kan vara livsavgörande för små patientgrupper.

Medarbetarna, människorna som är kärnan i välfärden, har både för få kollegor och för få närvarande chefer. Detta märks genom att många inte orkar med att arbeta heltid, och alltför få väljer att söka en karriär inom vård och omsorg, särskilt på landsbygden. Ledare och chefer i vård och omsorg ska få bättre utbildningar i ledning och styrning, och genom detta ska vi ge förutsättningar för att skapa vårdkulturer och organisationer som byggs utifrån patienters behov. Centerpartiet vill se satsningar på karriärtjänster och utreda en rätt till fortbildning för vård- och omsorgspersonal. Vi vill att Äldreomsorgslyftet utökas till att innefatta ett obligatoriskt utbildningsprogram för chefer inom äldreomsorgen.

Samtidigt ställer den demografiska utvecklingen och den förändrade åldersstrukturen i befolkningen helt nya krav på hälso- och sjukvården. När fler äldre och multisjuka ska få sin hälso- och sjukvård försörjd av en krympande andel förvärvsarbetande kommer utformningen av sjukvården att behöva förändras. Vi måste satsa mer på förebyggande och rehabiliterande insatser och en större andel av offentliga utgifter behöver gå till vård och omsorg – men enbart pengar räcker inte. Sjukvården och äldreomsorgen behöver organiseras och samordnas bättre. Runt om i Sverige finns många exempel på regioner och kommuner och ideella och privata vård- och omsorgsgivare som mött problem och löst dem. Sverige har alla möjligheter att skapa en bättre vård.

Centerpartiet tror inte att den gigantiska omorganisering och centraliseringsreform som regeringen nu vill utreda kan lösa de problem som finns i vården i dag. Det blir inte bättre för att de närmare en halv miljon anställda som finns inom hälso- och sjukvården förs samman i en gigantisk byråkratisk koloss som ska styras från Stockholm. Ett departement kan aldrig skaffa sig samma kännedom om verkligheten som en distriktsläkare har. Det behövs dock mer nationell styrning och samverkan för att nå en god och nära vård, med hög och jämlik tillgång till vård. Centerpartiet gör därför en satsning på en nära vård i hela landet. Tillskottet ska användas för att minska vårdköer, öka tillgängligheten och hejda kompetensflykten, inte minst på landsbygden där problemen är

särskilt utbredda. I Centerpartiets förslag fördelas sektorsbidraget så att alla regioner får 50 miljoner var och resterande medel fördelas enligt regeringens modell. Det betyder att små regioner får två till tre gånger mer än i regeringens budget och samtidigt får de stora regionerna också större tillskott.

För att bidra till en jämlik vård och stärka patientens möjligheter att söka vård i hela landet satsar vi på en ny nationell jämförelsetjänst, med information om väntetider, tillgänglighet och kvalitet.

Folkhälsopolitik

Ur ett globalt perspektiv är folkhälsan i Sverige god och i många avseenden har hälsan i befolkningen utvecklats positivt. Inom ett antal områden är dock skillnaderna mellan olika grupper i samhället fortfarande stora och ibland även ökande. För kvinnor med låg socioekonomisk status har livslängden till och med sjunkit. Många barn och unga lider av psykisk ohälsa och många äldre upplever ensamhet eller otrygghet.

Vården ska inte bara finnas till hands när vi väl har blivit dåliga. Den ska också ge oss hjälp och råd för att vi inte ska bli sjuka. Inom ramen för den pågående primärvårdsreformen har förebyggande insatser blivit en del av primärvårdens grunduppdrag. Det viktigaste folkhälsoarbetet drivs dock i Sveriges kommuner och regioner. För Centerpartiet är det viktigt att stärka kommunernas och regionernas förutsättningar också vad gäller folkhälsoarbete.

Centerpartiet kommer att fortsätta att jobba för en stärkt elev- och studenthälsa, pulshöjande aktiviteter på skolschemat varje dag och systematisk mat- och måltidsuppföljning i äldreomsorgen. Vi gör en satsning för att motverka barn och ungas psykiska ohälsa.

Funktionshinderspolitik

Samhället ska vara tillgängligt för alla och en funktionsnedsättning ska inte vara ett hinder för någon människa. Funktionshinderspolitiken ska utgå från individens behov av assistans och stödinsatser och aldrig från en generaliserande analys av funktionsnedsattethet. Centerpartiet vill se en integrering av funktionshindersperspektivet inom alla politikområden och en ambitionshöjning som innebär att samtliga politiska beslut måste reflekteras av ett funktionshindersperspektiv. Det handlar om individens frihet och den egna möjligheten att styra över sitt liv, och samhällets stöd måste också utformas därefter. Funktionshindersorganisationerna behöver som ett led i detta få goda förutsättningar att verka.

Funktionsnedsättningspolitik handlar om medborgerliga fri- och rättigheter. Insatser måste få kosta, men det handlar inte bara om pengar utan även om kompetens, synsätt och vilja. Svensk funktionsnedsättningspolitik utgår från ett rättighetsperspektiv, men det saknas ett fokus på möjligheter: alla människors förmåga och vilja att bidra, oavsett funktionsförmåga. Inte minst är det viktigt att barn och unga med funktionsnedsättning får delta i samhället på lika villkor som deras jämnåriga.

I praktiken är det kommuner och regioner som ansvarar för en stor del av interaktionen mellan medborgaren och det offentliga. Centerpartiet vill därför att regeringen ser över hur staten kan stärka förutsättningarna för kommuner och regioner att bidra till att Sverige efterlever konventionen i praktiken. Ett utredningsuppdrag bör ges till lämplig myndighet. I motion 2022/23:882 Ett friare Sverige för människor med

funktionsnedsättning ges en samlad överblick över Centerpartiets politiska förslag som kan förbättra villkoren för människor med funktionsnedsättningar.

Centerpartiet ser också behov av att skapa bättre och mer långsiktiga förutsättningar kring den personliga assistansen. Riksdagen har i ett tillkännagivande uppmanat regeringen att ta fram en modell för hur schablonersättningen ska räknas upp framöver. Redan nu tar vi helt bort schablonen för föräldraavdraget, vilket kommer att ge fler barn möjlighet att få personlig assistans.

Politik för sociala tjänster

De övergripande målen för socialtjänsten är beslutade av riksdagen. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt, ha tillgång till god vård och omsorg samt erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg. I individ- och familjeomsorgen är målet att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer och att stärka skyddet för utsatta barn.

Målen ska ligga fast, men måluppfyllelsen behöver förbättras. Utmaningarna är mycket stora för en socialtjänst som redan i dag är pressad. Många kommuner vittnar om stora utmaningar till följd av personalbrist och ett allt hårdare klimat med hot om våld och trakasserier.

Socialtjänstens utredningar, bemötande och stöd till individer har ofta stor betydelse för den det gäller. Det är helt avgörande att personalen besitter den kompetens som krävs för att kunna göra rättvisande utredningar och bedömningar och ge olika människor ett bra och jämlikt bemötande med avstamp i de övergripande målen. Därför vill Centerpartiet se en reformerad och stärkt socionomutbildning. Det krävs också att man har tillgång till evidensbaserade och enhetliga metoder när man gör riskbedömningar och att kravbilderna blir tydliga för när en insats sätts in eller avslutas. Kommunerna behöver förutsättningar för att erbjuda välfärdstjänster som håller samma höga kvalitet i hela landet. Regjäla satsningar till kommunerna krävs för att kunna genomföra ett kompetenslyft för medarbetare i socialtjänsten och göra socialtjänsten till en mer attraktiv arbetsplats som medarbetare trivs och vill stanna kvar på.

Äldreomsorg

Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och kunna åldras i trygghet, med stora möjligheter att kunna delta i samhället. Vården och omsorgen skall präglas av medbestämmande, jämlikhet och jämställdhet.

När allt fler blir äldre behöver samhället stärka rätten till en trygg och ändamålsenlig bostad. Otillgängliga bostäder riskerar att isolera äldre kvinnor och män i deras hem, vilket bidrar till ofrihet och ofrivillig ensamhet. Många upplever också otrygghet, särskilt kvinnor. Centerpartiet vill därför införa en äldreboendegaranti som innebär en rätt att flytta in på ett trygghetsboende utan biståndsprövning från och med 85 års ålder.

Samtidigt behöver valfriheten för äldre stärkas, när det gäller både val av boendeform och val av hemtjänst. Oavsett boendeform behöver vården finnas till hands när behovet finns. För att avancerad hemsjukvård ska kunna bedrivas i alla delar av landet vill Centerpartiet utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att stärka möjligheten och förutsättningarna för den avancerade hemsjukvården.

Med ett längre liv ökar behovet av såväl generell hälsovård som specifik hälsovård kopplad till åldrandet. Idag är över två miljoner svenskar 65 år eller äldre. Centerpartiet vill inrätta ett nationellt äldre hälsovårdsprogram, där ett nationellt vaccinationsprogram för äldre skall vara en hörnsten. Genom att införa en obligatorisk utbildning för chefer inom ramen för Äldreomsorgslyftet kan vi också höja kompetensen och kvaliteten inom vården och omsorgen.

Barnrättspolitik

Målet för barnrättspolitikerna har legat fast sedan 2008: Barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Barnrättspolitikerna är sektorsövergripande. Det innebär att barnets rättigheter och intressen ska genomsyra all politik, liksom alla verksamheter som berör barn. Samhället måste bli bättre på att förebygga att barn hamnar i utsatthet och jobba aktivt med att identifiera barn som far illa eller behöver stöd och hjälp, även genom uppsökande verksamhet. Det behövs ökad kunskap och stärkt kompetens kring barnets rättigheter hos statliga myndigheter, regioner och kommuner. Insatserna på området behöver stärkas inom flera sektorer, som skolan, kulturlivet, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och rättsväsendet.

För att barn ska ha möjligheter till delaktighet och inflytande behöver de ha kännedom om sina rättigheter. Det finns barn som faller mellan systemen och inte får hjälp. Alla barn som far illa och inte har stöd i sin närhet måste kunna vända sig till en oberoende vuxen; det gäller särskilt barn som är placerade i samhällsvården.

Centerpartiet vill se mer forskning på området socialt arbete med fokus på metoder och arbetsätt när det gäller både utredningar, riskbedömningar och samtalsmetodik inom socialtjänsten. Med mer kunskap kan man förbättra förutsättningarna för att barn blir delaktiga och får komma till tals. Det skulle även göra socialtjänstens beslut mer rättssäkra.

Förebyggare som skyddar barn från att bli kriminella

Kriminella nätverk i Sverige har under de senaste åren använt allt grövre metoder och särskilt riktat sig in på att rekrytera barn. Barnen rekryteras på sociala medier, i barnens bostadsområden och till och med på fotbollsplanen. Ibland med hot om att familjen kommer till skada om barnen inte utför brott. Barn som rekryteras av kriminella blir på så sätt både förövare och brottsoffer.

Att samhället inte lyckas skydda barn från att hamna i kriminalitet är ett misslyckande. Barnen ska känna sig trygga i skolan, i området där de bor och på sina fritidsaktiviteter. Vi kan inte fortsätta låta kriminella sätta klorna i våra barn och förstöra deras liv och framtid. Så länge barn fortsätter att rekryteras är det som görs av samhället inte tillräckligt. Det förebyggande arbetet måste förstärkas. I alla sammanhang där kommuner eller myndigheter möter barn och unga i riskgrupp måste det finnas förebyggare som kan fånga upp och hjälpa barnen eller se till att samverkan sker. På fotbollsplanen eller i centrum där man hänger efter skolan ska socialtjänstens medarbetare finnas på plats och kunna fånga upp barn i riskzon och ge dem det individuellt anpassade stöd och den hjälp som behövs för att få dem på rätt väg igen. Socialtjänsten har redan idag ett brett uppdrag att hjälpa barn och unga som far illa. Ett uppdrag som de inte alltid lyckats med då de inte haft rätt förutsättningar och resurser. Därför behöver socialtjänsten förstärkas.

Ge barn i riskgrupp hjälp tidigt

Barn med antisociala beteenden är en särskild riskgrupp. Om dessa barn inte tidigt får den hjälp och det stöd de behöver är risken större, jämfört med för andra barn, att de hamnar fel senare i livet. Dessa barn har också en större risk att rekryteras av kriminella. För att ge barnen rätt hjälp behöver socialtjänstens medarbetare få en mer omfattande utbildning i de evidensbaserade metoder som finns i fråga om hur man bryter normbrytande beteende, så att socialtjänsten i nästa steg kan stödja föräldrarna och hjälpa barnet att bryta sitt beteende.

Forskningspolitik

Forskning, innovation och utveckling är avgörande för att lyckas hantera samhällsutmaningar som rör hälsa, omsorg, social utsatthet och hälso- och sjukvårdens beredskap. Vi behöver stärka förutsättningarna för forskning för att kunna stärka folkhälsan och möta framtida pandemier och samhällskriser på ett bättre sätt, men även för mer hållbara lokalsamhällen och minskande social utsatthet i hela landet. För att säkerställa en jämlik och jämställd vård behövs mer kunskap om hur faktorer såsom geografi, kön och socioekonomi påverkar hälsoutfall, tillgänglighet och vårdkvalitet. Hälsodata måste användas på ett mer systematiskt sätt och kvalitetsbrister och ojämställdhet i vård och omsorg bör bevakas och följas upp löpande.

För att ny kunskap ska spridas och användas i välfärden är det av stor vikt att kommunerna har en hållbar ekonomi och att yrkesverksamma får möjlighet att delta i FoU-projekt inom ramen för sitt arbete. Tillräckliga forskningsanslag behövs både för att utveckla ny kunskap som kan användas i verksamheten och för att upprätthålla kvaliteten och relevansen i högskolans utbildningar och de yrkesverksammas kompetens i alla delar av vården och socialtjänsten.

Centerpartiet har drivit på för en god och nära vård som ska öka tillgängligheten, delaktigheten och kvaliteten i hälso- och sjukvården i hela landet. Vården måste i större utsträckning flyttas ut från sjukhusen till vårdcentraler, lokala mottagningar eller hemmet, med fler digifysiska vård- och omsorgskontakter. Forskning och utbildning behöver följa med. Att bygga upp och utveckla forskningskompetens i primärvården och den kommunala hälso- och sjukvården är helt avgörande investeringar i morgondagens hälsa och välfärd.

Centerpartiets överväganden

Tabell 16 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg			
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	899	-51	-51
1:8 Bidrag till psykiatri	50	50	50
1:10 E-hälsomyndigheten	50	50	50
2:1 Folkhälsomyndigheten	-2	-4	-6
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	3	5	7
			68

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga	-792	-792	-792
2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre	-100	-100	-100
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	100	100	100
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	100	250	500
4:6 Statens institutionsstyrelse	3	3	3
Summa	311	-489	-239

I en svår tid för regionernas ekonomi vill Centerpartiet underlätta för mindre regioner med stora avstånd att klara och förbättra tillgängligheten till vården och avsätter därför 1,05 miljarder mer än regeringen till sektorsbidraget till vården och fördelar medlen annorlunda. Det innebär att varje region får ett grundbelopp på 50 miljoner kronor och resten av sektorsbidraget fördelas enligt regeringens modell. Centerpartiet avvisar ytterligare resurser till en nationell vårdförmedling, vilket minskar anslag 1:6 med 150 miljoner kronor 2025 och därefter 50 miljoner årligen. I stället vill Centerpartiet se en jämförelsetjänst för kortare väntetider, tillgänglighet och kvalitet i vården, vilket innebär ökade resurser under 1:10 med 50 miljoner kronor årligen 2025–2027.

Kommuners satsningar på trygghetsboenden är en viktig länk i boendekedjan och en betydelsefull ansats för ett värdigt åldrande. Centerpartiet satsar på en äldreboendegaranti för 85+. 2025 avsätts 100 miljoner till 4:5, 2026 avsätts 250 miljoner och 2027 avsätts 500 miljoner. Regeringens satsning på ofrivillig ensamhet avvisas, motsvarande 100 miljoner kronor per år.

Centerpartiet vill nolla schablonen för föräldraavdraget och anslår därför 100 miljoner årligen till 4:4, under 2025. För att säkerställa tillgången på oberoende barnombud för placerade på Sis skjuter Centerpartiet till 3 miljoner kronor per år till Sis (anslag 4:6). För att stödja arbetet för bättre psykisk hälsa för barn satsas på anslag 1:8 50 miljoner årligen 2025–2027.

Centerpartiet omprioriterar medel för att stärka insatserna mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar. Vi stärker därför 2:4 med 3 miljoner kronor extra under 2025, 5 miljoner 2026 och 7 miljoner 2027 och minskar i stället anslagen för hälsosamma levnadsvanor i 1:6 och 2:1.

Under anslag 4:7 skjuts 350 miljoner till under 2025 och därefter i syfte att snabba på och utöka rekryteringen av medarbetare till socialtjänsten här och nu, bland annat för fler förebyggare, eftersom regeringens satsning på socialtjänsten är missriktad och för sen. För att finansiera detta justeras 4:7 med 350 miljoner som riskerar att gå till dokumentation och fastna i administrativt arbete.

Centerpartiet anser vidare att regeringens satsning på s.k. fritidskort är missriktad och prioriterar om medlen till generella stöd för att stärka civilsamhället och ge unga bättre möjligheter till en meningsfull fritid.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Det svenska sjukförsäkringssystemet är synnerligen omfattande, komplext och oöverskådligt. Många människor vittnar om hur man har blivit runtskickad mellan olika

system och instanser och upplevt att ingen ser en. Värst utsatta i sjukförsäkringssystemet är kvinnor. Enligt Försäkringskassan uppgick antalet pågående sjukfall i december 2022 till 70 028 män och 127 922 kvinnor.

Centerpartiet vill se ett sjukförsäkringssystem som bygger på tidiga insatser med tydligt fokus på att rehabilitera och att ge stöd för en snar återgång i arbete. Vi vill därför se ett antal reformer av sjukförsäkringssystemet och ett förtydligande av Försäkringskassans samordningsuppdrag. Vidare bör högkostnadsskyddet för sjuklönekostnader återställas.

Ett allvarligt problem för sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen är att den tenderar att komma igång väldigt sent. De avstämningsmöten som Försäkringskassan i sitt samordningsuppdrag ska ha med den sjukskrivnes arbetsgivare dröjer i snitt nästan 400 dagar efter första sjukskrivningsdagen. Därefter dröjer det ännu en tid innan åtgärder kan påbörjas. Från partier både till höger och till vänster hörs alltmer högljudda krav på en allmän uppluckring av rehabiliteringskedjan. Centerpartiet är starkt kritiskt till dessa krav som med stor sannolikhet skulle leda till en återgång till den situation som rådde i början av 2000-talet då sjukskrivningarna ökade lavinartat. Vi vill i stället se att regeringen ger Försäkringskassan i uppdrag att förstärka arbetet med tidiga och förebyggande insatser för att motverka långvarig sjukskrivning. Sjukförsäkringen är en omställningsförsäkring och ska stödja människor att återfå sin arbetsförmåga, därför är tidsgränserna mycket viktiga.

Människor som lever med en funktionsnedsättning och har sjukersättning måste få bättre förutsättningar för att bryta sitt utanförskap. Deras situation kan förändras och därför menar Centerpartiet att det måste vara möjligt att våga testa att arbeta eller studera utan att förlora sin ersättning. Reglerna för sjukersättning måste alltid uppmuntra till att börja arbeta. Personer som uppbär sjukpenning på deltid har möjlighet att studera på deltid. Centerpartiet anser att det bör gälla även dem som har sjuk- eller aktivitetsersättning. Vi anser även att möjligheterna att vidareutbilda sig som ett alternativ till traditionell, daglig verksamhet bör utredas.

Centerpartiets överväganden

Tabell 17 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning			
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-200	-200	-200
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-300	-300	-300
1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	±0	1 230	2 638
2:1 Försäkringskassan	-260	-200	-200
Summa	-760	530	1 938

Centerpartiet anser att det så kallade flyktingundantaget inom sjuk- och aktivitetsersättningen bör slopas. Av denna anledning beräknas anslag 1:2 minska med 300 miljoner kronor år 2025. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 300 miljoner kronor per år från och med år 2026. Beviskravet vid dag 365 i sjukförsäkringen

bör återinföras, vilket innebär 200 miljoner kronor i minskade kostnader under anslag 1:1 2025 och samma summa 2026–2027.

Högekostnadsskyddet för sjuklönekostnader bör införas i en mer välriktad och träffsäker form men bör åtminstone återställas och Centerpartiet avsätter därmed 1 230 miljoner i ersättning för höga sjukkostnader (1:7) 2026 och 2 638 miljoner 2027.

För att finansiera prioriterade reformer minskas ökningen av Försäkringskassans förvaltningsanslag något, med 260 miljoner 2025, 200 miljoner 2026 och 200 miljoner 2027.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vårt nuvarande pensionssystem trädde i kraft 1999 och fasades in successivt för de som är födda från och med 1938. Den första årskullen som får sin pension enbart från det nya systemet är de som är födda 1954 och således uppnådde 65 års ålder under 2019.

Bakgrunden till pensionsreformen var bland annat att det tidigare ATP-systemet inte var ekonomiskt hållbart och att det inte premierade arbete. Nuvarande pensionssystem bygger på de medel som var och en har jobbat ihop under sitt arbetsliv. Centerpartiet står bakom pensionsöverenskommelsen och principerna för vårt nuvarande pensionssystem. En grundförutsättning för att pensionssystemet har varit politiskt stabilt har varit det gemensamma ansvarstagandet som vårdats av partierna i Pensionsgruppen. Under våren 2023 gjordes ett viktigt arbete av dessa partier när det gäller att bekräfta pensionssystemets principer samt skriva ner de arbetsformer som har varit grundläggande för att kunna arbeta med pensionssystemet på ett klokt sätt. Efter att detta genomförts erbjöds övriga tre partier att bli en del av Pensionsgruppen framåt.

Utgångspunkten för den pensionsöverenskommelse som ingicks i december 2017 var höjda nivåer på pensionerna. Som en kortsiktig lösning kom man i Pensionsgruppen överens om att införa ett pensionstillägg. Vi i Centerpartiet står givetvis bakom överenskommelsen men är samtidigt angelägna om att detta tillägg så snart som möjligt kan ersättas av en långsiktigt hållbar lösning som hedrar pensionssystemets principer. Centerpartiet anser att det är positivt att Pensionsgruppen har enats om ett mer flexibelt uttag av tjänstepension som även kan pausas och som kommer att införas 2025.

Den viktigaste åtgärden för att långsiktigt höja pensionerna är att människor jobbar längre. Därför är det viktigt med en höjd pensionsålder. Det är även viktigt att arbetsmiljön och möjligheten att omskola sig under yrkeslivet förbättras, så att människors förmåga att vara kvar i arbetslivet ökar.

Pensionssystem är könsneutralt, men eftersom arbetsmarknaden fortfarande är ojämfäst blir även utfallet av pensionssystemet ojämfäst. För att uppnå jämfästa pensioner behöver både arbetslivet och familjelivet bli jämfäst.

Centerpartiets överväganden

Tabell 18 Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom			
Summa	±0	±0	±0

Centerpartiet har inga förslag till förändringar i förhållande till vad som föreslås i budgetpropositionen för 2025.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Föräldraförsäkringen finns till för att alla föräldrar ska ges förutsättningar att ge sina barn en god omsorg samt att bygga upp den viktiga anknytningen mellan barn och förälder under de första levnadsåren. Centerpartiet vill se en enkel, modern och tydlig föräldraförsäkring som tar avstamp i principen om barnets bästa. En sådan försäkring måste vara anpassad till vårt moderna samhälle och arbetsliv samt olika familjekonstellationer och premiera ett jämställt uttag av föräldradagar.

Pappors uttag av föräldraledighet ökar men väldigt sakta. Det återstår en lång väg att vandra innan vi kan tala om en jämställd fördelning av föräldraledigheten. Fortfarande möts både kvinnor som tar ut mindre ledighet och män som tar ut mer ledighet av förvåning, misstro och misstänksamhet. Den ojämlika fördelningen av föräldraledighet leder till negativa konsekvenser såväl för samhället i stort som för enskilda individer. Centerpartiet anser att vi behöver en bred diskussion om hur vi kan riva de strukturer som hindrar män från att utnyttja sin föräldraledighet och kvinnor från att kombinera ett gott föräldraskap med ett gott arbetsliv.

När familjer bryts upp är det inte ovanligt att föräldrarnas ekonomiska villkor förändras på helt olika sätt. Reglerna för bostadsbidrag som rör särlevande med underåriga barn fungerar i dagsläget inte tillfredsställande. För föräldrar som har barnen tidvis boende hos sig gäller att bostaden måste ha minst två rum och kök samt vara minst 40 kvadratmeter stor. Motsvarande krav gäller inte för föräldrar med hemmavarande eller växelvist boende barn. En annan faktor som påverkar bostadsbidraget är antalet dagar som respektive förälder har barnen boende hos sig, vilket avgör om barnen betraktas som hemmavarande eller umgängesbarn. Enligt samtal med Försäkringskassan är den gränsen tolv dagar per månad, det vill säga cirka tre dagar per vecka.

Detta leder till ekonomisk osäkerhet och en osäkerhet för såväl barn som förälder kring boendet. Centerpartiet menar att bostadsbidragets konstruktion bör ses över också för att förstärka skyddet för ekonomiskt utsatta familjer och motverka negativa marginaleffekter.

Centerpartiets överväganden

Tabell 19 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn			
1:1 Barnbidrag	-1 300	-1 300	-1 300
1:2 Föräldraförsäkring	-200	-125	-300
1:8 Bostadsbidrag	200	100	100
Summa	-1 300	-1 325	-1 500

För att finansiera andra prioriterade reformer föreslår Centerpartiet att flerbarnstillägget för det andra barnet avskaffas. Införandet av ett flerbarnstillägg redan för det andra barnet minskade barnbidragets omfördelande profil, samtidigt som förstärkningen av familjers ekonomi var marginell. Till följd av detta förslag föreslås anslag 1:1 minska med 1 300 miljoner kronor år 2025. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 300 miljoner kronor per år från och med år 2026.

Centerpartiet föreslår ett borttagande av dagar på lägstanivån i föräldraförsäkringen, vilket medför minskade utgifter under anslag 1:2 om 200 miljoner 2025, 125 miljoner 2026 och 300 miljoner 2027.

Till följd av en reviderad modell för a-kassan beräknas kostnaderna för bostadsbidrag (anslag 1:8) öka med 200 miljoner kronor 2025 och 100 miljoner åren därefter.

Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Jämställdhet

Jämställdhet är ett av FN:s globala mål för hållbar utveckling i Agenda 2030. En jämställd fördelning av resurser, makt och inflytande samt den mänskliga rättigheten att leva ett liv fritt från diskriminering och våld är en förutsättning för en hållbar utveckling. Det handlar om att riva de hinder som begränsar såväl flickors och pojkars som kvinnors och mäns frihet. För att det ska bli verklighet måste vi både som individer och gemensamt som samhälle arbeta för en jämställd och hållbar utveckling. Centerpartiets mål för jämställdhetspolitiken är övergripande att

- stoppa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck
- stärka kvinnors ekonomiska egenmakt
- säkra en jämställd och jämlik vård.

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem. Våldet förekommer i hela landet, inom alla åldrar och i olika typer av relationer men drabbar på ett helt överskuggande sätt flickor och kvinnor. År 2022 anmäldes över 20 000 fall av misshandel på en kvinna över 18 år där den utsatta var bekant med gärningspersonen. Mörkertalet är stort. Det behövs krafttag som stoppar den akuta våldsspiralen och långsiktigt skyddar våldutsatta kvinnor. Mäns våld mot kvinnor börjar med killars våld mot tjejer. Våld i ungas

partnerrelationer måste motverkas. Det finns ett behov av att utveckla det preventiva våldsförebyggande arbetet. Centerpartiet bedömer att det behövs särskilda resurser till aktörer som riktar sig till unga som utövar våld och kontroll i sina partnerrelationer och/eller utsätts för våld i sin partnerrelation. Det är av största betydelse att personer som utsatts för våld i nära relationer får stöd av samhället genom ökad tillgång till kvinnojourer, skyddat boende och andra livsviktiga verksamheter. De ideella jourerna har en unik erfarenhet och stor kompetens och är en viktig resurs i kampen mot våldet, men det är det offentliga skyldighet att trygga en långsiktig och mer stabil finansiering. För Centerpartiet är det centralt att verka för en mer långsiktig och stabil finansiering av kvinnojourernas verksamhet.

Kvinnors ekonomiska egenmakt

Centerpartiet vill uppnå ett samhälle där kvinnor och män har lika möjligheter till makt och inflytande över sin egen situation. Ett samhälle som bidrar till att kvinnor och män ska kunna försörja sig själva och inte vara ekonomiskt beroende av en partner. Vi måste därför komma åt löneskillnader, den ojämlika fördelningen av föräldraledighet, deltidarbete och de strukturer som begränsar kvinnor från att starta och driva företag. Det får långtgående negativa ekonomiska effekter för kvinnor. Att föda barn ska inte stå i vägen för karriären och föräldraskap ska inte vara en ekonomisk fälla för kvinnor. Därför vill vi reformera föräldraförsäkringen för en mer jämställd, enkel och tydlig föräldraförsäkring anpassad till vårt moderna samhälle och arbetsliv. Vi vill också höja statusen på kvinnodominerade yrken och förbättra arbetsvillkoren inom offentlig sektor. Även kvinnors företagande behöver främjas, med trygghetssystem anpassade till företagares villkor och en mer jämställd fördelning av det offentliga riskkapitalet.

En jämställd och jämlik vård

Den ojämställda vården är ett av våra stora samhällsproblem. Din hälsa och din möjlighet att överleva svår sjukdom eller få behandling ska inte bero på vilket kön du har. Studier visar att det finns skillnader mellan den vård som kvinnor och män får. Kvinnor underbehandlas jämfört med män vid hjärtsjukdom, stroke, diabetes och benskörhet och det saknas kunskap om sjukdomar som främst drabbar kvinnor. För en jämställd vård och omsorg vill vi stärka vårdutbildningarna, satsa på forskning och följa upp könskillnaderna i vården årligen. Vi vill också inrätta ett nationellt forskningsprogram som ska förbättra kunskapsläget i fråga om sjukdomstillstånd som drabbar kvinnor.

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har en central roll i att leda jämställdhetsarbetet och synliggöra ojämställda strukturer i vårt samhälle. Det är därför av vikt att myndighetens uppdrag är tydligt formulerat och avgränsat och att myndigheten ges förutsättningar för att aktivt arbeta för att samhället i stort ska nå de jämställdhetspolitiska målen. Sverige har under lång tid genomfört flera reformer som stärkt kvinnors ekonomiska egenmakt, men den ekonomiska jämställdheten har stagnerat den senaste tiden, där utrikesfödda kvinnor drar det kortaste strået. Kommissionen för jämställda livsinkomster konstaterar att myndigheterna inte redovisar könsuppdelad statistik i den grad de ska och att analyser därmed uteblir. Det är viktigt att myndigheterna, utifrån det uppdrag de har,

själva prioriterar och driver sitt eget jämställdhetsarbete, men den ekonomiska jämställdheten behöver följas upp än mer noggrant på övergripande nivå.

Centerpartiet vill särskilt poängtera vikten av Jämställdhetsmyndighetens nationella uppdrag rörande prostitution och människohandel. Som nationellt samordningsansvarig har Jämställdhetsmyndigheten möjlighet att driva på samverkan inom arbetet mot prostitution och människohandel, där regionkoordinatorerna har en nyckelroll i det förebyggande arbetet. I arbetet mot prostitution och människohandel spelar landets regionkoordinatorer en viktig funktion. Centerpartiet bedömer att särskilda insatser behövs för att förhindra att barn och unga utnyttjas i prostitution och människohandel. Arbetet mot att barn och unga utnyttjas genom sexuell exploatering och människohandel behöver förstärkas. Centerpartiet bedömer att det behövs en generell kompetensutveckling bland yrkesverksamma som möter barn som har blivit utsatta eller riskerar att bli utsatta för kommersiell sexuell exploatering, till exempel inom elevhälsan, socialtjänst, BUP och Sis.

Nationellt centrum för kvinnofrid

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet som arbetar för att höja kunskapen på nationell nivå om mäns våld mot kvinnor samt för att utveckla metoder för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor. NCK bör få långsiktiga förutsättningar och ett nytt utvecklat nationellt kunskapsuppdrag. Det är en viktig del i att säkerställa att alla yrkesgrupper som kommer i kontakt med våldsutsatta personer får en grundläggande förståelse för bland annat normaliseringsprocessen och våldsutsatthet. NCK driver även Kvinnofridslinjen, en nationell stödtelefon för våldsutsatta kvinnor för de som är utsatta för hot eller fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Antalet samtal har ökat stort de senaste åren och det är viktigt att NCK får långsiktiga och erforderliga ekonomiska förutsättningar så att de kan möta det stora behovet av stöd. Det ska aldrig vara upptaget när en våldsutsatt kvinna tar mod till sig att ringa.

Myndigheternas arbete för jämställdhet

För att de jämställdhetspolitiska målen ska nås behöver vi arbeta strukturerat med jämställdhetsintegrering, så kallad gender budgeting och könsuppdelad statistik. Om vi inte synliggör skillnader, kan vi heller inte åtgärda dem. Jämställdhetsintegrering säkrar att resursfördelning, beslut och bemötande utgår från individen utan att snedvridas av förutbestämda stereotyper, fördomar och okunskap. Gender budgeting handlar om att synliggöra människorna bakom siffrorna i en budget. Det synliggör hur de offentliga resurserna fördelas mellan könen, hur det möter kvinnors och mäns, flickors och pojkar behov och vilka effekter det ger. Budgetprocesser inom stat, regioner och kommuner kan lämpligen utformas så att metoder för gender budgeting tillämpas. Jämställdhetsintegrering i myndigheter bidrar till uppfyllelsen av de jämställdhetspolitiska målen och behöver stärkas. Därför vill Centerpartiet att det arbetet ska fortlöpa.

Integration

För att Sverige ska stå starkt, nu och i framtiden, behövs effektiva reformer som förbättrar vår mottagning av nyanlända, med ett tydligt jobbfokus. I dag kommer många människor som fått asyl i Sverige inte in i samhället, utan hamnar i stället i ett

permanent utanförskap. Vi måste se till att de som hamnat i utanförskap integreras och får ett arbete, och på samma gång behöver vi få till en fungerande integration för dem som kommer som nya till Sverige. Segregationen bland nyanlända måste minska genom att möjligheterna att bo i eget boende under asyltiden begränsas. På så sätt kommer fler nyanlända att bosätta sig över hela landet efter beviljat uppehållstillstånd. Det finns också ett stort värde i att nyanlända tidigt får ta del av det svenska samhället och kunskap om hur det fungerar. Därför har Centerpartiet bidragit till att alla som söker asyl ska genomgå samhällsintroduktion för att tidigt lära sig om hur det svenska samhället fungerar.

Vi behöver också genomföra strukturreformer för att skapa förutsättningar för minskad tudelning på svensk arbetsmarknad. En arbetsmarknad som samtidigt har ett stort kompetensförsörjningsbehov med demografiska utmaningar och med snabbare utvecklingstakt och omställningsbehov.

Förbättrad sfi och utökad språkundervisning för de som flytt från Ukraina

En viktig nyckel för integrationen är språket. Kvaliteten i svenska för invandrare (sfi) är otillräcklig, samtidigt som vissa privata och ideella utbildningsanordnare visat sig framgångsrika i att lära ut språk. Därför har Centerpartiet varit drivande för att förbättra sfi-undervisningen och att utreda en sfi-peng. Sfi-pengen innebär att utbildningsanordnaren får betalt genom en typ av skolpeng som baserar sig på uppnådda resultat i form av språkutveckling. Vi anser att det förslag som utredningen presenterat bör tas vidare och att en sfi-peng bör införas.

Personer som har flytt från Ukraina och beviljas uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet omfattas inte av integrationsinsatser som nyanlända som beviljats asyl. De ukrainska flyktingar som kommer hit bör dock snabbt få möjligheter att komma in i samhället. En viktig del är språket och flera olika åtgärder behöver vidtas för att kunna skala upp språkinläringen så snabbt som det krävs. Även ersättningen till denna grupp behöver höjas.

Etablering

Etableringsreformen, som flyttade ansvaret för nyanländas etablering i Sverige från kommunerna till Arbetsförmedlingen, har inte lett till de förbättringar som var syftet. Därför vill Centerpartiet att kommunerna åter ska ansvara för etableringen. Vi behöver även se över hur nyanlända i högre grad kan bidra till den långsiktiga finansieringen av deras försörjning, exempelvis genom att göra om etableringsbidraget till ett etableringslån. På samma sätt som studenter försörjer sig med hjälp av studielån bör nyanlända kunna försörja sig med hjälp av lån under deras första tid i Sverige.

Införandet av intensivåret, som kombinerar insatser för språk och praktik med riktiga jobb och mentorskap, var en viktig reform för att förstärka integrationen och möjliggöra för fler nyanlända att snabbare komma i arbete. Reformen måste dock förvaltas och utvecklas. Ytterligare insatser behövs för att göra intensivåret till det effektiva verktyg för integration som det ska vara. Uppföljningar behöver göras och ambitionsnivån höjas.

Jobb och företagande

Det finns ett stort behov av att förbättra förutsättningarna för jobb och företagande för att integrationen ska förbättras. Bland utrikesfödda är andelen som vill starta företag hög, men andelen företagare i exempelvis utanförskapsområden är lägre än i andra delar av landet.

Det behöver bli enklare att starta företag och billigare att anställa och det behöver löna sig mer att arbeta än att gå på bidrag. Nationella regler och skatter behöver reformeras för att skapa en bättre, mindre tudelad och mer välfungerande arbetsmarknad. Vi behöver också bredda etableringsjobben som möjliggör för företag att anställa nyanlända.

Fokus på jobb för utrikesfödda kvinnor

Samtidigt som det finns ett gap i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda finns det också ett gap mellan utrikes födda män och kvinnor. Integration är därmed också en fråga om jämställdhet.

Särskilt kvinnor som är utrikesfödda och som har flytt från sitt hemland har haft svårt att komma snabbt i arbete. Den inledande tiden i Sverige domineras alltför ofta av att kvinnan arbetar i hemmet, vilket kraftigt minskar chansen att komma ut på arbetsmarknaden. Tiden i föräldraförsäkring bör därför begränsas och språkutbildning påbörjas parallellt med eventuell föräldraledighet, till exempel med hjälp av Centerpartiets förslag om införande av integrationsförskolor.

Det är viktigt med en tydlighet från samhällets sida när det gäller grundläggande värderingar om människors lika rätt och värde. Ekonomiska ersättningar till hushåll, som till exempel ekonomiskt bistånd, bör som regel betalas ut jämnt mellan makar. Rätten till tolk måste också upprätthållas bättre än den gör i dag. Barns möjligheter att agera tolk till sina föräldrar bör kraftigt begränsas. Bemötandet från myndigheter måste också i högre grad spegla att samhället har samma förväntningar på kvinnor och män att integreras och komma i arbete.

Civilsamhällets roll för integrationen

En viktig och underskattad roll i mottagandet av nyanlända spelas av civilsamhället. I civilsamhället finns nätverk som förmår att koppla de nyanlända till arbetsliv och jobbmöjligheter och som erbjuder kunskaper om det svenska samhället. Centerpartiet anser att man måste se över hur man kan stärka civilsamhällets roll i integrationsprocessen. I detta arbete bör vi utreda hur statens tilldelning av resurser till civilsamhället kan allokeras för att skapa långsiktiga partnerskap och därmed frångå dagens projektfinansieringsmodell. Genom att öka långsiktigheten i detta arbete och låta föreningar och organisationer få en tydligare roll kan en större del av integrationsprocessen ske i samverkan med civilsamhället.

Diskriminering

I ett ojämlikt samhälle begränsas allas frihet. Det måste vi förändra. Alla människor i Sverige ska kunna vara fria och trygga oavsett vem man är. Därför vill vi stärka arbetet mot diskriminering och ojämlikhet i hela samhället. Diskriminering är ett allvarligt problem som skadar både samhället och individen. Individen som inte får ett jobb eller sämre lön på grund av sitt kön, eller som inte släpps in på krogen på grund av sin

hudfärg, begränsas. Den liberala demokratin undermineras när tilltron till statens förmåga att skydda och behandla alla människor på ett likvärdigt sätt sjunker. Rasism i samhället behöver uppmärksammas och bekämpas. Våra offentliga instanser behöver kunskapshöjande åtgärder och förstå hur rasism leder till diskriminering. Offentliga insatser mot diskriminering ska göras mer effektiva. Vi vill reformera Diskrimineringsombudsmannens uppdrag så att myndigheten mer aktivt upptäcker, undersöker och agerar mot diskriminering. Centerpartiet vill dessutom ge mer resurser till polisens hatbrotts- och demokratienheter runtom i landet och ge civilsamhället bättre möjligheter att stötta brottsoffer. Vi vill också att myndigheter i större utsträckning ska införa anonyma ansökningsförfaranden vid anställningar.

Centerpartiets överväganden

Tabell 20 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet			
1:2 Kommunersättningar vid flyktmottagande	560	1 580	2 110
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	20	25	30
Summa	580	1 605	2 140

Anslag 1:2 föreslås öka med 510 miljoner kronor år 2025 till följd av att Centerpartiet vill återställa antalet kvotflyktingar som Sverige tar emot till 5 000 per år. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 530 miljoner kronor år 2026 och med 2 060 miljoner kronor år 2027. Rätten för ukrainska flyktingar att folkbokföra sig välkomnas av Centerpartiet, men det finns brister i det nya regelverket och inte minst finns ett glapp mellan olika kohorter av ukrainska flyktingar som bör rättas till och därför anslås 50 miljoner kronor årligen under anslag 1:2.

För att åstadkomma ett exitprogram för unga i prostitution anslås 10 miljoner 2025 under anslag 3:1, som ökar till 15 miljoner 2026 och 20 miljoner 2027. Vidare föreslås anslag 3:1 ökas med 10 miljoner årligen från 2025 för att varaktigt stärka stödlinjen för unga relationer.

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

De senaste mandatperioderna har den svenska och globala ekonomin utsatts för en lång rad kriser. Finanskrisen, eurokrisen, coronapandemin och nu Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina har alla satt djupa spår i svensk ekonomi och arbetsmarknad. Även om inflationen vänt och räntorna är på väg ner är fortfarande arbetslösheten hög. Sverige behöver fortsatta reformer för en arbetsmarknad i omställning och för att Sverige ska stå bättre rustat för framtiden. Inte minst behövs reformer för att grupper med så kallad svag konkurrensförmåga ska komma i arbete, för att minska tudelningen på arbetsmarknaden och för att bibehålla en hög sysselsättningsgrad även i övriga grupper.

I dag är närmare 356 000 människor öppet arbetslösa eller inskrivna i arbetsmarknadspolitiska program. Arbetslösheten är i hög grad resultatet av en misslyckad jobbintegration.

För att fler barn ska få se sina föräldrar gå till jobbet och för att fler vuxna ska kunna försörja sig själva måste dörren till svensk arbetsmarknad öppnas på vid gavel. Arbetslöshet är tärande för den enskilda, bidrar till stora kostnader för det offentliga och utgör en stor outnyttjad potential för samhället. Under förra mandatperioden var Centerpartiet drivande i införandet av historiska reformer av arbetsmarknaden, med en modern arbetsrätt och omfattande omställningspaket, av matchningen och av mottagandet av nyanlända. Dessa reformer behöver fortsatt genomföras för att få full effekt. Tyvärr går den nuvarande regeringen i motsatt riktning. Fortfarande leder höga kostnader för att anställa till att människor stängs ute från arbetsmarknaden. För att möjliggöra fler enkla jobb och därmed fler vägar in på arbetsmarknaden behövs både förstärkt utbildning, lägre kostnader för att anställa, nya anställningsformer och en bättre introduktion till arbetsmarknaden. Den viktiga reform av Arbetsförmedlingen som Centerpartiet var drivande i har den nuvarande regeringen tyvärr inte förvaltat; i stället går utvecklingen i motsatt riktning där myndigheten snarare gått tillbaka till att arbeta som man gjorde tidigare.

Dagens arbetsmarknad förändras i en allt snabbare takt, och en stor del av de jobb vi kommer att ha om 50 år finns ännu inte. Därför behövs det kompetensutveckling under hela livet, för att möjliggöra utveckling, omställning och trygghet. Sådana insatser stärker landets och företagens långsiktiga kompetensförsörjning, ger företag bättre förutsättningar att möta framtida behov av strukturomvandling och utveckling och tryggar framtidens arbetsmarknad.

Kostnaden för att anställa måste sänkas genom lägre arbetsgivaravgifter och effektiva anställningsstöd, integrationen av nyanlända behöver snabbas på genom utvidgade etableringsjobb och det måste löna sig att arbeta genom att jobbfokuset i trygghetssystemen ökar.

Trots att arbetslösheten spås öka råder samtidigt fortfarande arbetskraftsbrist i många sektorer. Kombinationen av höga bristtal och relativt hög arbetslöshet indikerar att det fortsatt finns stora matchningsproblem. För att förbättra matchningen pågår nu reformeringen av Arbetsförmedlingen, där arbetslösa ska få hjälp från effektiva, fristående och resultatbaserade aktörer som belönas efter hur snabbt och hur långsiktigt de förmår sätta arbetslösa i jobb. Högst ersättning ges till de aktörer som matchar de mest utsatta på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadspolitiken är också beroende av att Arbetsförmedlingen är närvarande i alla delar av landet – både där det finns stora arbetskraftsbehov och där det finns stora behov för utsatta personer att boka fysiska möten. Arbetsförmedlingen har dock de senaste åren strypt resurserna till de minsta lokala kontoren i en strävan efter att centralisera verksamheten, trots tydliga direktiv i regleringsbrev om att återupprätta den lokala verksamheten i hela landet.

Centerpartiet verkar för en reform av a-kassan, där ersättningsgraden är 80 procent dag 0–100 med ett takbelopp på 1 090 kr och ett golvbelopp på 500 kr, 70 procent dag 101–200 med ett takbelopp på 950 kr och ett golvbelopp på 440 kr, 65 procent dag 201–300 med ett takbelopp på 890 kr och ett golvbelopp på 410 kr, 60 procent dag 301–800 med ett takbelopp på 820 kr och ett golvbelopp på 380 kr.

Centerpartiets överväganden

Tabell 21 Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv			
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-13 200	-12 300	-9 400
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	1 217	2 447	2 497
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	-3 589	-3 589	-3 589
1:13 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	-103	97	197
1:14 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd	50	50	50
99:1 Flytta till jobben	150	150	150
Summa	-15 474	-13 144	-10 094

Under 2023 gjorde Arbetsförmedlingen stora överskott på sina sakanslag. Centerpartiet föreslår att Arbetsförmedlingens anslag till lönebidrag och arbetsmarknadspolitiska program minskas, vilket påverkar anslag 1:3, 1:4 och 1:13 med 193 miljoner kronor, 1 089 miljoner kronor respektive 193 miljoner kronor årligen.

I den situation som Sverige är i, med en arbetslöshet som stiger och väntas ligga kvar på en hög nivå, så är det viktigt att prioritera resurser till effektiva arbetsmarknadsåtgärder. Därför föreslår Centerpartiet ökning för effektiva arbetsmarknadsinsatser och särskilt matchningstjänster om 400 miljoner kronor 2025 och därefter fortsatta ökning om 600 miljoner årligen inom 1:3. Detta följs också av sänkningar av arbetsgivaravgifter för ingångslöner, vilket ökar efterfrågan på arbetskraft genom sänkta kostnader för att anställa. För att finansiera Centerpartiets politik för att få fler personer i arbete dras stödet till Samhall, under anslag 1:4, ner med 2 500 miljoner årligen.

Centerpartiets modell för a-kassan innebär minskade utgifter inom anslag 1:2 motsvarande 13 200 miljoner 2025, 12 300 miljoner 2026 och 9 400 miljoner 2027. I samband med dessa utgiftsminskningar minskar inkomsterna till ålderspensionssystemet med 2 000 miljoner kronor 2025, 1 900 miljoner kronor 2026 och 1 500 miljoner kronor 2027, medan kommunerna kompenseras för uteblivna skatteintäkter under UO25.

Centerpartiet motsätter sig regeringens minskning av antalet kvotflyktingar. Av denna anledning föreslås anslag 1:13 öka med 90 miljoner kronor år 2025, 290 miljoner kronor år 2026 och 390 miljoner kronor år 2027. Av samma anledning beräknas anslag 1:3 öka med 10 miljoner kronor år 2025, 40 miljoner kronor år 2026 och 90 miljoner kronor år 2027.

Centerpartiet föreslår satsningar för att utvidga etableringsjobben till att även omfatta företag utan kollektivavtal; det medför ytterligare anslag om 50 miljoner kronor årligen från 2025 under anslag 1:14.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sverige behöver fler arbetade timmar, bland annat för att säkra välfärdens finansiering. Arbetslivet måste förlängas i bägge ändar. Unga svenskar kommer ut sent på arbetsmarknaden. Jämfört med flertalet andra OECD-länder påbörjar de svenska studenterna

eftergymnasiala studier senare och tillbringar också längre tid i studier. Vidare är utbildningars koppling till arbetslivet på många håll dålig och matchningen på svensk arbetsmarknad är en av OECD:s sämsta.

Det är bra att människor vill satsa på att utbilda sig. Vi vill uppmuntra och underlätta för att fler ska studera. För att öka genomströmningen och få fler i arbete vill Centerpartiet ha ett mer flexibelt studiemedelsystem som premierar studenter som avslutar sina studier före utsatt tid men också är anpassat för dem i behov av lägre studietakt, exempelvis människor som har gått anpassad gymnasieskola eller är deltidssjukskrivna. Det ger fler möjlighet till en utbildning som leder till jobb. Det behöver även finnas flexibilitet för karriärväxling högre upp i åldrarna. Därför är det bra att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel har höjts, från 56 till 60 år. Det underlättar vidareutbildning och omskolning i högre åldrar, som är en viktig del i det livslånga lärandet. Omställningsstudiestödet innebär att anställda kommer att få väsentligt förbättrade möjligheter att studera och ställa om under ett helt arbetsliv. Det är positivt att det har genomförts inom ramen för det nya Saltsjöbadsavtalet, och det är av stor vikt att stödet kommer till nytta. I denna budgetmotion föreslås att det så kallade fribeloppet avskaffas för lånedelen av studiemedel. Inkomstprövningen av studiemedel för denna del är onödigt administrativt betungande och minskar incitamenten att arbeta. I budgetmotionen föreslås även att studenter som är deltidssjukskrivna ska ha rätt till studiebidrag och -lån på deltid.

Centerpartiets överväganden

Tabell 22 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 15 Studiestöd			
1:2 Studiemedel	63	95	95
1:7 Studiestartsstöd	-200	±0	±0
1:8 Centrala studiestödsnämnden	50	50	50
Summa	-87	145	145

Centerpartiet saknar ytterligare satsningar på yrkeshögskola och föreslår därför ett tillskott på totalt 100 miljoner under 2025 och 150 miljoner 2026–2027. I och med detta föreslås ökade anslag under 1:2 Studiemedel, där 63 miljoner kronor tillförs studiemedel till yrkeshögskolan 2025. Som en följd därav föreslås också 95 miljoner som studiemedel till yrkeshögskolan 2026 samt 2027.

Centerpartiet menar att omställningsstudiestödet behöver stärkas avsevärt i sin handläggning och därför ökas anslaget för CSN (1:8) med 50 miljoner kronor årligen 2025–2027. Centerpartiet anser också att det är rätt med en avveckling av studiestartsstödet men anser att detta kan ske snabbare än regeringen planerat, varför anslag 1:7 minskar med 200 miljoner kronor 2025.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utbildning är en grundsten för vårt demokratiska samhälle. Den kunskap och de för- mågor som förmedlas i skolan är helt avgörande – såväl för individens livsresa som för

samhället i stort och Sveriges konkurrenskraft. Grunden för livsresor byggs genom kunskap, bildning, förmågor och rättigheter. Varje elev har rätt till en utbildning av hög kvalitet. En utbildning som utökar individens möjligheter i samhället och den personliga friheten och som leder till jobb. Svensk skola är idag dock inte en skola för alla. Dagens betygssystem gör att de elever som har det svårast i skolan, och som inte klarar kraven, stängs ute från vidare studier och riskerar att kastas ut i utanförskap. Här är Sverige unikt i Europa. Elever som har det svårt i skolan behöver mer stöd. Men betygssystemet behöver även ses över i grunden.

För Centerpartiet ska utbildningen hålla hög kvalitet, från förskolan ända upp till universitets- och forskningsnivå. Vårt utbildningssystem behöver svara upp mot efterfrågan på kompetent arbetskraft, möjliggöra för yrkesväxling och präglas av ett starkt bildningsideal. Utbildningsväsendet behöver i större utsträckning samverka med samhälle och näringsliv så att utbildningar, såväl akademiska som yrkesinriktade, blir mer verklighetsnära och relevanta för arbetsmarknaden. Högre utbildning behöver komma hela landet till del.

Förskola

Förskolan lägger grunden för livslångt lärande. Genom att fler barn nås tidigt ökar möjligheterna att ge alla barn likvärdiga chanser till en bra skolgång. De barn som gynnas mest av en god förskola är de barn som har de svåraste förutsättningarna, som barn från socioekonomiskt utsatta eller nyanlända familjer. Samtidigt är det dessa barn som förskolan ofta inte når ut till. Centerpartiet vill att fler barn ska få möjlighet att delta i förskoleverksamheten. Centerpartiet vill därför erbjuda en plats tidigt för fler barn, oberoende av om föräldrarna arbetar eller inte.

Bristen på förskollärare är dock ett hinder för att kunna utöka förskoleverksamheten. För att höja kvaliteten i förskolan vill vi stärka yrkesstatus, arbetsvillkor och utbildning för förskolans personal genom ett brett kompetenslyft. Vi vill se karriärtjänster och att kompetensutvecklingsgarantin även ska gälla för pedagoger i förskolan. För att stärka barnskötarrollen ytterligare vill Centerpartiet, på sikt, införa en skyddad yrkestitel för barnskötare och se en standardisering av grundutbildning för barnskötare. Det måste också bli lättare för barnskötare att vidareutbilda sig till förskollärare under tiden de arbetar i förskolan. Här behöver staten ta ett tydligare ansvar. Skolverket behöver se över hur man ytterligare kan möta kompetensbristen genom fler utbildningsplatser och för att få fler obehöriga pedagoger att nå en examen, exempelvis genom de pedagogiska utbildningarna (VAL, ULV och KPU). För att säkerställa nyexaminerade förskollärare i hela landet behöver lärcentrum utvecklas.

Grund- och gymnasieskola

Svensk skola fungerar överlag bra. Eleverna presterar exempelvis bättre än OECD-snittet i kunskapsmätningen Pisa och möjligheten till en trygg och bra skolgång är god i stora delar av landet. Men det finns också utmaningar som måste tas tag i. Det handlar bland annat om att många elever går ut grundskolan utan behörighet och således stängs ute från vidare studier, att lärarna är för få och inte ges tillräckliga förutsättningar att undervisa, att många barn och unga i skolan mår dåligt och kämpar med psykisk ohälsa och att villkoren för kommunala och fristående huvudmän är för ojämlika.

Alla elever har rätt till en likvärdig skola av hög kvalitet. Svensk skola är idag dock inte en skola för alla. Dagens betygssystem gör att de elever som har det svårast i skolan

stängs ute från vidare studier och riskerar att kastas ut i utanförskap. Dagens Samhälles granskning (2024) visar att 20 procent av eleverna saknar de betyg som krävs för att komma in på nationella program. Det innebär att vi underkänner närmare tio gånger så många ungdomar i skolan än länder som Danmark och Norge som ligger på en liknande nivå när det kommer till Pisaresultat och andel lågpresterande elever. Centerpartiet vill därför ta bort den hårda godkäntrörelsen i grundskolan så att även de som har fått F ska ha möjlighet att, med sina övriga betyg som grund, söka sig vidare till gymnasiets yrkesprogram. Dessutom vill vi öka finansieringen av yrkesprogrammen för att säkra fler platser och ge möjlighet till ökat stöd.

Läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevens framgång i klassrummet. Centerpartiet ser fortsatt ett behov av att höja läraryrkets status. En del i det är en bra och utmanande lärarutbildning som tydligt är knuten till aktuell forskning. För en uppvärdering av läraryrket behöver det därför skapas förutsättningar för att utbudet av lärarutbildningar ska öka, för kontinuerlig och systematisk kompetensutveckling, för kollegialt lärande samt för minskad detaljstyrning. Det behövs också tydliga karriärvägar, skickliga skolledare som leder det pedagogiska utvecklingsarbetet och mer klassrumsnära forskning. Onödig administration behöver minskas.

Vi vill se ett skolpengssystem som bättre tar hänsyn till skolors olika ansvar och elevers behov, där kommuner ersätts för deras faktiska kostnader, som för att se till att alla barn får en utbildning och för att upprätthålla driften av små skolor. Oseriösa huvudmän som inte lever upp till skollagens krav underminerar välfärdens legitimitet. Friskolereformen måste därför ses över och reformeras i sin helhet. Vi behöver ställa tydliga krav på skolhuvudmännen. Skolan är inte vilken verksamhet som helst. Våra gemensamma skattepengar ska gå till elevernas undervisning och enbart till seriösa och långsiktiga aktörer som bedriver utbildning utifrån skolans kunskaps- och demokratiuppdrag. Till skolor som vill ge elever en god utbildning och som är villiga att stötta elever i deras livsresor.

Förmågan att läsa, skriva och tala svenska är nyckeln till kunskap och till det svenska samhället. Det skapar förutsättningar för livsresor. För Centerpartiet är det viktigt att varje elev möts av höga förväntningar och ges stöd för att kunna nå kunskapsmålen och förverkliga sina drömmar. Det är utifrån elevernas förutsättningar och behov som skolans verksamhet ska utformas. Alla barn ska få chans till en god skolgång. Elevernas kunskaper ska höjas genom hela utbildningssystemet. Det är avgörande för att motverka ett växande utanförskap. Vi vill se en stärkt och utbyggd elevhälsa som arbetar förebyggande. Det behövs bättre samverkan mellan skolhälsovården, hälso- och sjukvård och socialtjänst för att barn och unga ska få rätt vård och stöd.

Gymnasieskolan ska vara en arena där elever lär för livet, i en miljö som är anpassad efter varje individs behov och förutsättningar. Därför är kopplingen mellan gymnasiet och arbetsmarknaden central, oavsett om du läser ett högskoleförberedande eller yrkesförberedande program. Olika vägar till arbete och studier behöver stärkas. Till gymnasiet är det en hög andel elever, jämfört med grundskolan, som aktivt väljer skola. För att kunna höja kvaliteten, erbjuda ett brett utbud av gymnasieprogram och möta arbetsmarknadens efterfrågan behöver samverkan mellan kommunerna stärkas. Det finns en stor efterfrågan på yrkesutbildade från näringslivet samtidigt som just eleverna väljer yrkesutbildningar i allt lägre utsträckning. Det är ett problem. Yrkes- och lärlingsutbildningarna är viktiga för tillväxten. Det gäller inte minst för de små och medelstora företagen som ofta saknar kompetent arbetskraft. För att öka statusen måste utbildningarna vara av hög kvalitet. De ska vara relevanta, verklighetsnära och leda till

jobb. Företag som är potentiella arbetsgivare ska vara en drivande kraft i genomförandet av utbildningen.

Branschskolor

För att kunna tillgodose vissa smala branschers skriande behov av kompetent arbetskraft vill Centerpartiet återinrätta branschskolorna. Dessa skolor bör utvecklas i nära samarbete med branschen och samla olika specialyrkesutbildningar under ett och samma tak. Vi ser idag att det finns vissa branscher som skriker efter kompetent arbetskraft, men där det idag saknas människor att anställa, exempelvis i energibranschen. Bara de närmaste två till tre åren förväntar energibranschen att så många som 8 000 tekniker och ingenjörer behöver rekryteras. Vi vill att regeringen ska återinföra branschskolorna, särskilt inom de sektorer där kompetensbristen är som störst.

Vuxenutbildning

Våra yrkesliv blir längre. För att fler ska kunna och vilja arbeta längre tid måste det bli lättare att byta karriär senare i livet. Vi vill ha en vuxenutbildning som gör det lätt för människor att läsa in behörighet till yrkeshögskola och högskola. Det ska även vara lättare att komplettera sina studier eller satsa på yrkesinriktade utbildningar senare i yrkeslivet. Yrkesutbildningarna passar både för personer som precis gått ut gymnasiet och för dem som vill komplettera sin tidigare utbildning efter att ha arbetat i många år. Utbildningarna utvecklas i samarbete med näringslivet och är anpassade efter de behov som finns på arbetsmarknaden. Många får jobb kort tid efter utbildningen.

Det måste bli lättare att byta spår under sitt arbetsliv. Vi vill att yrkeshögskolan byggs ut i hela landet och att antalet korta kurser utökas. För dem som läst ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan måste det bli lättare att läsa in behörighet till yrkeshögskolan. Fler måste också få tillgång till yrkesinriktade kurser för att kunna komplettera en tidigare utbildning. Det är viktigt att utöka antalet platser på yrkesvux så att fler kan studera och att utbildningarna i större utsträckning utformas tillsammans med näringslivet. Utbildningarna måste också ges längre planeringsförutsättningar och antagningsreglerna ses över.

Folkhögskolorna har stor frihet att utforma sina kurser utifrån den profil som skolorna har. Det gör att det är lättare för kursdeltagarna att utforma sin utbildning efter de behov, intressen och förkunskaper som varje elev har, genom både korta och långa utbildningar. Vi vill underlätta ytterligare för folkhögskolorna att vara en del av människors livslånga lärande.

Högre utbildning och forskning

I Sverige behöver vi stärka inte bara utbildningen, utan också bildningen. Med bildning och konkurrenskraft som ledord kan vi forma en politik som för Sverige framåt, som skapar ett både tryggare och mer sammanhållet samhälle samtidigt som vi stärker våra ekonomiska förutsättningar i den globala konkurrensen. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och omgivande samhälle är därför av största vikt. Centerpartiet vill verka för att lärosätena ska bli mer autonoma, finnas i hela landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förut-

sättningar. Vi behöver därför mer fristående lärosäten, likt stiftelser. Vi ser det som angeläget att stärka den akademiska friheten. Utan oberoende forskning och utbildning har vi svårare att identifiera, förstå och lösa samhällsproblem. Den akademiska friheten måste stärkas såväl institutionellt som finansiellt. Lärosätena måste få större makt att bestämma hur resurserna mellan forskning och undervisning ska fördelas. Lärosätena måste också få större autonomi att utse sina egna styrelser och kraven för medfinansiering måste minska.

Utvecklingen går fort och arbetsmarknadens behov av kompetent arbetskraft är stor. Centerpartiet anser att studenter som vill jobba under studierna måste ges friheten att bestämma det själva. I dag spelar familjebakgrunden alltför stor roll om någon väljer att plugga vidare. Vi vill se stärkt information och vägledning för att bredda rekryteringen till högskolan. Vi måste också ta vara på den nya tekniken. Den nya tekniken och digitaliseringen möjliggör fler distansutbildningar som i kombination med kommunala lärcentra gör högre utbildning tillgänglig för fler. Centerpartiet vill stärka studenthälsan i hela landet.

Svensk forskning behöver stärkas för att stå sig i den internationella konkurrensen. Vi vill att Sverige ska ha världens bästa forskare – och då måste vi göra det attraktivt att forska här. Vi vill att det ska vara både prestigefullt, karriärdrivande och lönsamt för forskare att kunna forska, både på universitet och ute i olika branscher. Sverige behöver bli mer attraktivt för investeringar i forskning och innovation. Vi behöver skapa attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer och bättre villkor för företag att bedriva forskning i Sverige. Samverkan mellan lärosäten och med näringsliv är viktig för vår konkurrenskraft och behöver därför stärkas.

Sektorsbidrag till skolan

De riktade statsbidragen till skolans verksamhet skapar så mycket administration för skolsektorn att de ofta inte ens söks av kommunerna. Därför väljer Centerpartiet att i stället ge ett brett bidrag till skolan som tillför de resurser som behövs för att upprätthålla och utveckla skolans verksamhet i hela landet. Samtidigt slås befintliga statsbidrag till skolan ihop med sektorsbidraget för att skapa en förutsägbar och likvärdig finansiering. Totalt satsar Centerpartiet 5 miljarder mer än regeringen på skolan i vårt förslag till budget. Som en del av detta lägger vi ihop drygt 12 miljarder i befintliga riktade bidrag och omvandlar dem till sektorsbidrag. Totalt blir det ett sektorsbidrag på 17 miljarder.

Sektorsbidraget tillför ett nytt fokus på landsbygden i statens satsningar på skolan. Det viktas utifrån både socioekonomiska faktorer och kommunernas gleshet. På så sätt ger vi både mer pengar till skolor med större behov och mer till landsbygdskommuner där utslagningen visat sig vara som störst. Hela sektorsbidraget fördelas automatiskt enligt denna viktning till kommuner och andra huvudmän för grundskolan utan begränsande villkor eller krånglig administration, men det följs såklart upp för att säkerställa att det används till skolans verksamhet.

Centerpartiets överväganden

Tabell 23 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning			
1:1 Statens skolverk	2	2	2
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	20	20	20
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-3 979	-3 979	-1 911
1:11 Skolforskningsinstitutet	3	3	3
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	-8 243	-7 563	-6 743
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	37	55	55
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	50	100	100
99:1 Sektorsbidrag till skolan	17 197	15 717	13 727
Summa	5 087	4 355	5 253

Centerpartiet föreslår att ett antal riktade statsbidrag ska avvecklas för att istället slås samman till ett större sektorsbidrag till skolan. Dessa avvisningar påverkar särskilt anslag 1:5 och 1:15 under UO 16. Som en följd av det tillför Centerpartiet 17 197 miljoner till ett nytt anslag ”Sektorsbidrag till skolan” 2025, 15 717 miljoner 2026 samt 13 727 miljoner 2027.

Centerpartiet föreslår anslag till 1:1 Statens skolverk för att sammanställa och analysera nationell statistik om elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Förslaget omfattar 2 miljoner kronor 2025 och 2 miljoner kronor per år 2026–2027. Under anslag 1:3 föreslås Specialpedagogiska skolmyndigheten få 20 miljoner kronor 2025 och samma belopp årligen 2026–2027 för att initiera och anordna ett kompetenslyft om neuropsykiatrisk funktionsnedsättning för rektorer och lärare. För att stärka evidensen i hela skolväsendet föreslås anslag 1:11 öka med 3 miljoner årligen 2025–2027.

Förutom regleringarna för att skapa ett sektorsbidrag till skolan finns under anslag 1:5 en satsning på 300 miljoner kronor till gymnasieskolan för 2025 och samma summa årligen 2026–2027. Centerpartiet anser att den hårda godkäntgränsen bör slopas för att bistå kommunerna i att möta ett ökat söktryck till särskilt yrkesprogrammen och för att öka stödet per elev inom dessa program.

Anslag 2:64 utökas med 50 miljoner kronor 2025 och 100 miljoner kronor åren därefter för att stärka lärarutbildningen och särskilt för att fler med annan yrkesbakgrund ska skaffa lärarbehörighet.

Under 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning föreslås anslag om 37 miljoner kronor 2025 samt 55 miljoner kronor årligen under 2026–2027 för förstärkning av yrkeshögskolan och förbättrade möjligheter för densamma att möta lokal efterfrågan på utbildningar.

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Kultur, media, idrott och civilsamhället behöver finnas tillgängligt för alla i hela landet. Alla dessa områden har stor betydelse för att ta tillvara och säkra möjligheterna för ett starkt demokratiskt samhälle. Staten behöver här bidra med att skapa goda förutsättningar. Hur deltagande kan värnas för framför allt barn och ungdomar på dessa områden behöver följas noga.

Kultur i hela landet

Alla, oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation, ska ha möjlighet att delta i ett kulturliv som rymmer både professionellt buren kultur och amatörers skapande. Kultur stärker självförtroendet och gör att fler tar tillvara yttrandefriheten. Det i sin tur stärker delaktigheten och demokratin i vårt samhälle. Ett brett och fritt kulturliv i hela landet underlättar för alla att kunna ta del av det.

För att lyfta kulturlivet i hela landet vill Centerpartiet stärka och utveckla kultursamverkansmodellen, i syfte att regionerna ska få ett större inflytande. Vi vill också att regionerna, i samverkan med den nationella nivån, tar fram en nationell kulturplan. Ytterligare ett sätt att stärka kulturlivet i hela landet är att inrätta ett system för ett nationellt Kulturhuvudstadsår, då en ny svensk stad vartannat år får statusen nationell kulturhuvudstad. Då kan också mindre städer få uppmärksamhet och chans att visa upp och särskilt utveckla sitt kulturliv. De nationella kulturinstitutionerna måste också sprida sin verksamhet i hela landet.

Kulturen blir friare om den står på fler ben. Offentlig finansiering behövs i många fall och kan och bör ofta inte ersättas. Men vi vill samtidigt förbättra möjligheterna till privat finansiering. Vi har sedan tidigare förslag kring att bland annat underlätta kultursponsring, sänka dansbandsmomsen och införa avdragsrätt för företag vid förstahandsinköp av konst med mera. Det finns behov av ytterligare förslag till åtgärder på detta område som kan bidra till en bredare finansiering av kulturen.

Tillgång till allsidig och oberoende nyhetsbevakning

Tillgången till en allsidig och oberoende nyhetsbevakning och opinionsbildning i hela landet måste säkras. Särskilt viktigt är att det finns förutsättningar för lokal nyhetsbevakning, vilket är av stor betydelse för en fungerande demokrati.

Public service spelar en stor roll för speglingen av hela landet. Den behövs sida vid sida med de privata aktörerna för att ha en mångfald av perspektiv. Ett fortsatt brett uppdrag för public service är centralt för att utbudet ska vara fortsatt relevant för många i Sverige. Den bredden ger också en igenkänning och gör att fler kan hitta till public service vid exempelvis en kris, då det är extra viktigt att kunna söka sig till en tillförlitlig källa. Då är det också viktigt med en tillräcklig finansiering för att upprätthålla och utveckla verksamheten över tid samt med breda överenskommelser om sändningstillstånd för att säkra public services oberoende.

Stärkt civilsamhälle

Civilsamhället behöver finnas tillgängligt för alla i hela landet. Det behövs för att ta tillvara och säkra möjligheterna för ett starkt demokratiskt samhälle. Inom exempelvis idrotten, friluftslivet och folkbildningen finns en stor förmåga att skapa en grogrund där människor kan stärkas och utvecklas, och de bidrar dessutom till verklig integration när

människor möts utifrån intresse och delar erfarenheter. Centerpartiet vill skapa bättre förutsättningar för civilsamhället att utveckla sin verksamhet. För att åstadkomma detta bör det vara en högre andel grundstöd i statens bidrag. Studieförbunden som bland annat bidrar till kultur i hela landet med exempelvis replokaler där unga kan utvecklas inom musiken måste värnas. Därför föreslår Centerpartiet ytterligare resurser till studieförbunden. Centerpartiet föreslår i denna budgetmotion ökat stöd till allmänna samlingslokaler, som är en del av infrastrukturen för mötesplatser i hela landet. Idrott är den största folkrörelsen i Sverige och har mycket att ge i form av hälsa och samvaro. Idrotten behöver bli tillgänglig för fler och därför föreslår Centerpartiet en särskild satsning för att rusta idrottsanläggningar. Inom folkhögskolan finns också möjlighet till utbildning som rustar för arbetsmarknaden. Dessa är exempel på civilsamhällets verksamheter. Staten behöver bidra genom att skapa goda förutsättningar.

Idrott tillgänglig för alla

Idrott har mycket att ge i form av hälsa, livsglädje och samvaro. Ökad fysisk aktivitet är avgörande för bättre folkhälsa och påverkar den enskildes hälsa i positiv riktning. Idrott spelar en viktig roll inte minst för lokal sammanhållning och engagemang, för en lyckad integration och som en gemensam arena på tvärs av socioekonomiska skillnader. Därför bör ett brett idrottsliv främjas i hela landet, där både etablerade och nya sporter, även digitala, blir tillgängliga för fler. Centerpartiet föreslår ett särskilt stöd till idrotten i utsatta områden.

Idrott är bra för både det fysiska och det psykiska välbefinnandet. Det är därför viktigt att ta reda på orsakerna till att flickor slutar att idrotta tidigare, så att effektiva åtgärder kan sättas in. Centerpartiet vill att en dialog med Riksidrottsförbundet inleds för att se hur ett förtydligat och förstärkt jämställdhetsarbete i svensk idrott kan utformas.

Personer med funktionsnedsättning idrottar i lägre utsträckning än andra. Vi vill tillsammans med idrotten och funktionshindrörelsen ta fram en konkret plan för att undanröja praktiska och strukturella hinder för deltagande i parasport på olika nivåer. Centerpartiet föreslår också en särskild satsning för att främja en jämlik idrott. Utformningen av statens idrottsanslag bör ses över för att göra resultaten mer klara beträffande tillgänglighet till idrott för barn och ungdomar ur bland annat jämställdhets-, jämlikhets- och funktionsnedsättningsperspektiv.

Sverige har också en viktig roll att spela i kampen mot dopning inom idrotten. Insatserna som genomförs inom idrotten med statligt stöd är av betydelse både för folkhälsan och för att upprätthålla världsantidopningskoden. Regeringen bör ta initiativ till att fler myndigheter och civilsamhällesaktörer kan bidra till att stärka och vidareutveckla antidopningsinsatser, både i och utanför Sverige.

I samband med att spelskatten höjs anser Centerpartiet att det vore klokt att se över enhetligheten i skatten på spel, med särskild inriktning på att sänka skatten för trav och relaterade verksamheter och höja den för exempelvis nätcasinoverksamhet.

Vuxenutbildning

Våra yrkesliv blir längre. För att fler ska kunna och vilja arbeta längre tid måste det bli lättare att byta karriär senare i livet. Vi vill ha en vuxenutbildning som gör det lätt för människor att läsa in behörighet till yrkeshögskola och högskola. Det ska även vara lättare att komplettera sina studier eller satsa på yrkesinriktade utbildningar senare i

yrkeslivet. Yrkesutbildningarna passar både för personer som precis gått ut gymnasiet och för dem som vill komplettera sin tidigare utbildning efter att ha arbetat i många år. Utbildningarna utvecklas i samarbete med näringslivet och är anpassade efter de behov som finns på arbetsmarknaden. Många får jobb kort tid efter utbildningen.

Det måste bli lättare att byta spår under sitt arbetsliv. Vi vill att yrkeshögskolan byggs ut och att antalet korta kurser utökas. För dem som läst ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan måste det bli lättare att läsa in behörighet till yrkeshögskolan. Fler måste också få tillgång till yrkesinriktade kurser för att kunna komplettera en tidigare utbildning. Det är viktigt att utöka antalet platser på yrkesvux så att fler kan studera och att utbildningarna i större utsträckning utformas tillsammans med näringslivet. Utbildningarna måste också ges längre planeringsförutsättningar och antagningsreglerna ses över.

Folkhögskolorna har stor frihet att utforma sina kurser utifrån den profil som skolorna har. Det gör att det är lättare för kursdeltagarna att utforma sin utbildning efter de behov, intressen och förkunskaper som varje elev har, genom både korta och långa utbildningar. Vi vill underlätta ytterligare för folkhögskolorna att vara en del av människors livslånga lärande.

Centerpartiets överväganden

Tabell 24 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid			
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	100	50	50
8:1 Centrala museer: Myndigheter	-5	-5	-5
13:1 Stöd till idrotten	250	275	275
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	50	50	50
14:1 Statsbidrag till studieförbund	350	500	500
Summa	745	870	870

Anslag 1:6 föreslås öka med 100 miljoner kronor 2025 och 50 miljoner kronor åren 2026 och 2027 för fri och tillgänglig kultur i hela landet.

Anslag 13:1 föreslås öka med 100 miljoner kronor 2025 som stöd för upprustning av idrottsanläggningar, och av samma anledning beräknas anslaget öka med 100 miljoner kronor per år 2026–2027. Vidare föreslås anslaget också öka med 100 miljoner kronor 2025 för stöd till idrott i utsatta områden, och av samma anledning beräknas anslaget öka med 150 miljoner kronor per år 2026–2027. För att stödja jämlikt idrottande föreslås medel om 50 miljoner kronor 2025 och 75 miljoner 2026–2027 under samma anslag.

Centerpartiet vill se ett ökat stöd till allmänna samlingslokaler och bygdegårdar och anslår därför en dubblering av anslaget 13:2 motsvarande 50 miljoner kronor 2025 och samma belopp 2026–2027.

Centerpartiet föreslår återställda medel till studieförbund om 350 miljoner kronor 2025 samt 500 miljoner kronor 2026 respektive 2027, vilket påverkar anslag 14:1.

För att finansiera prioriterade reformer avvisas ökade medel om 5 miljoner kronor 2025 och samma summa 2026–2027 under 8:1 för magasinlokaler för nationella fordonssamlingen.

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Samhällsplaneringen, bostadsbyggandet, bostadsmarknaden och våra konsumtionsmönster påverkas på djupet av den ekonomiska situationen. Räntor och inflation påverkar högt belånade svenska hushåll. Takten i byggandet har på senare år minskat kraftigt. Ändå är behovet av bostäder stort. Enligt Boverket rapporterar fortfarande långt över hälften av Sveriges 290 kommuner att de har underskott på bostäder. Fler bostäder behöver byggas samtidigt som det befintliga bostadsbeståndet behöver nyttjas mer effektivt. Detta måste ske med en medvetenhet om att förutsättningarna för bostadsbyggandet och skapandet av bra boendemiljöer skiljer sig åt i olika delar av landet. En hållbar bostadspolitik måste utgå från lokala förutsättningar, samtidigt som den ska vara anpassad till de övergripande samhällsutmaningar som vi står inför.

Underlätta bostadsbyggandet

För att råda bot på bostadsbristen och öka antalet tillgängliga bostäder behövs ett fortsatt arbete med att undanröja hindren för nybyggnation. Den statliga nivån behöver stödja och uppmuntra kommunerna i planeringsarbetet. Den regionala samordningen i planarbetet behöver förstärkas och Lantmäteriets handläggningstider kortas. De många och långa överklagandeprocesserna behöver begränsas. Kommunal försöksverksamhet för att förkorta och förenkla byggprocesser bör införas. Det bör vidare finnas möjlighet att peka ut innovationsytor där avsteg från gällande byggregler är tillåtna.

Samtidigt som det kommunala självbestämmandet värnas måste digitaliseringen av plan- och byggprocesserna fortgå. En viktig del i det arbetet är öppna och kostnadsfria geodata, tillgängliga för berörda aktörer. På så sätt kan fler aktivt ta del i samhällsplaneringen.

I och med beslutet att införa privat initiativrätt är det enklare för planintressenter att själva driva planprocesser. Rätt tillämpad kan denna reform innebära en välbehövlig avlastning för kommunerna samtidigt som förutsättningarna för nyproduktion av bostäder förbättras.

Ungefär halva Sverige är i dag klassat som statligt riksintresse. Omfattningen är för stor och ingriper på ett orimligt sätt mot angelägna behov. Därför måste riksintressena preciseras så att mindre arealer omfattas. Riksintresseanspråk bör som regel vara till skydd för områden som är av just nationellt intresse snarare än regionala angelägenheter. Riksintressen bör heller inte användas för att skydda mark som redan är skyddad genom annan lagstiftning eller som är ianspråktagen för det avsedda syftet.

Byggande på landsbygden

På Sveriges landsbygder och mindre orter finns andra utmaningar än i storstadsregionerna där höga markpriser och byggkostnader täcks av stora värden på färdigställda bostäder. Låga bostadspriser utanför de större städerna gör det svårt att få lönsamhet i investeringar när fastighetsvärdet måste skrivas ner så fort huset är byggt.

Redovisningsreglerna för allmännyttiga bostadsbolag gör att det i många kommuner är svårt att bygga nya hyresbostäder, trots att efterfrågan finns. Centerpartiet har sedan många år drivit frågan om en översyn av regelverken i syfte att finna lösningar som underlättar bostadsbyggande i hela landet utan att kollidera med EU:s statsstödsregler, och vi anser att en utredning bör tillsättas för att föreslå lämpliga förändringar i årsredovisningslagen. Därtill behöver de statliga kreditgarantierna riktas tydligare mot svaga marknader där det är särskilt svårt att på kort sikt få lönsamhet i nyproduktion av bostäder. Insatser behövs också för att stötta bostadsinvesteringar på Sveriges landsbygder.

Runtom i landet finns många hus som står öde. Detta är ett exempel på dåligt utnyttjande av befintligt bostadsbestånd. För att minska trösklarna för människor att ta sig an denna typ av hus och på så sätt bidra till att fler bostäder tas i bruk på Sveriges landsbygder vill vi utreda ett slopande av fastighetsavgiften, initialt under de första fem åren, för den som för permanentboende tar över en byggnad som inte använts under lång tid.

Värdefull jordbruksmark behöver skyddas från omfattande exploatering. Samtidigt måste det vara möjligt att tillskapa enskilda tomter som kan bebyggas och det måste finnas möjlighet att stycka av mindre, befintliga jordbruksfastigheter som inte längre brukas för att möjliggöra att nya ägare kan bebo och bruka marken på nytt. Det behövs en proportionalitet när det gäller bedömningen av bostadsbyggande på Sveriges landsbygder. Utöver detta är också avgiften för avstyckning av mark i vissa fall orimligt hög.

Reformera hyresmarknaden

Hyressättningsmodellen, med kollektiva förhandlingar och bruksvärdeshyra, har inte lyckats åstadkomma en bostadsförsörjning som motsvarar de faktiska behoven. I stället bidrar den till låg rörlighet och inlåsnings effekter för grupper och enskilda. Samtidigt har den illa fungerande hyresmarknaden eldat på bostadspriserna, ökat hushållens belåningsgrad och tvingat människor att, med räntekänsliga kalkyler, söka sig till den ägda marknaden.

Kötiden till en hyresrätt i storstäderna är orimligt lång. De många sociala kontrakten och den alltför omfattande hemlösheten visar dessutom att modellen inte klarat av att ta de sociala hänsyn som behövs. Systemet med förhandlade hyror har alltså en roll att spela på svensk bostadsmarknad. Men det måste kompletteras med såväl mer efterfrågedrivna lösningar som riktade insatser till de människor som i dag faller mellan stolarna.

Under våren 2020 tillsattes en utredning om fri hyressättning i nyproduktion. Det ökade utbud som följer av en sådan reform skulle i förlängningen kunna ge följdverkningar som leder till en egen bostad för många av dem som i dag väntar på att få ett hyreskontrakt.

Andrahandsuthyrning är viktigt för en väl fungerande bostadsmarknad. Inte minst för vissa branscher och i regioner med en hög grad säsongarbetare. Många som i dag äger ett större bostadshus där de själva inte har behov av hela bostadsytan skulle genom smärre ombyggnationer kunna inreda en eller flera lägenheter i den egna bostaden. Genom liberalare skatteregler skulle det kunna bli enklare och mer attraktivt för privatpersoner att bidra till fler tillgängliga bostäder på marknaden.

Studentbostäder

På en fungerande bostadsmarknad ska det vara möjligt att snabbt hitta en bostad för den som behöver flytta för att studera. Centerpartiet ser behov av att regelverken blir mer flexibla genom att studentbostäder definieras som en egen boendeform och att lättnader i byggkraven införs. Möjligheten att säkerställa att den som bor i en studentbostad verkligen studerar bör stärkas.

Bostäder för äldre

Behovet av fler bostäder för äldre är stort. Behoven ser dock olika ut i olika delar av landet. Vi behöver anpassa synen på hur vi kan erbjuda boende för äldre. För äldre som i allt väsentligt klarar sig själva men har ett visst behov av service bör man, exempelvis i vanliga hyresrätter, försöka finna modeller för gemensamma rutttjänster eller hemtjänst per trappuppgång och liknande.

Det kanske tydligaste hindret mot framväxten av nya bostäder för äldre är att det inte finns något enhetligt och tydligt regelverk för vad de olika boendeformerna för äldre innebär. Följden har blivit att olika kommuner ställer olika krav som passar dåligt i förhållande till de byggtekniker som utvecklats de senaste åren. Allt detta fördyrar byggandet av bostäder för äldre och leder till att färre byggs. Därför behöver regelverken förtydligas.

Social bostadspolitik

För de människor som saknar möjlighet att söka en bostad på den ordinarie marknaden behövs ytterligare åtgärder och en modern social bostadspolitik. Att bygga hela bostadsområden för sociala ändamål är inte en tilltalande modell. Snarare bör vi inrikta oss på att enskilda bostäder i såväl befintligt bestånd som i nybyggnation kan vikas för detta ändamål. Genom industriellt byggande och effektiv markanvändning kan en social bostadspolitik underlättas. Parallellt finns behov av att se över hur människor som står långt ifrån bostadsmarknaden kan ges förutsättningar att efterfråga en bostad.

Insatser behövs dels för att underlätta för människor med svag ekonomisk ställning att ta sig in på bostadsmarknaden, dels för att behovet av nya bostäder på svaga marknader – i exempelvis landsbygdskommuner – ska kunna tillgodoses. Därför avser Centerpartiet att under de kommande åren presentera reformer som kan möta de konkreta behov som finns.

Fler vägar till ägt boende

Amorteringskrav och andra kreditrestriktioner har gjort det avsevärt svårare för många människor att köpa en egen bostad. Därför vill Centerpartiet slopa det skärpta amorteringskravet. Vidare bör bosparande uppmuntras.

Grönt och klimatsmart byggande

För Centerpartiet är det självklart att Sverige ska vara världsledande när det gäller klimatsmart byggande. Men Sverige behöver också vara ledande i att planera hållbart. Klimatförändringarna innebär att nya krav kommer att ställas på dagvattenhantering, energieffektivitet och hållbar mobilitet med mera. Ambitiösa klimatmål behöver avspeglats i bostadsbyggandet. Takytor bör betraktas som en strategisk resurs för

energiproduktion, dagvattenhantering och ekosystemtjänster. Skäl finns att införa krav på byggnaders klimatpåverkan som successivt styr mot klimatneutralitet.

Minska segregationen

Segregationen mellan olika stadsdelar och bostadsområden är ett stort och allvarligt problem i Sverige. Blandade upplåtelseformer, levande stadsmiljöer och en framåt-syftande samhällsbyggnadspolitik är viktiga delar för att minska segregationen. Erfarenheter visar att samverkan mellan fastighetsägare, bostadsbolag och myndigheter kan vara helt avgörande för att bryta en negativ utveckling i bostadsområden. Ett tätt samarbete mellan fastighetsägare, sociala myndigheter, polis, näringsliv, civilsamhälle och föreningsliv med mera är en viktig framgångsfaktor om segregation och utsatthet ska brytas.

Mötesplatser och allmänna samlingslokaler

Mötesplatser och lokaler för olika typer av verksamheter är en viktig infrastruktur såväl för demokrati och trygghet som för civilsamhälle och meningsfulla fritidsaktiviteter. Här spelar mötesplatser och de föreningsdrivna samlingslokalerna en mycket viktig roll.

Trots samlingslokalernas betydelse drabbas man av att finansieringen är splittrad och osäker. De föreningsdrivna samlingslokalerna behöver långsiktiga förutsättningar för att verka i hela landet. Vi har också sett att allmänna och föreningsdrivna samlingslokaler använts vid krissituationer eller när samhället behöver föreningslivets stöd. Därför finns det skäl att se över stödet till allmänna samlingslokaler i syfte att de ska kunna ge stöd till det omgivande samhället i krissituationer. Under UO17 föreslår Centerpartiet ett stärkt stöd till bygdegårdar och andra samlingslokaler med 50 miljoner kronor per år.

Konsumentpolitik

Utvecklingen av handeln under de senaste decennierna har på många sätt gynnat konsumenterna. Den enskilda konsumenten har stor valfrihet, tillgång till fler försäljningskanaler och större möjligheter att göra aktiva val. Den ökade konsumtionen har dock haft en baksida, främst i form av ohållbar miljöbelastning. Därför är det avgörande att beslutsfattare på alla nivåer ser till att lagar och regler värnar en långsiktigt hållbar utveckling. Vidare krävs att regelefterlevnad säkerställs och att miljövärden, ändliga resurser och gemensamma tillgångar tillmäts sitt rätta värde samt att långsiktiga kostnader beaktas.

Utvecklingen har dock i vissa delar inneburit att det har blivit svårare för konsumenter att göra välgrundade val. Komplexiteten hos varor och tjänster har ökat. E-handeln och den digitala utvecklingen har också medfört att även konsumenter handlar på en internationell marknad. Konsumenten har begränsade möjligheter att överblicka sådant som exempelvis tillverkningsförhållanden eller en produkts totala miljöpåverkan eller innehåll av skadliga ämnen. Även möjligheten att som konsument kommunicera med tillverkaren kan vara begränsad. Samtidigt uttrycker många konsumenter ett starkt engagemang och vill göra medvetna val. Det ska vara lätt att göra välgrundade miljö- och klimatsmarta val.

Inom handeln finns tecken på att fenomen såsom falska reor alltjämt förekommer trots försök till reglering. En översyn av regelverket bör genomföras för att se om det är tillräckligt. Vidare bör man se till så att kontrollerna blir fler och effektivare. Dessutom

bör en dialog föras med berörda branschorganisationer för att se hur man kan bidra till en sundare utveckling.

För en fungerande dialog i konsumentfrågor spelar också civilsamhället en viktig roll. Regeringen har valt att mer eller mindre slopa anslagen till konsumentorganisationer. I förlängningen riskerar detta att leda till att konsumenternas röst försvagas. Vi menar att konsumentorganisationerna är en viktig aktör i samhällsdebatten om konsumentfrågor. En debatt som inte bara berör konsumenterna själva, utan också näringslivet, regering och riksdag. Därför avsätter vi medel till Konsumentverket som ska användas för anslag till konsumentorganisationer.

Bemyndiga kreditgarantier för bostäder på landsbygden

Mot bakgrund av det ekonomiska läget befinner sig bostadsbyggandet i en allvarlig kris, och samtidigt ser vi ett stort behov av fler bostäder i en majoritet av Sveriges kommuner. Läget är inte minst kritiskt på svaga bostadsmarknader där tillförsel av nya tillgängliga bostäder riskerar att helt utebli. För att möjliggöra nybyggnad och ändringar av bostäder, inklusive egnahem, på landsbygden föreslår Centerpartiet ett bemyndigande som möjliggör kreditgarantier för ändamålet. Dessa ska även kunna användas för att hantera avlösen av kommunala borgensåtaganden och lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativa hyresrätter på landsbygden. Ett bemyndigande likt detta föreslås i budgetpropositionen för 2025 men Centerpartiet vill se det ökat med 1 000 miljoner kronor och särskilt inriktat enligt ovan.

Centerpartiets överväganden

Tabell 25 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik			
1:6 Lantmäteriet	10	10	10
Summa	10	10	10

För att åstadkomma rättssäkra, snabba och kostnadseffektiva processer för fastighetsbildning föreslår Centerpartiet att Lantmäteriets anslag ökas med 10 miljoner kronor årligen 2025–2027. För att stärka fristående konsumentorganisationer tillskjuts anslag 2:1 2 miljoner kronor för 2025 och samma summa åren därefter, och för att finansiera detta föreslås Konsumentverket en effektivisering inom förvaltningen med 2 miljoner kronor årligen.

Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet. Centerpartiet anser att utgångspunkten för politikområdet är relevant men den i somras tillsatta utredningen om regional utveckling behöver komma med konkreta förslag på hur staten

kan agera mer samordnat för att nå politikens mål och samtidigt ge regionerna det ansvar och handlingsutrymme som de behöver för att kunna genomföra långsiktiga insatser lokalt och regionalt. Det regionala utvecklingsarbetet behöver styras av just de regionala förutsättningarna. Med fokus på stärkt arbetsmarknad, utbildning, innovation och den gröna omställningen så stärks konkurrenskraften för alla delar av Sverige.

Även regelverken för de regionala företagsstöden och transportbidraget skulle behöva ses över för att bli bättre anpassade för mindre företag och tydligare bidra till ökad hållbarhet och jämställdhet. Viktiga utgångspunkter för genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik är hög måluppfyllelse och ett förenklat genomförande. Regeringen bör verka för en samlad förvaltning av strukturfonderna på en myndighet. Det leder till en resursbesparing för nationell administration av fonderna och en förenkling för de aktörer som ska ansöka om finansiering.

Lokal näringslivsutveckling på landsbygden och i glesbygd

Förutsättningarna för företagande ser annorlunda ut runt om i landet och Centerpartiet ser därför att den lokala instansen, kommunerna som finns närmast de berörda företagen, kan bidra med det lokala stöd och samarbete som behövs efter lokala förutsättningar. Därför satsar vi 30 miljoner kronor för att kommunerna på Sveriges landsbygd och i glesbygd återigen ska få möjlighet att stötta det lokala näringslivsklimatet.

Tillgång till kommersiell service

Regionernas insatser för att upprätthålla en tillfredsställande tillgång till kommersiell service är av stor vikt för livskraftiga samhällen. Den lokala butiken eller drivmedelsstationen är ofta en förutsättning för att en mindre ort på landsbygden ska kunna fungera och locka till sig invånare, företag och besökare. Centerpartiet bidrog till att de offentliga satsningarna på stöd till kommersiell service på landsbygden väsentligt ökade under alliansregeringen. Bland annat initierades ett driftsstöd för kommersiell service som bidrar till långsiktiga planeringsförutsättningar för lanthandlar i glesbygd. Anslaget till kommersiell service på landsbygden är uppdelat mellan åtta olika poster och delas ut av flera olika myndigheter, vissa av Tillväxtverket och vissa av regionerna och länsstyrelserna. Detta bör ses över för att säkerställa att medel når företagen och inte fastnar i administration. Tillväxtverket måste också se över hur stödet hanteras med så minimal administration som möjligt så att anslagna medel når de näringsidkare de ska nå.

Centerpartiets överväganden

Tabell 26 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 19 Regional utveckling			
1:1 Regionala utvecklingsåtgärder	55	90	120
Summa	55	90	120

Centerpartiet föreslår ett stärkt stöd till lokal service på landsbygden, såsom lanthandlar och drivmedelsstationer, och därför ökas anslag 1:1 med 25 miljoner kronor 2025 och

50 miljoner kronor åren därefter. Vi föreslår också att de av Centerpartiet införda medlen för lokalt arbete med företagsklimat och näringslivsutveckling som regeringen har dragit undan återinförs, varför anslag 1:1 ökas med 30 miljoner 2025, 40 miljoner 2026 och 70 miljoner 2027.

Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Sverige är ett fantastiskt land att bo i av många anledningar. Sverige rankas ofta i topp när det gäller levnadsstandard, innovationsklimat och klimat- och miljöhänsyn. Det ska vi vara stolta över. Samtidigt finns det regler som försenar, försvårar och fördyrar klimatomställningen. I värsta fall riskerar det att leda till att klimatmålen inte nås. Den politiska ambitionen att påskynda klimatomställningen behövs nu mer än någonsin. Inte minst för att de globala utsläppen måste halveras fram till 2030 enligt FN:s klimatpanel, för att ha Parisavtalets mål inom räckhåll. Det förutsätter att vi skruvar upp takten, höjer ambitionerna inom alla samhällssektorer och genomför viktiga reformer – från det lokala till det globala.

I detta allvarliga läge har vi en regering där det största partiet i regeringsunderlaget inte står bakom klimatmålen, med företrädare som rentav förnekar klimatkrisen. Resultaten av detta samarbete ser vi nu svart på vitt i regeringens höstbudget, där inga av klimatmålen varken nationellt eller på EU-nivå ser ut att nås. Det är ett djupt allvarligt läge. Varje ton ökade utsläpp förvärrar klimatkrisen, fördyrar omställningen och skadar dessutom svensk ekonomi. På kort tid har en rad centrala klimatinsatser lagts ned, utan att ersättas med något annat, och de fossila subventionerna skenar med regeringens politik. Resultatet ser vi också i näringslivet där viktiga gröna industri-satsningar försenas eller läggs ner och företagen skruvar ner sina klimatambitioner. Förutom de förödande konsekvenserna för klimatpolitiken riskerar detta även att äventyra både vår konkurrenskraft och bilden av Sverige som föregångsland och grönt varumärke. Aldrig tidigare har vår nationella klimatpolitik backat så kraftigt, i stället för att ta steg framåt.

Centerpartiet vet att tydliga och skarpa mål har möjliggjort för svenska företag att bli världsledande inom grön teknik, vilket långsiktigt gynnar såväl Sveriges ekonomi som företagets konkurrenskraft. De nationella klimatmål som slås fast i det klimatpolitiska ramverket ska värnas och efterlevas. Våra ambitiösa klimatmål skapar, tillsammans med ny teknik, affärsmöjligheter för innovativa företag. Det är dessa affärsmöjligheter som visar vägen för omställningen, inte en bakåtsträvande rädsla för det som är nytt. Om näringslivet inte får rätt politiska förutsättningar att ställa om, kommer investeringarna att flyttas dit förutsättningarna finns. Då riskerar vi att gå miste om såväl skatteintäkter som arbetstillfällen. Den ryckighet som regeringen skapar genom att exempelvis först skruva ner reduktionsplikten till ett minimum för att sedan återkomma med en ny modell som fortsatt ger oklara förutsättningar för biodrivmedelsbranschen är exempel på oansvarighet i klimatpolitiken.

Lösningen för klimatet finns i framtidens innovationer, inte i gårdagens tekniker. Genom att tillvarata människans uppfinningsrikedom och innovationskraft för att finna de lösningar som krävs kan vi bryta fossilberoendet och öka resurseffektiviteten. Då måste politiken våga styra gamla mönster i rätt riktning genom att kraftigt beskatta det som skadar klimatet och subventionera de gröna hållbara alternativ som krävs för att utsläppen ska minska. Ryckigheten i regeringens klimatpolitik har redan medfört stora

utsläppsökningar och ett osäkert investeringsklimat för den som är villig att investera i hållbara tekniker eller tjänster. För att bromsa och slutligen stoppa klimatförändringarna krävs ett genomgripande systemskifte i fråga om hur vi tillverkar och förbrukar produkter och råvaror samt hur vi konsumerar. De linjära materialflöden som vi byggt upp samhället kring måste brytas och ersättas med cirkulära kretslopp, där produkter används betydligt längre och där allt material kan recirkuleras för att bli insatsvaror i nya produktionsled.

Beroendet av fossila och jungfruliga råvaror behöver drastiskt minska och vi måste bli bättre på att utnyttja de resurser vi redan har i omlopp. Att på ett snabbt sätt minska beroendet av fossil energi innebär också att vi kan minska beroendet av energi från Ryssland och andra skurkstater. Det är helt avgörande, både för klimatet och för vår säkerhet. Här behövs ytterligare styrmedel för att en gång för alla ersätta den fossila energin med hållbara alternativ. Bioekonomin och potentialen för materialsubstitution som finns i förnybara naturresurser här i Sverige måste få en mer framträdande plats. Det måste också kosta att släppa ut och slösa med våra resurser. Det driver på teknikutvecklingen mot mer hållbara alternativ. Utan en mer cirkulär och resurseffektiv ekonomi som bryter fossilberoendet kommer vi inte att kunna reducera vår klimatpåverkan i den utsträckning som krävs för att begränsa den globala uppvärmningen och det ohållbara användandet av naturresurser.

För Centerpartiet är det en självklarhet att svenska teknikutvecklare och entreprenörer har en nyckelroll att spela i detta systemskifte. Miljö- och klimatinnovationer och nya cirkulära affärsmodeller som växer fram inom näringslivet är den riktiga motorn i omställningen, och politiken måste säkerställa att företagen har bästa möjliga förutsättningar att växla upp sitt arbete ytterligare. Vår teknik och våra smarta lösningar kan dessutom bidra till jobb och tillväxt i Sverige, samtidigt som det ger minskade utsläpp i omvärlden när de exporteras.

Sverige har en ambitiös miljölagstiftning, men den bygger i flera hänseenden på gamla sanningar och föråldrade strukturer. Regelverken behöver ses över i ljuset av dagens samhällsstrukturer och nya tekniska landvinningar. Det som vi tidigare betraktade som avfall måste ses som en tillgång. Samhällskritiska anläggningar som vattenreningsverk behöver omvandlas till resursverk som i högre grad sluter kretsloppen. Som ett av världens mest innovativa länder har Sverige goda möjligheter att ta en global ledarroll i denna omställning. Sverige ska gå före, visa vägen och bli ett miljö- och klimatföredöme för resten av världen.

Parallellt med att vi begränsar koldioxidutsläppen, ställer om våra energisystem och ökar samhällets cirkulära materialflöden är det angeläget att vi vårdar och förvaltar de naturliga ekosystemen på ett ansvarsfullt sätt åt kommande generationer. Den biologiska mångfalden – samspelet mellan olika typer av arter och ekosystem – är av fundamental betydelse för människans liv på jorden, våra samhällens välmående och klimatomställningen. Skogar, kuster, våtmarker och grundvatten är alla viktiga förutsättningar för livet och en hållbar utveckling. Den globala förlusten av arter och ekosystem är det mest brådskande miljöproblemet i världen idag vid sidan av klimatförändringarna.

För att bryta den negativa utvecklingen föreslår Centerpartiet kraftfulla satsningar för att bevara och restaurera den biologiska mångfalden och Sveriges naturliga rikedom. Landets redan skyddade områden, såväl på land som till havs, behöver förvaltas bättre och deras livskraftiga ekosystem måste säkerställas. Känsliga områden som har förorenats genom mänsklig aktivitet ska saneras och återställas, ett långsiktigt arbete

som måste intensifieras. Särskilt prioriterat är områden och vattentäkter som har kontaminerats av PFAS. Övergödningen av våra hav måste förebyggas genom kraftfullare insatser både vid utsläppskällan och direkt i haven. Invasiva främmande arter måste bekämpas mer aktivt och med mer inkludering av hela samhället.

Centerpartiet vill se en större mångfald av aktörer involverade i arbetet med att förvalta och återställa våra naturliga ekosystem. Den enskilde markägare som bedriver sin näringsverksamhet inom lantbruket eller längs kusten har en nyckelroll att spela och det behövs fler ekonomiska incitament, mer samverkan och mindre pekpinnar från myndigheterna. Insatser för den biologiska mångfalden behöver koppla in allmänheten och civilsamhället för att skapa en större lokal acceptans och ett engagemang i frågan från yngre generationer.

Folkbonus för rätten att kunna byta bil

Fler hushåll och i synnerhet de som är beroende av bilen men har mindre resurser måste få möjlighet att byta sin fossilbil, så billigt som möjligt, för att sedan över tid kunna tjäna på detta med lägre drivmedelskostnader. Det borde rimligen reformutrymmet riktas istället för att medvetet låsas in i ett dyrare och ohållbart långsiktigt beroende av diesel och bensin. Centerpartiet vill därför införa ett stöd om 50 000 kronor för att byta till miljöbil. Det kommer uttryckligen att vara inriktat på att flera ska få råd och omfatta begagnade bilar och laddhybrider, gasbilar och även etanol. För att den ska nå så många familjer som möjligt föreslås även att folkbonusen ska kunna användas till att halvera kostnaden för leasing och för billån.

Halverade tillståndsprocesser

Runt om i landet finns en enorm potential för nya investeringar – inom vindkraftverk, lantbruk, gruvnäring och industri. Men det tar alldeles för lång tid att få besked om tillstånd. Konsekvenserna av de långa processerna är att investeringar försenas, flyttas till andra länder eller helt uteblir, vilket medför enorma kostnader för svenskt näringsliv. Genom ökade resurser vill vi kapa kostnader och ta bort byråkratiska hinder samt ge utökat stöd till domstolarnas handläggning för att göra tillståndsprocesserna mer rätts-säkra, förutsebara och tidseffektiva.

Avskaffa kemikalieskatten på begagnad elektronik

För ett långsiktigt hållbart utnyttjande av naturresurser samt för att klara den gröna omställningen så behöver den linjära ekonomin ersättas av en cirkulär ekonomi. En del i detta är att i högre grad återanvända produkter. Då behöver våra skatter vara anpassade för att underlätta det. Kemikalieskatten belastar idag inte bara ny elektronik utan även begagnad elektronik om den importeras, vilket styr fel eftersom återanvändning sparar på miljö och klimat. Centerpartiet vill därför att den delen avskaffas även för importerad begagnad elektronik.

Stöd till lokalt naturvårdsarbete

Att förvalta redan skyddade områden och säkerställa att de har livskraftiga ekosystem och en hög artrikedom gör ofta större nytta än att ägna stora resurser till att skydda nya arealer. Det är till exempel viktigt för friluftslivet och för fungerande ekosystemtjänster. För detta arbete finns statligt stöd för lokalt naturvårdsarbete som kan användas för

olika ändamål som att främja biologisk mångfald men också för våtmarker samt åtgärder för restaurering av naturtyper. Därför stärker vi anslagen till den lokala naturvårdssatsningen, LONA.

Centerpartiets överväganden

Tabell 27 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur			
1:1 Naturvårdsverket	15	-15	-15
1:3 Åtgärder för värdefull natur	75	75	75
1:6 Kemikalieinspektionen	5	5	5
1:10 Klimatanpassning	50	100	100
1:14 Skydd av värdefull natur	100	100	100
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	5	5	5
1:17 Klimatpremier	-250	±0	±0
1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden	4 990	4 200	4 200
Summa	4 990	4 470	4 470

Centerpartiet föreslår omgående instiftande av en klimatbilsbonus för nya och begagnade bilar på totalt 5 000 miljoner kronor 2025, 5 000 miljoner kronor 2026 och 5 000 miljoner kronor 2027, vilket går in under anslag 1:21, där den mindre elbilspremien på 10 miljoner kronor 2025 och 800 miljoner kronor 2026 och 2027 avslås. Samtidigt avvisas regeringens ineffektiva skrotningspremie, vilket bidrar till finansieringen av klimatbilsbonusen med 250 miljoner kronor årligen 2025–2027.

Centerpartiet föreslår en satsning för att halvera tillståndprocesserna i viktiga miljö- och energifrågor, varför Naturvårdsverket får ett tillskott på 5 miljoner kronor årligen för detta ändamål under anslag 1:1. Av samma skäl får Kemikalieinspektionen och Havs- och vattenmyndigheten 5 miljoner var årligen 2025–2027. Naturvårdsverket får också 10 miljoner kronor årligen för en stärkt rovdjursförvaltning. För att finansiera prioriterade reformer minskas anslag 1:1 med 20 miljoner kronor årligen 2025–2027.

Centerpartiet föreslår ökade anslag under 1:3 för åtgärder för värdefull natur och friluftslivet om 75 miljoner kronor årligen 2025–2027, särskilt riktade till den lokala naturvårdssatsningen (LONA).

Under anslag 1:10 föreslås 50 miljoner kronor 2025 samt 100 miljoner kronor 2026 och 2027 för att kompensera för regeringens tillbakadragande av medel till MSB, men Centerpartiet vill särskilt rikta satsningen till klimatanpassning på landsbygden. En del av detta bör gå till jord- och lantbrukets behov av att anpassas till ett föränderligt klimat, där extremare väder kan medföra produktivitetsnedsättningar.

För att stärka äganderätten i svensk skog och samtidigt skydda mer värdefull natur föreslår Centerpartiet att 1:14 ökas med 100 miljoner kronor årligen 2025–2027 samtidigt som Naturvårdsverket föreslås få ett tillskott på 30 miljoner kronor under 2025 för att kunna ingå väntansavtal under alltför långdragna processer.

Utgiftsområde 21 Energi

Sverige behöver en långsiktig och ambitiös energipolitik som gör att vi kan öka vår välfärd, växa och ställa om till ett hållbart samhälle. Energisektorn står för den högsta andelen utsläpp globalt sett. Det betyder att energi- och klimatpolitiken måste gå hand i hand. För att både våra energimål och våra klimatmål ska nås krävs en politik som säkrar framtidens robusta och effektiva energisystem samtidigt som vi ökar andelen fossilfri energi.

Därför är det oroväckande att det nu införs styrmedel som i stället ökar de fossila subventionerna och som låser in Sverige i ett beroende av klimatskadlig energi från odemokratiska länder, vilka höjer utsläppen och ökar sårbarheten. Mer resurser går till den fossila sektorn än till att stötta utbyggnaden av energi som är grön och hållbar. Sverige och Europa måste omedelbart fasa ut fossila subventioner, stoppa importen av rysk energi och i stället rusta upp den inhemska energiproduktionen samt öka sammankopplingen och därmed också stärka motståndskraften. Den ryckighet som skapats senaste åren inom energipolitiken är skadlig för många av de långsiktiga projekt och stora investeringsbeslut som behöver tas i närtid; därför vore det önskvärt med en bred energipolitisk överenskommelse som skapar stabila villkor, minskar den politiska risken och därmed stärker investeringsviljan.

Efterfrågan på el väntas öka kraftigt, inte minst till 2030. Många av morgondagens hållbara tekniker har ett stort behov av el. Därför måste vi också planera och rikta insatser mot en ökad efterfrågan i närtid. Sverige behöver ett produktionsmål för år 2030. Att bara sätta mål till 2045, när omställningen redan ska vara genomförd, är inte tillräckligt för att få på plats all den el som behövs för att säkra omställning, konkurrenskraft och tillväxt – också på kortare sikt. Genom att tydliggöra den politiska ambitionen visar vi att vi tar ansvar för att planera för att möta ett ökat elbehov och kan fokusera på att vidta nödvändiga insatser i form av exempelvis snabbare tillståndsprocesser, ekonomiska styrmedel som ökar acceptansen för landbaserad vind, ändringar i regelverk som gör det enklare att bygga storskalig solesproduktion eller satsningar på att bygga ut anslutningspunkter till den havsbaserade vinden.

För omställningen krävs alla fossilfria kraftslag, samtidigt som det är logiskt att fokusera utbyggnaden på de kraftslag som är billigast och går att bygga snabbast. Vind- och solenergi går snabbast att bygga ut och kommer att bli viktig för energiförsörjningen kommande år. Men hittills i år har inte en enda ny ansökan för landbaserat vindkraftsprojekt på land i Sverige beviljats; det är en oroande trend som kräver riktade insatser. Centerpartiet har länge varit drivande för att genomföra förslagen i SOU 2023:18, som syftar till att införa incitament som ökar acceptansen bland markägare, närboende och kommunen för etablering av ny vindkraft på land. Förslagen säkerställer att fler aktörer blir vinnare på den lokala vindkraftsproduktionen. Regeringen genomför nu delar av utredningen men tvingar kommunerna att ansöka om stöd istället för att det är en direkt överföring till kommunens budget. Det gör att det blir svårare att beräkna intäkterna långsiktigt. Centerpartiet anser att intäkterna från fastighetsskatten ska tillfalla kommunens budget utan administrativa mellansteg. Dessutom höjer regeringen fastighetsskatten för vindkraftverk utan att detta tillfaller kommunerna, utan går rakt ner i statskassan; detta står vi inte bakom.

När det kommer till den havsbaserade vinden behöver vi skyndsamt återinrätta stödet för anslutningsavgifterna. Regeringen var snabb med att plocka bort stödet, och konsekvensen ser vi nu, när projekt efter projekt lägger ner sina satsningar. Den havs-

baserade vinden skulle ge ett viktigt effekttillskott, inte minst till södra Sverige som länge lidit av effektbrist. De stora överskott som Svenska kraftnät genererat från flaskhalsintäkterna ska bekosta utbyggnaden. På sikt är det samhällsekonomiskt effektivt, och staten har tidigare varit med och bekostat anslutningsavgifterna till stora centrala energiproducenter. Dessa villkor tycker vi borde gälla för samtliga fossilfria kraftslag.

Kärnkraften har en viktig roll i dagens energisystem och kan komma att ha det under lång tid framöver. För oss är det helt grundläggande att kärnkraften ska stå för sina egna kostnader. Den som vill bygga kärnkraftverk på marknadsmässiga villkor är fri att göra det. Kärnkraftsaktörer ska alltid själva bära kostnaderna för säkerhet, avfallshantering och olycksförsäkring, vilket bland annat kräver kraftigt ökade avsättningar för avfallshantering. Som för alla övriga kraftslag har staten ett ansvar att ansluta ny kraft till elnätet. Det ska dock inte finnas några särskilda subventioner för kärnkraft i form av vare sig produktionsstöd, kreditgarantier eller övertagande av avfalls- eller olycks-kostnader.

Utöver dessa produktionsökningar vill Centerpartiet också satsa på åtgärder som ökar effektiviteten i den befintliga kraftproduktionen, från såväl bio-, vind- och vattenkraft som kärnkraft. Vi vill se riktade satsningar på de tekniker som stärker energisystemet, som exempelvis batterier, vätgas, överföringskapacitet, lagring och digitalisering. Det är tekniker som bidrar till ökad effektivitet och som möjliggör en mer flexibel användning, smarta elnät, energilagring och balansering.

Om vi ska klara klimatkrisen och öka elproduktionen måste fokus ligga på lösningar. Med ett handlingskraftigt klimatledarskap kan vi möta hushållens och industrins behov och säkerställa att Sverige förblir en nettoexportör av el. För att klimatomställningen ska kunna fortsätta i Europa och för att beroendet av Ryssland ska kunna minska måste Sverige fortsätta att bidra med grön el till kontinenten.

Sveriges viktigaste roll för att undvika en global klimatkris är att lysa som ett föredöme och visa för världens stora länder att det går att få klimatomställningen gjord, med nya jobb och med tillväxt, så att omvärlden inspireras till att agera nu.

Centerpartiets överväganden

Tabell 28 Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 21 Energi			
1:1 Statens energimyndighet	-15	-15	-15
1:2 Insatser för energieffektivisering	-400	±0	±0
1:3 Energiforskning	-100	±0	±0
1:5 Energiplanering	-30	-35	-25
99:1 Anslutning av ny elproduktion	900	1 600	1 900
Summa	355	1 550	1 860

Anslag 1:2 föreslås minska med 400 miljoner kronor år 2025 till följd av att regeringens förslag i budgetproposition 2023 om att införa ett nytt stöd för energieffektivisering avslås. Centerpartiet anser i stället att det så kallade gröna avdraget bör breddas till att också omfatta energieffektiviserande åtgärder, särskilt installation av olika typer av

värmepumpar i fastigheter som värms upp med direktverkande el. Även åtgärder som installation av smarta-hem-applikationer eller vattenbesparande åtgärder kan öka flexibiliteten och energieffektiviteten i elsystemet och bör därför, tillsammans med ett antal andra åtgärder beskrivna i UO20, omfattas av det gröna avdraget.

Centerpartiet föreslår en satsning för att halvera tillståndsprocesserna i viktiga miljö- och energifrågor, varför Statens energimyndighet får ett tillskott på 10 miljoner kronor årligen för detta ändamål under anslag 1:1.

För att finansiera prioriterade reformer och med fokus på ökad elproduktion i närtid avvisas regeringens satsning på 100 miljoner kronor 2025 på särskilda insatser för ny kärnkraft under anslag 1:3 och 30 miljoner 2025, 35 miljoner 2026 och 25 miljoner 2027 under anslag 1:5. Av samma anledning avvisas en del av den generella anslagsökningen under 1:1 med 25 miljoner årligen.

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

En väl fungerande transport- och it-infrastruktur är en förutsättning för att det ska gå att bo, leva och arbeta i hela landet. Att näringslivets godstransporter fungerar är på samma sätt viktigt för att möjliggöra företagsamhet och arbete i hela landet. Teknikutveckling, effektivisering, digitalisering, regelförenklingar och en omställning till elektrifierade transporter samt en ökad andel förnybara drivmedel bidrar till goda kommunikationer i hela landet utan att miljö- och klimatpåverkan ökar. Centerpartiet är pådrivande för att Sverige till 2030 ska nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta och 70-procentiga utsläppsminskningar från inrikes transporter. I det arbetet har statens investeringar i infrastruktur en viktig roll att spela. Centerpartiet prioriterar att öka underhållet och utbyggnaden av järnvägen. Vi vill satsa på alternativa finansieringslösningar, elektrifiering, förnybar energi och mer kollektivtrafik samt ytterligare investeringar i it- och bredbandsutbyggnad samt förbättrad mobiltäckning. Det är de fem transportslagen tillsammans som skapar förutsättningar för transporteffektivitet och en smart omställning till klimatnytta. Underhållsskulden motsvarar 120 miljarder kronor enligt Trafikverket och resulterar i en dysfunktionell infrastruktur som påverkar människor i deras vardag; det kan vara tåg som ställs in och vägar med pothål. Därför behövs krafttag för att överbrygga underhållsskulden och Centerpartiet vill se en partiöverskridande infrastrukturberedning för att ta fram långsiktiga reformer för svensk infrastruktur.

Sverigelyftet

Sveriges infrastruktur har länge varit eftersatt och bortprioriterad, vilket har fått ödesdigra konsekvenser med pothål i vägarna, tåg som inte går i tid och en underhållsskuld som kommer att bestå under en lång framtid. Centerpartiet vill därför se ett Sverigelyft, en politik som på allvar tar tag i situationen och bidrar till reformer och resurser för att infrastrukturen ska fungera.

Ett Sverigelyft är viktigt av flera olika skäl, för att anpassa infrastrukturen efter de utmaningarna samhället står inför idag. För att privatpersoner ska kunna röra sig obehindrat mellan hem och jobb, för att företag ska kunna få material till sin produktion och för att utveckla svensk turism. Detta är bara några av anledningarna till att vårt land behöver ett Sverigelyft.

Kriskommission för svensk infrastruktur

Det råder ingen krisinsikt hos regeringen trots ett infrastruktursystem som erhåller stora brister. Bara de senaste månaderna har media rapporterat om nedläggning av tåglinjer, flyglinjer som ställs in och regionala flygplatser som riskerar att läggas ned. Vägnetet lider av en stor underhållsskuld och potthålen hopar sig på vägarna. Med anledning av detta vill Centerpartiet införa en kriskommission för svensk infrastruktur och skjuter till medel för detta inom utgiftsområde 1. Det skulle innebära en möjlighet att på riktigt göra en översyn av nuvarande brister i all infrastruktur och ta fram en plan för att lösa de mest akuta problemen.

Potthålsgaranti och satsning på enskilda vägar

I början av 2024 rapporterade Trafikverket om att det är rekordmånga hål i svenska vägar, så kallade potthål. I december och januari 2023–2024 hade antalet potthål dubblats bara sedan året tidigare. Hål i vägarna tyder på att underhållet av vägarna har bortprioriterats alltför länge. Det är inte bara ett störningsmoment för privatpersoner och företag såsom åkerier utan kan vara en trafikfara som leder till ökade olyckor. Därför väljer Centerpartiet att införa en potthålsgaranti för att laga existerande vägar; det är dessutom samhällsekonomiskt lönsamt att laga det som redan finns snarare än att bygga nytt. Centerpartiet skjuter till 500 miljoner kronor för att kunna återställa trasiga vägar och råda bot på problemet med potthål samt för att satsa på underhållet av enskilda vägar. De samfällt enskilda vägarna är en viktig del i en levande och fungerande landsbygd och Centerpartiet har föreslagit både reformer och resurser för att de enskilda vägarna ska fortsätta att utvecklas.

En robust infrastruktur som klarar civil och militär rörlighet

Sedan den 7 mars 2024 är Sverige fullvärdig medlem i Nato och därför är alla länder i Norden gemensamt medlemmar i försvarsalliansen. I och med detta ställs högre krav på den svenska infrastrukturen och Försvarsmakten har pekat ut vissa vägar och järnvägar som behöver förbättras för att kunna transportera trupper och utrustning, men även för att säkerställa den civila och militära rörligheten. Detta gäller flöden både inom landet men även över landsgränser till våra grannländer och med anledning av detta behöver det nordiska samarbetet för gränsöverskridande samarbete öka. Centerpartiet har föreslagit ett nordiskt ministerråd för infrastruktur och transport för att samarbetet på sikt ska öka.

Ökad mobilitet med minskad klimatpåverkan

Sveriges mål är att utsläppen från transportsektorn till år 2030 ska minska med 70 procent. Det är ett ambitiöst mål som innebär en enorm möjlighet att ta ledningen i den globala omställningen när smarta lösningar skapas av innovationer och med tekniskiften till det förnybara och ökad energi- och resurseffektivitet. Centerpartiet vill skärpa såväl den nationella politiken som EU-lagstiftningen på området.

Ett jämställt transportsystem

Centerpartiet anser att Sveriges transportsystem ska vara likvärdigt i förhållande till kvinnors respektive mäns olika behov. Transporter är en del av människors vardag och

jämställda transporter handlar om att ge kvinnor och män lika förutsättningar till exempelvis arbetspendling, utbildningspendling och förskolehämtning. Centerpartiet vill även se en bättre jämlikhet och tillgänglighet inom transportpolitiken avseende funktionsnedsättningar.

Flyget och regionala flygplatser

Sveriges stora avstånd och nordliga geografiska läge gör att vi är helt beroende av ett fungerande flyg och möjligheten för människor, näringsliv och myndigheter att lätt kunna ta sig till andra destinationer inom landet och vidare ut i världen. Med anledning av den minskande konkurrensen och nyheten om att färre operatörer kommer att verka inom inrikesflyget i Sverige beräknas flera flyglinjer att hotas och det kan komma att drabba många regionala flygplatser hårt. Därför gör Centerpartiet ett särskilt stöd för regionala flygplatser i vår budget och skjuter till 200 miljoner kronor extra för detta.

För Centerpartiet är det viktigt att också flyget blir en del av klimatomställningen. Det kräver insatser inom forskning och utveckling för att öka andelen förnybart bränsle. Centerpartiet vill också underlätta introduktionen av elflyg i Sverige. Miljö- och klimatpåverkan från flyget måste minska för att bidra till Sveriges nationella klimatmål och internationella åtaganden utan att riskera tillgänglighetsmålet. En snabb teknik-utveckling sker just nu inom luftfarten, bland annat med fokus på el- och hybridflyg. Denna utveckling måste värnas och stödjas. Flyget behöver stå för kostnaden för sina utsläpp men för att det inte ska försämra möjligheterna för små regionala flygplatser ser vi behov av extra stöd till dessa.

Utveckla svensk sjöfart

Sverige har en lång kust, stor hamnkapacitet med mer än ett 50-tal hamnar och utmärkta inre vattenvägar. Det gör att vi har goda möjligheter att utveckla sjöfarten ännu mer. Skandinavien och Sverige kan till viss del betraktas som en ö. Det innebär att sjöfartsnäringen är av central betydelse för vårt välbefinnande och vår handel. Det är en relativt miljövänlig transportform, med en stor potential att ytterligare minska sin miljöpåverkan. Svensk sjöfartstradition är förknippad med hög sjösäkerhet. Genom en stark svenskflaggad handelsflotta kan Sverige påverka utformningen av de internationella reglerna för sjöfarten.

Det nya järnvägsnätet och akuta järnvägssatsningar

Möjligheten att välja tåget är viktig för att klara klimatomställningen. Järnvägen behöver därför bli ett alternativ i fler delar av landet. Det handlar dels om persontrafik, dels om godstransporter då järnvägarna är av fundamental betydelse för basindustrin.

Samtidigt som fler delar av Sverige behöver ges tillgång till järnväg behöver kapaciteten byggas ut, inte minst på de sträckor som just nu lider av överbelastning. Fler spår behöver kopplas samman för bättre flöden. Fler sträckor behöver förses med dubbelspår. Nya järnvägslinjer behöver byggas samtidigt som befintliga spår elektrifieras eller övergår till att drivas med andra klimatsmarta lösningar, såsom vätgas. För att skapa tillräcklig kapacitet måste också arbetet med nya stambanor återupptas och intensifieras. Behovet av att frakta gods och människor med sjöfart behöver också belysas för att säkerställa tillräcklig kapacitet i transportsystemet.

Vi kan inte längre lappa och laga i ett omodernt järnvägsnät. Det behövs en verklig upprustning och nya spår som kommer hela Sverige till del. Järnvägssatsningarna är en essentiell del av den plan för framtidens infrastruktur som måste tas fram och genomföras. För de stora investeringarna av nationellt intresse behöver nya vägar för finansiering prövas. Centerpartiet skjuter därför till 100 miljoner kronor för de mest akuta satsningarna på järnvägen.

Upphandlad trafik och nattåg som fungerar

Nattågen fyller en viktig funktion i transportsystemet och gör att resenärer på ett smidigt och klimatvänligt sätt kan ta sig långa sträckor medan de sover. Nattågen från Stockholm till övre Norrland har upphandlats av Trafikverket sedan 90-talet och nattågen till Jämtland har upphandlats sedan 2018. Under sommaren har SJ annonserat att de ställer in nattågen från Västsverige till Jämtland och Västerbotten, nattåg som har god beläggning och är viktiga för privatpersoner, företag och besöksnäringen i alla de berörda regionerna. Då regeringen inte skjuter till de summor för upphandlad trafik som Trafikverket efterfrågat i sin budget riskerar nu även nattågen från Stockholm att sluta gå och även annan upphandlad tågtrafik. Centerpartiet vill att tågen fortsätter att gå och driver på för en upphandling av nattågen även från Göteborg; dessutom skjuter vi till 200 miljoner kronor för att nattågen ska fortsätta att gå och för att stödet till den regionala trafiken kan fortsätta. Vi vet att det finns tågsträckor som inte är tillräckligt lönsamma men som ändå fyller en viktig funktion; därför är den upphandlade tågtrafiken av stor vikt. Samtidigt pågår en upphandling av nya nattåg då standarden på dagens nattåg håller varierande kvalitet. Det är därför viktigt att svenska nattåg fortsätter att gå på samma sträckor som idag men även att funktionaliteten kvarstår och att faciliteterna håller en god kvalitet.

Ett samlat grepp för posten inom ramen för Postfinansieringsutredningen

Sedan hösten 2020 har det skett en rad förändringar i det svenska postväsendet. Ett exempel är att Postnord inledde varannandagsutdelning i flera delar av Sverige och kommer att rulla ut denna distributionsmodell över hela landet de kommande åren. Centerpartiet vill se en samlad hantering av hur posten och Postnord ska utvecklas framöver. Med anledning av utvecklingen på postmarknaden tillsatte regeringen Postfinansieringsutredningen (dir. 2020:101). Sedan dess har regeringen också beslutat om tilläggsdirektiv. Centerpartiet anser att utredningen bör få arbeta i lugn och ro, i syfte att undvika att privatpersoner och företagare oroas över om deras brev och paket kommer fram i tid när verksamheten reformeras på flera fronter.

Se över regler och lagar för A-traktorer

I augusti 2023 presenterade regeringen nya regler för att öka säkerheten med A-traktorer. Däremot behöll man hastighetsgränsen på 30 kilometer i timmen, något som är svårbegripligt då en EU-mopedbil får köras i 45 km/h. Samtidigt finns det diskussioner mellan EU:s institutioner om EU:s körkortsdirektiv som hotar åldersgränsen på 15 år för A-traktorer i Sverige, något som skulle påverka unga på den svenska landsbygden hårt. Centerpartiet vill fortsatt att åldersgränsen ska vara 15 år och att A-traktorer ska få köras i 45 km/h.

Bredband skapar förutsättningar för tillväxt och trygghet

Globaliseringen och digitaliseringen av samhället för människor närmare varandra, och den digitala infrastrukturen är nödvändig för att det ska gå att arbeta och bo i hela landet. För Centerpartiet är it ”det femte transportslaget”, som vid sidan av väg, järnväg, sjöfart och flyg möjliggör liv, arbete och boende i hela landet. Tack vare teknik-utvecklingen ökar användningsområdena för telefoner och surfplattor. Ökad täckning och allt högre överföringshastighet efterfrågas för att möjliggöra att de internetbaserade tjänsterna ska kunna användas överallt. Framförallt i glesbefolkade områden kan trådlös infrastruktur bli ett mer ekonomiskt sätt att nå ut till alla bostäder och verksamhetsställen i avvaktan på att fast fiber byggs ut. En väl utbyggd infrastruktur för mobiltelefoni- och bredbandstjänster är en förutsättning för fortsatta möjligheter för människor att bo kvar, driva företag, delta i undervisning, utöva kultur och ha sociala kontakter också på landsbygden.

Mobiltäckningen på tåg behöver bli bättre

I dag har bara 65–70 procent av de trafikerade järnvägssträckorna god mobiluppkoppling enligt Post- och telestyrelsen (PTS). Resenärer får därmed svårt att utnyttja restiden till jobb eller nöjen. Resultatet blir att många väljer bort tågen till förmån för flyg eller bil. Centerpartiet vill se flera åtgärder för ökad mobiltäckning i hela landet, för klimatets, jobbets och hela Sveriges bästa. I dag finns det redan ett mobiltelesystem på plats längst järnvägen, som används för att lokförarna ska kunna kommunicera med trafikledningen. Centerpartiet föreslår att Trafikverket låter mobiloperatörerna använda den digitala infrastrukturen som redan finns på plats. På så sätt skulle mobiltäckningen kunna förstärkas kraftigt.

Centerpartiet vill att det ska bli mer attraktivt att ta tåget. Alla ska kunna vara en del av klimatomställningen genom smarta val i vardagen. Bättre mobiltäckning på tågen är också en fråga om att kunna bo, leva och driva företag i hela landet.

Centerpartiets överväganden

Tabell 29 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 22 Kommunikationer			
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	600	600	600
1:6 Ersättning avseende flygplatser	200	200	200
1:7 Trafikavtal	200	200	200
Summa	1 000	1 000	1 000

Centerpartiet satsar totalt 1 miljard kronor mer på infrastrukturen i budgeten för 2025. Till anslag 1:2 för vidmakthållande tillskjuts 500 miljoner kronor årligen 2025–2027 för att återställa trasiga vägar och stärka underhållet av enskilda vägar, medan 100 miljoner kronor avsätts årligen 2025–2027 för akuta underhållsåtgärder inom tåginfrastrukturen. För att säkra viktiga tåglinjer tillskjuts 200 miljoner kronor årligen till anslag 1:7. För att stärka de regionala flygplatserna som är verkligt viktiga för delar av Sverige med

särskilt stora avstånd avsätts 200 miljoner kronor extra 2025 och 200 miljoner kronor även 2026–2027 till stödet för regionala flygplatser under anslag 1:6.

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

De gröna och blå näringarna är avgörande för att hela Sverige ska leva och växa. De producerar klimatsmart energi, högklassiga livsmedel och råvaror, öppna landskap samt jobb och tillväxt i såväl den egna som kringliggande branscher. För att näringarna ska nå sin fulla potential behöver deras konkurrenskraft stärkas. De behöver även rustas för att klara ett oroligare säkerhetspolitiskt läge och tilltagande klimatförändringar.

Ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk

Svenskt jordbruk står för god djuromsorg, säker mat, öppna landskap, miljöhänsyn och arbetstillfällen. Det hör till de mest ansvarsfulla i världen när det gäller antibiotika-användning. Förekomsten av salmonella är ringa, omsorgen om djuren är god och klimatpåverkan är låg. För att klara livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion behöver konkurrenskraften stärkas inom hela livsmedelssektorn, från primärproduktion till konsument. Företagens kostnader behöver sänkas, krångliga regler undanröjas och handläggningstiderna kortas.

Kompetensförsörjningen är precis som för andra näringar en stor utmaning för svenskt jordbruk. I dag avstår många företag från att rekrytera på grund av att de inte hittar rätt arbetskraft och det råder stor brist på individer med praktisk erfarenhet inom djurhållning. Regeringens försämringar av arbetskraftsinvandringen kommer att förvärra problematiken. Även bristen på veterinärer och djursjukskötare har gjort sig alltmer påmind på senare år utan att regeringen agerat.

Den fullskaliga ryska invasionen av Ukraina i februari 2022 visar på behovet av att bygga upp en motståndskraftig svensk livsmedelsproduktion medan möjligheterna finns. I dag har Sverige en alltför låg självförsörjningsförmåga i fråga om livsmedel och vi måste sluta blunda inför det faktum att vi för flera av våra vanligaste baslivsmedel och kritiska insatsvaror är beroende av import från andra sidan jorden. Detta förhållande måste förändras om vi vill känna oss trygga med att klara en kris i framtiden.

Veterinärvård i hela landet

Veterinärbristen för lantbrukets djur och stora djur har blivit alltmer akut, särskilt i glesa geografier. Den nya och växande marknaden för smådjurskliniker har inneburit en ännu högre konkurrens om de befintliga veterinärerna. Det har i sin tur inte underlättats av att det funnits stora brister inom distriktsveterinärerna, som ska säkerställa veterinär service i hela landet. Detta gör att djurvälståndet riskeras, med stora påfrestningar på djurägaren och de verksamheter som är beroende av tillgänglig veterinärtillsyn. Här satsar Centerpartiet för att stärka upp de akuta brister som finns här och nu. På sikt krävs ytterligare strukturella åtgärder.

Jordbrukets miljö- och klimatanpassning

Stigande medeltemperaturer och de senaste årens återkommande väderextremer med såväl hård torka som kraftiga översvämningar visar på klimatförändringarnas påverkan; för att hantera detta måste det svenska jordbruket intensifiera sina anpassningsåtgärder.

Med en aktiv politik för klimatanpassning kan vi förhindra stora produktionsbortfall. Det kräver inte minst kraftfulla och långsiktiga åtgärder för en säkrare och jämnare vattentillgång under växtsäsongen.

Det svenska odlingslandskapet är oumbärligt för att trygga vår livsmedelsförsörjning och producera djurfoder. Det är också hemvist för en rik biologisk mångfald och ett stort antal arter, varav många på senare år återfunnits på rödlistan över hotade arter. I hög utsträckning är det människan som över århundraden har format de landskaps-element som nu utgör den kritiskt viktiga hemvisten och det innebär att den biologiska mångfalden där är beroende av att vi förvaltar och vårdar landskapet på ett gynnsamt sätt. Det ska vara möjligt att bedriva en lönsam och hållbar livsmedelsproduktion samtidigt som vi bevarar och stärker den artrikedom som finns i och kring odlingslandskapet.

Viltskador

För att möjliggöra en balanserad tillgång på vilt av hög kvalitet och med friska djur behöver jaktlagstiftningen ses över. Regeringen behöver också leverera på riksdagens mål om antalet vargar samt inrätta den jakt- och viltvårdsmyndighet som utlovats och som Centerpartiet länge efterfrågat. Viltskadorna har ökat kraftigt på senare år och nu krävs handlingskraft för att minska klöviltets och de stora fåglarnas skador inom jordbruket. Även inom skogsbruket orsakar viltet betydande ekonomiska förluster varje år. En hållbar jakt- och viltvårdspolitik behövs för att stävja utvecklingen men också för att utveckla viltet som resurs.

Ett hållbart fiske

Fiskeripolitiken styrs till stor del genom den gemensamma havs- och fiskeripolitiken i EU. Många vatten gränsar till många stater och gränsöverskridande samarbete är därför en förutsättning för att kunna ha en bra fiskeförvaltning. Särskilt behöver förvaltnings-systemet för Östersjön reformeras för att skapa långsiktig hållbarhet. Tills de förändringarna finns på plats behöver Sverige ta sitt ansvar inom EU och driva på för att de kvoter som tilldelas är hållbara och skyddar ekosystemen.

Sverige har med sin långa kust och stora tillgång på vatten goda förutsättningar att utveckla det hållbara vattenbruket, insjöfisket och det kustnära och regionala fisket. Fisk är ett livsmedel som många människor mår bra av att äta mer av och från ett sysselsättningsperspektiv har fisket och vattenbruket potential att utvecklas såväl vad gäller odling och produktion som i förädlingsleden. Det småskaliga kustnära fisket är i dag hotat. Miljöförstöring, minskade fiskbestånd, bristande lönsamhet och krånglig byråkrati är några hämmande faktorer. Även förekomsten av säl och skarv försvårar för det svenska yrkesfisket. Allt detta behöver åtgärdas om vi vill ha ett levande småskaligt kustnära fiske i framtiden.

Ökad skoglig tillväxt för ekonomi och klimat

Skogen är en nyckel för att klara jobb, tillväxt, biologisk mångfald och klimatomställning. Centerpartiet vill att Sverige ska ha en växande skogsnäring och hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till biomassa från den svenska skogen. Nästan hälften av den svenska skogen ägs av enskilda privata ägare. För många är skogen som inkomst och säkerhet avgörande för möjligheten att bo och verka i

glesbygd. För att hela Sverige ska leva, för svensk ekonomi och möjligheten till export av produkter med ursprung i skogen, liksom för den biologiska mångfalden är skogsbrukarnas insatser oerhört viktiga. Skogsnäringen står för cirka 10 procent av Sveriges totala varuexport. Värdet av skogens nyttor som resurs för att ersätta fossila råvaror och stärka den resurseffektiva cirkulära ekonomin, som långsiktig kolsänka samt för ekosystemtjänster kommer att öka eftersom de på olika sätt utgör förutsättningar för att vi ska klara våra klimatmål, inte minst genom substitutionseffekter när fossila råvaror ska ersättas med förnybara.

Naturvård med respekt för äganderätt och de som berörs

Äganderätten, med sitt egendomsskydd, är inskriven i Sveriges grundlag och i FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter, men dess genomslag i myndigheternas hantering och prövning av enskilda ärenden behöver stärkas. Inte minst är det för svensk del viktigt att säkerställa att markägare får ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning de har rätt till. Viktiga steg för att stärka äganderätten togs i de två skogspropositioner som beslutades inom ramen för januariavtalet. Fortfarande återstår att förverkliga flera av de regeringsuppdrag och utredningar som beslutades därefter. Regeringsunderlagets budgetneddragningar på skogsområdet har varit ett hinder i det arbetet. Bland annat har den nya inriktningen med frivilligt formellt skydd som sker på markägarens initiativ försvårats. Därtill har regeringen varit oförmögen att ändra artskyddsreglerna i en riktning som värnar det svenska familjeskogsbruket.

Centerpartiets överväganden

Tabell 30 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel			
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	15	15	15
1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	15	15	15
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	10	10	10
1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	250	250	250
1:27 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	50	125	125
Summa	340	415	415

Den svenska beredskapen inom livsmedelssektorn behöver omgående stärkas, varför Centerpartiet anslår 100 miljoner årligen 2025–2027 under 1:27 i syfte att stärka förmågan i det civila försvaret och särskilt för att bygga upp beredskapslager. Anslag 1:27 minskar med 50 miljoner 2025 och ökar med 25 miljoner 2026 och 2027 för att omfördela en del av anslagsökningen mellan åren. För att stärka lantbrukares konkurrenskraft i hela landet ökas anslag 1:12 med 250 miljoner kronor 2025 och samma summa 2026–2027 i syfte att påtagligt höja kompensationsersättningen till stödområdena.

Utgiftsområde 24 Näringsliv

Centerpartiet har under en lång tid velat se en rad reformer för tillväxt i hela landet. Det krävs investeringar i utbildningsväsendet, en översyn av inkomstbeskattningen och bättre fungerande infrastruktur i hela landet. Sverige befinner sig i ett tufft ekonomiskt läge; inflationen har stigit kraftigt, liksom räntorna som har gjort det tuffare för både små och stora företag. Uppsägningar och konkurser avlöser varandra och arbetslösheten har stigit med 80 000 personer sedan denna regering tillträdde. Därför behövs en näringspolitik som skapar förutsättningar för jobb och företagande runt om i Sverige. För de stora industrietableringarna, vilka är en förutsättning för en nationell och global omställning, är det också nödvändigt med förbättringar i miljöbalken och en förenklad och effektivare tillståndsprovning för miljöpåverkande verksamheter. Från statligt håll bör det säkerställas att det blir mer attraktivt för utrikesbaserad spetskompetens, oavsett yrke, att söka sig till Sverige. I denna internationella kontext spelar inte minst inkomstbeskattning en stor roll och risken är betydande att Sveriges relativt höga skatter på arbete, inklusive de höga marginalskatterna, gör Sverige mindre konkurrenskraftigt. Sveriges bostadsmarknad, där det är svårt och dyrt att bygga nytt samtidigt som hyressystemet inte fungerar, utgör ett problem för Sveriges konkurrenskraft. För att ha ett näringsliv som ligger i framkant av den teknologiska utvecklingen behövs ett gott klimat för forskning men även för att små innovativa bolag, så kallade startups och scaleups, ska kunna startas och växa i Sverige. Detta tillsammans med en tydlig agenda för regelförenklade kommer att underlätta för företagandet i Sverige och göra oss konkurrenskraftiga gentemot resten av världen.

Bygg Sverige starkt och hållbart

Sveriges välbefindandes utveckling har i mångt och mycket sin grund i växande basindustrier. Tillväxten i basindustrin bidrog till att den genomsnittliga svenska invånarens välbefindandesnivå tiofaldigades under de hundra år som följde efter 1870. Sedan dess har industrier som förädlar naturtillgångar varit en central del av landets näringsliv. Basindustrier (gruv- och mineralnäring, träindustri, pappersindustri, metallindustri, framställning av fabricerade metallprodukter samt framställning av glas, keramik och andra icke-metalliska mineralprodukter) skapar exportintäkter och arbetstillfällen, inte minst i de mindre tätbefolkade delarna av landet där behovet av arbetstillfällen under lång tid varit stort.

Skogen och gruvorna

När det gäller svensk basindustri kan särskilt nämnas gruv- och skogsnäringen. Av svensk industris totala sysselsättning, export, omsättning och förädlingsvärde svarar skogsindustrin för cirka 10 procent. 70 000 människor är direkt anställda i skogsnäringen. När man räknar in alla underleverantörer är 120 000 människor sysselsatta i branschen. År 2020 investerade skogsindustrin för 13,3 miljarder kronor och stod därmed för 20 procent av svensk industris totala investeringar. Det totala exportvärdet för branschen låg 2021 på 167 miljarder kronor. Gruvnäringen är en bärande del av svensk export och står för cirka 20 000 jobb i Sverige. 2019 investerade gruvnäringen 6,3 miljarder kronor i Sverige, och under de kommande 20 åren väntas ytterligare hundratals miljarder kronor nyinvesteras.

Sverige måste trygga försörjningen av innovationskritiska metaller

För att lyckas med klimatomställningen är det av stor vikt att trygga försörjningen av de innovationskritiska metaller och mineraler som behövs i modern miljöteknik. I dag är Sverige och EU i hög grad beroende av import från ett fåtal länder, vilket gör tillgången sårbar och säkerhetspolitiskt riskabel. Samtidigt har Sverige avsevärda fyndigheter av dessa metaller och goda förutsättningar att bedriva en hållbar utvinning av dessa, vilket också skapar betydande exportmöjligheter. Storskalig återvinning är viktigt men kommer inte att kunna tillgodose framtidens behov. För att utvinning ska bli möjligt behövs en ökad acceptans hos markägaren och lokalbefolkningen. Centerpartiet vill att Sverige blir ett land som bidrar till den gröna omställningen genom att öka brytningen av innovationskritiska metaller där så kan ske på ett miljömässigt ansvarsfullt sätt.

Hanteringen av miljö tillstånd måste förtydligas för att stärka rättssäkerheten, förutsebarheten och effektiviteten

Trots att samsynen kring svenska miljökrav är stor tar handläggningen av miljöprövningsärenden allt längre tid. Företag och organisationer i berörda branscher slår larm om omöjliga investeringsbeslut på grund av handläggningstiderna och bristen på effektivitet hos myndigheterna. Oklarheten kring myndigheternas hantering av ärenden är också ett stort problem som kostar det svenska näringslivet pengar. Det är en helt orimlig situation för de företag som väntar på att få investera hundratals miljoner kronor. För att bryta den negativa trenden med skenande handläggningstider krävs såväl åtgärder här och nu, för att förtydliga och effektivisera relevanta processer, som en mer långsiktig översyn av potentiella åtgärder för att förkorta handläggningstiderna. Det kan till exempel omfatta införandet av en handläggningsgaranti. Men det kräver också ”en väg in” som hanterar både nationella, regionala och kommunala tillstånd.

Miljöbalken behöver också ses över för att säkerställa att den är samtidsanpassad och återspeglar dagens tekniska möjligheter och utrymme för mer cirkulära materialflöden och samhällsstrukturer. Ett belysande exempel är avfallshierarkin, som till stor del har spelat ut sin roll och till vilken långsiktiga alternativ bör utredas.

Sverige är ett exportland

Sverige är en exportnation, men fortfarande är det stora företag som står för den största andelen av exporten. Av små och medelstora företag är det bara runt 10–15 procent som bedriver exportverksamhet. Många av företagen i denna kategori är underleverantörer. Enligt en undersökning från Kommerskollegium ser 74 procent av industriföretagen Sverige som sin huvudsakliga hemmamarknad, medan bara 12 procent anser att EU är hemmamarknaden. Med cirka nio miljoner potentiella konsumenter är Sverige en begränsad testmarknad för små och medelstora företag som utvecklar egna innovativa produkter. För att stimulera till fler innovationer bör steget till export underlättas.

Besöksnäringen är viktig för Sverige

Besöksnäringen omsätter 100-tals miljarder kronor. Den skapar tillväxt och arbetstillfällen både på landsbygden och i städer. Den erbjuder också många unga och nyanlända ett första jobb. Regeringens nya lönegolv som berör personer som kommer från länder utanför EU men som har arbetstillstånd i landet har redan fått kännbara

effekter för hela besöksnäringen. Den aviserade ökningen till över 34 000 kronor kommer att få långtgående konsekvenser och är en politik som Centerpartiet avvisar. Trots att besöksnäringen växer finns det ett antal flaskhalsar som gör att näringen inte når sin fulla potential. En flaskhals är regelkrånglet. Regelförenkling och ökad besöksnäring hör ihop. Att driva företag inom besöksnäringen medför återkommande kontakter med många olika myndigheter och ett omfattande uppgiftslämnande. Att behöva lämna samma uppgifter flera gånger är betungande för företagen. Lagar, regler och myndigheternas verksamheter måste utformas och tillämpas på ett sätt som minimerar företagets administrativa börda. På samma sätt är reglerna om varm mat i samband med alkoholserving helt förlegade.

Regeringen arbetar på att ta fram en uppdaterad livsmedelsstrategi, vilket är positivt. Till den krävs dock en uppdatering av Matlandet Sverige. Mat är i all väsentlighet, världen över, en anledning till besök. Bra mat lockar också turister som är beredda att lägga en stor del av sin semesterbudget på lokala entreprenörer. Och det är inte enbart restauranger som tjänar på detta. En hel kedja av företagare inom mathantverket får en kontinuerlig avsättning för sin förädling och sina produkter.

Det krävs en uppdaterad nationell strategi för besöksnäringen, och denna bör också innehålla en del om Matlandet Sverige.

Startups och scaleups

Snabbväxande innovativa bolag, så kallade startups och scaleups, fyller en viktig funktion i fråga om att skapa nya innovationer och kommersialisera dessa för att de ska nå konsumenter och företag. De senaste årens tuffa kapitalmarknad har gjort miljön för dessa bolag tuffare och tillgången till kapital har försämrats. Detta samtidigt som regeringen tagit bort stödet till startups och scaleups via innovationsmyndigheten Vinnova ger svåra konsekvenser. En konkursvåg har sköljt över Sverige under 2023 och 2024 och färre nya bolag startas; detta riskerar att hämma svensk innovationskraft och mer behöver göras för att stötta dessa typer av bolag. Därför vill Centerpartiet säkerställa finansieringen till Vinnova för att de ska kunna stötta nya affärsmodeller i tuffare tider. Men även för att forskningscenter och inkubatorer runt om i landet som huserar många av dessa bolag får långsiktigt stöd som behövs. Det behövs även reformer för att Sverige ska vara ett attraktivt land för investerare så att våra mindre bolag ska ha tillgång till kapital och kunna startas och växa, för att på sikt kunna internationaliseras. Centerpartiet vill även att regeringen tar fram en sammanhållen strategi för startups och scaleups.

Ta vara på digitaliseringens möjligheter för ett starkare näringsliv

Sverige och svenskt näringsliv har en stark position i den nya digitaliserade ekonomin som måste förvaltas och utvecklas. Det ligger ett ansvar på politiken att inte bidra till att byråkrati och regler bromsar digitaliseringens möjligheter för nya tjänster, nya affärsmodeller eller arbetstillfällen, utan tvärtom ska myndigheter ges i uppdrag att stödja digitaliseringen inom sina olika områden. Existerande regelverk behöver kontinuerligt anpassas till den nya digitala verkligheten, och tekniken med regulatoriska sandlådor för ny teknik behöver observeras av myndigheter innan lagstiftningen genomförs. Det bör användas överallt där det är möjligt samtidigt som företagen som leder den tekniska utvecklingen inom framtidsområden som AI och avancerad robotteknik behöver ges långsiktiga spelregler för att förbli konkurrenskraftiga på en global marknad.

Regelförenklingsarbetet måste stärkas

Tillväxtverket, som har i uppdrag att följa kostnadsutvecklingen för företags regelbördan, uppskattar att företagens samlade regelkostnader nu uppgår till drygt 377 miljarder kronor per år. I en färsk undersökning av Svenskt Näringsliv anger en tredjedel av de tillfrågade företagen att de upplever regelbördan och byråkrati som ett betydande tillväxthinder. Under år 2024 inför Sverige ett implementeringsråd och ett förenklingsråd, vilket är bra. Syftet är att undvika överimplementering av EU-lagstiftning samt att ta fram förslag på förenklningar i det existerande regelverket. Däremot har regeringen helt undvikit att säkerställa att Regelrådet som funnits i över femton år får de muskler som det behöver. Regelrådets uppgift är att kontrollera att all reglering är genomtänkt från ett företagsperspektiv.

Att minska regelbördan för det svenska näringslivet är prioriterat för Centerpartiet. Servicekulturen hos svenska myndigheter är på många ställen god men måste utvecklas och förbättras. Inställning, bemötande och kundfokus är lika viktigt som regelverk, processer och handläggningsrutiner.

Därför bör myndighetsstyrningen förstärkas genom att förenklingsuppdragen skrivs in i myndigheternas instruktioner. Att verka för enklare regler och en förbättrad service mot företagen bör vara en integrerad del av myndigheternas uppdrag. Särskilda förenklingsuppdrag i regleringsbreven riskerar att medföra att arbetet inte får den långsiktighet som krävs. Därför behöver det förtydligas i myndigheternas uppdrag att föreslå förenklningar i överordnade rättsakter. Inte sällan har myndigheterna bäst förutsättningar att se var regelverken kan förändras för att korta handläggningstiderna och utöka servicegraden. Sådana förslag bör kunna lämnas till regeringen utan att myndigheterna presenterar fullödiga konsekvensutredningar.

Centerpartiets överväganden

Tabell 31 Avvikelse gentemot regeringen för utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 24 Näringsliv			
1:1 Verket för innovationssystem	25	50	50
Summa	25	50	50

Centerpartiet anser att Vinnova har ålagts besparingskrav som är oskäligen och anslår därför ökade medel inom 1:1 för särskilt verksamheten riktad till åtgärder kring startups med 25 miljoner 2025 och 50 miljoner årligen åren därefter.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Kommuner och regioner ansvarar för några av den offentliga sektorns viktigaste åtaganden. Skolan, sjukvården, omsorgen och kollektivtrafiken formas och utvecklas i kommuner och regioner.

Att den kommunala sektorn ges goda och långsiktiga förutsättningar för att finansiera sin verksamhet, och att anpassa den efter lokalt skiftande behov, är därför av största vikt. Centerpartiet vill att makt ska finnas så nära människor som möjligt. Här utgör

kommuner och regioner naturliga arenor för att lokalt organisera verksamheter som betyder mycket för människor.

Centerpartiets överväganden

Tabell 32 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner			
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	5 350	5 140	3 870
1:4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner	–50	–50	–50
Summa	5 300	5 090	3 820

I stället för att införa ett riktat statsbidrag för en del av skatteintäkterna från fastighets-skatten på vindkraft vill Centerpartiet att de direkt, fullt ut och permanent återförs till berörda kommuner, varför anslag 1:1 ökar med 350 miljoner kronor 2025, med en beräknad ökning, inklusive den högre skattesatsen från 2026, till 540 miljoner 2026 och 570 miljoner 2027. Centerpartiet anser vidare att Gotlands unika förutsättningar för att bedriva välfärdsverksamhet innebär att ett särskilt östillägg riktat till Region Gotland bör införas, vilket medför en ökning av anslag 1:4 med 200 miljoner kronor årligen från 2025.

Centerpartiet har föreslagit en förändrad modell för a-kassan, vilket i utgångsläget medför lägre skatteintäkter till kommunsektorn, vilket regleras i anslag 1:1 under detta utgiftsområde med 5 miljarder 2025, 4,6 miljarder 2026 och 3,3 miljarder 2027. Den föreslagna effektivitetsdelegationen avvisas för att finansiera mer prioriterade reformer, vilket minskar anslag 1:4 med 250 miljoner kronor 2025–2027.

Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

En ansvarsfull och välfungerande statsskuldsvårdning är helt nödvändig för att den ekonomiska politiken ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt. Det övergripande målet för statsskuldsvårdningen är att minimera kostnaden samtidigt som graden av risk noga beaktas. För detta krävs ett antal förutsättningar. För det första måste ett kontinuerligt arbete med investerarvård bedrivas. För det andra måste statsskuldens storlek och sammansättning gynna likviditeten i de aktuella marknadssegmenten. Och för det tredje måste förvaltning ske på ett sätt som garanterar ansvarsfull riskhantering. Förutsättningarna för en effektiv statsskuldsvårdning avgörs av såväl den ekonomiska politiken som Riksgäldens arbete. Det är den ekonomiska politiken som i huvudsak avgör skuldstockens storlek, vilket i sin tur påverkar möjligheten att emittera statspapper i en omfattning som möjliggör hög likviditet. Samtidigt är det den ekonomiska politiken som påverkar de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet och marknadsaktörernas förtroende för denna hållbarhet. Därtill är det regeringen som ger Riksgälden riktlinjer för förvaltningen.

Riksgälden ansvarar å sin sida för marknads- och skuldsvårdande insatser, bland annat i form av marknadsvårdande repor samt byten. Därtill ansvarar Riksgälden för att förvaltningen sker på ett transparent och förutsägbart sätt, vilket gynnar investeringar i svenska statspapper.

Centerpartiets överväganden

Tabell 33 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.			
Summa	±0	±0	±0

Centerpartiet har inga förslag till förändringar i förhållande till vad som föreslås i budgetpropositionen för 2025.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

EU har präglats av en rad kriser det senaste decenniet. Migrationskris, ekonomisk kris, brexit, covid-19 och en överhängande klimatkris. Och nu för första gången på decennier: ett krig i Europa. När vi hanterar gemensamma kriser tillsammans skapas också ett tydligt mervärde för alla medlemsländer. Vi ser också vilka stora följd effekter som uppstår när samarbetet inte fungerar, som under pandemihanteringen, där stängda gränser och blockerade handelskedjor fick stora ekonomiska effekter. När fokus riktas mot ömsesidiga lösningar på gemensamma problem är EU som starkast.

Den senaste krisen, kriget i Ukraina, skär rakt in i hjärtat på EU:s fundament: EU som fredsprojekt. Efter två världskrig som lämnade Europas länder i ruiner, med sargade ekonomier och dålig tillgång till mat, blev EU ett av världens mest framgångsrika fredsprojekt.

I en värld av ökad geopolitisk spänning och konkurrens om vilka samhällsmodeller som ska bygga morgondagen ser vi det som särskilt viktigt att EU fokuserar på de två områden där vi har störst legitimitet och mervärde: att vara pådrivande för en hållbar utveckling och att värna och främja den liberala demokratin.

EU bör i första hand vara ett samarbete ämnat att bidra till ömsesidiga vinster, snarare än omfördelning. Vad gäller Sveriges avgift till EU har Centerpartiet inget att erinra mot regeringens förslag i budgetpropositionen.

Centerpartiets överväganden

Tabell 34 Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2025	2026	2027
Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen			
Summa	±0	±0	±0

Centerpartiet har inga förslag till förändringar i förhållande till vad som föreslås i budgetpropositionen för 2025.

Offentliga finanser

I detta kapitel redovisas den samlade effekten på den offentliga sektorns finanser av de reformer som Centerpartiet föreslår i denna motion. Effekterna redovisas även per sektor. Därtill redovisas Centerpartiets förslag till utgiftstak för staten.

Utgiftstak

I tabellen nedan presenteras Centerpartiets förslag till utgiftstak.

Tabell 35 Utgiftstak för staten

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Takbegränsade utgifter	2 821	13 853	24 313
Budgeteringsmarginal	-2 820	-13 852	-24 312
Utgiftstak för staten	±0	±0	±0

Kommunsektorn

I nedanstående tabell presenteras effekterna av förslagen i denna budgetmotion på kommunsektorns finanser. Förslagen i denna motion har, som regel, behandlats på följande sätt. Förslag som påverkar kommunsektorns skatteintäkter eller egna skattebetalningar har reglerats via UO25 anslag 1:1. De förändringar av statsbidrag från andra utgiftsområden än UO25 som föreslås har antagits motverkas av förändrade utgifter inom kommunsektorn, då sektorn har ett balansmål.

Tabell 36 Kommunsektorns finanser

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Kommunernas inkomster	9 025	8 965	9 025
Kommunal inkomstskatt	-2 800	-2 600	-1 800
Kapitalinkomster och övriga inkomster	±0	±0	±0
Statsbidrag under utgiftsområde 25	5 300	5 090	3 820
därav ekonomiska regleringar	5 000	4 600	3 300
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	6 525	6 475	7 005
Utgifter	9 025	8 775	9 005
Finansiellt sparande i kommunsektorn	±0	190	20

Staten

I nedanstående tabell redovisas effekterna av förslagen i denna budgetmotion på statens budgetsaldo och statsskulden.

Tabell 37 Statens budgetsaldo och statsskulden

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Inkomster i statens budget	5 790	10 652	10 530
därav inkomster av försåld egendom	±0	±0	±0
Utgifter i statens budget	2 821	13 853	24 313
därav statsskuld räntor	±0	±0	±0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0	±0
Kassamässig korrigerig	±0	±0	±0
Statens budgetsaldo	2 970	-3 200	-13 782

I tabellen nedan redovisas effekterna av förslagen i denna budgetmotion på statens inkomster.

Tabell 38 Inkomster i statens budget

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Direkta skatter på arbete	-2 600	-3 820	-3 120
Indirekta skatter på arbete	-5 230	-5 268	-5 370
Skatt på kapital	1 170	1 170	1 170
Skatt på konsumtion och insatsvaror	8 450	13 870	13 750
Offentliga sektorns skatteintäkter	1 690	5 952	6 430
avgår skatter till andra sektorer	3 600	3 400	2 400
Statens skatteintäkter	5 290	9 352	8 830
Periodiseringar	±0	±0	±0
Statens skatteinkomster	5 290	9 352	8 830
Övriga inkomster	500	1 300	1 700
Inkomster i statens budget	5 790	10 652	10 530

Den offentliga sektorns finanser

I tabellen nedan redovisas effekterna av förslagen i denna budgetmotion på den offentliga sektorns finanser.

Tabell 39 Den offentliga sektorns finanser

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2025	2026	2027
Offentlig sektors inkomster	2 990	8 052	8 730
Offentlig sektors utgifter	2 021	12 963	23 993
Finansiellt sparande i offentlig sektor	970	-4 910	-15 262
Staten	2 970	-3 200	-13 782
Ålderspensionssystemet	-2 000	-1 900	-1 500
Kommunsektorn	±0	190	20
Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)	-1,31 %	-0,70 %	0,21 %

Muharrem Demirok (C)

Martin Ådahl (C)

Alireza Akhondi (C)

Malin Björk (C)

Catarina Deremar (C)

Martina Johansson (C)

Anders Karlsson (C)

Stina Larsson (C)

Ulrika Liljeberg (C)

Kerstin Lundgren (C)

Niels Paarup-Petersen (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C)

Anders Ådahl (C)

Daniel Bäckström (C)

Christofer Bergenblock (C)

Jonny Cato (C)

Ulrika Heie (C)

Anders W Jonsson (C)

Mikael Larsson (C)

Anna Lasses (C)

Helena Lindahl (C)

Rickard Nordin (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Helena Vilhelmsson (C)